

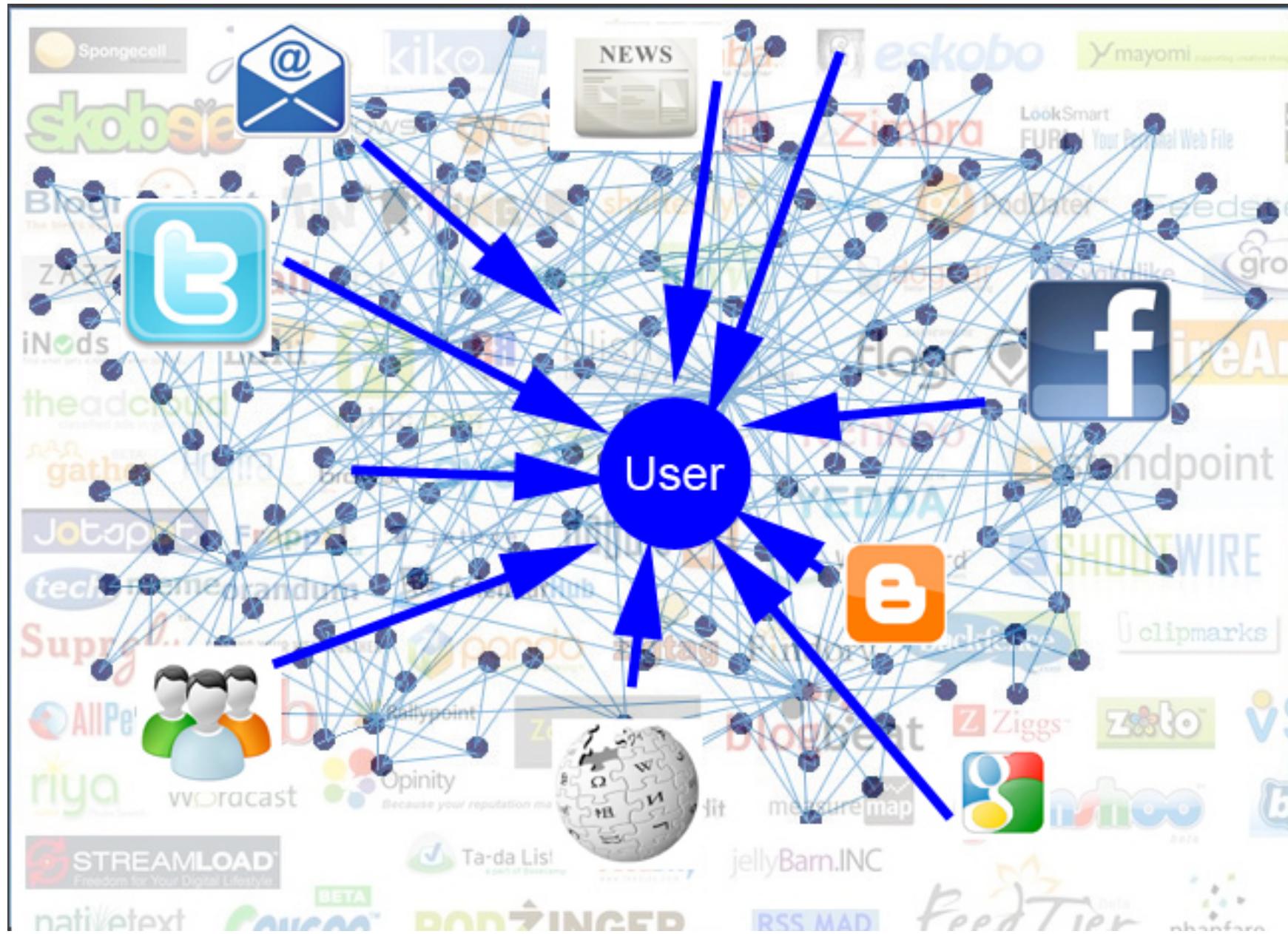
Az Internet ökoszisztémája és evolúciója

Rétvári Gábor, Heszberger Zalán

Tartalom

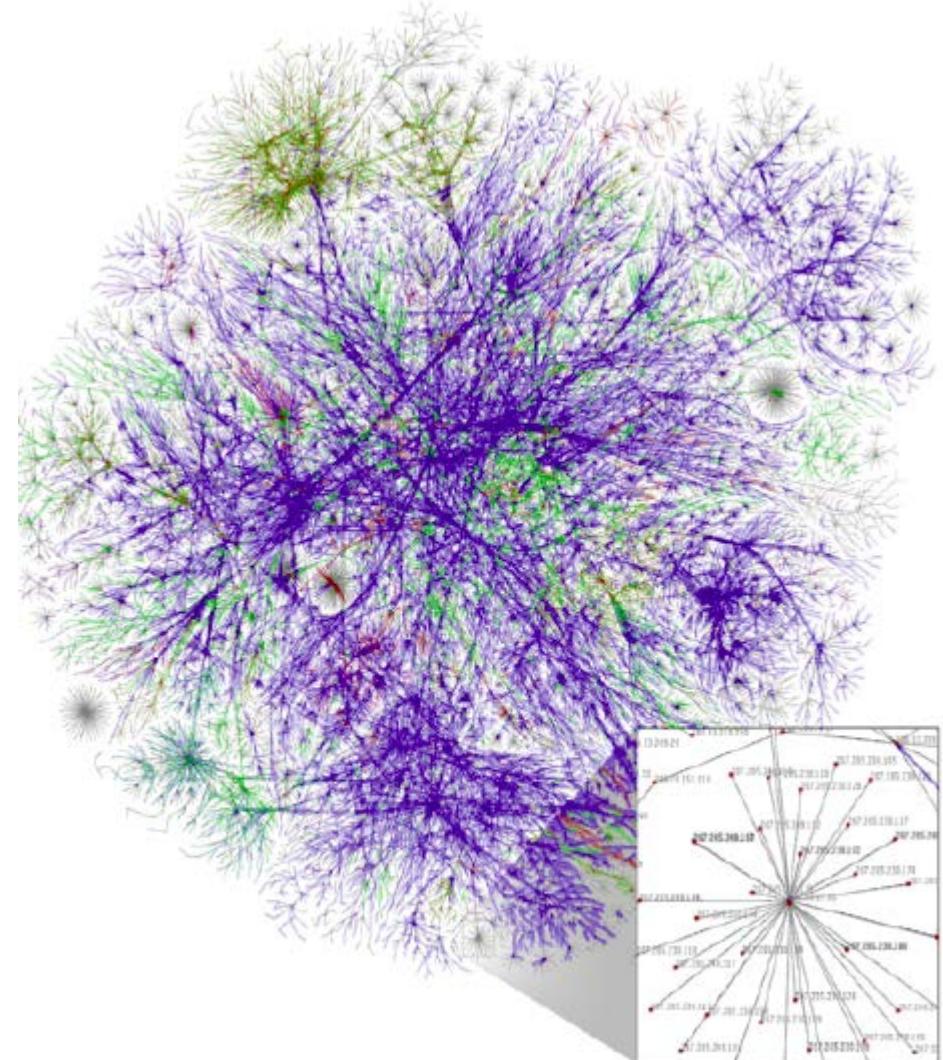
- Ismétlés korábbról – Az Internet mint szervezett káosz alapvető jellemzői
 - Nagyméretű, sokcsomópontos hálózat, komplex dinamika, skálázódási kérdések
- Nagy hálózatok elmélete – Bevezetés
 - Mivel foglalkozik a hálózattudomány?
- Valós hálózatok és hálózati mondellek
 - Hálózati mérések
 - Hálózati modellek
- Hálózatdinamika: Internet, mint nagy hálózat
 - Hálózati alkalmazások
 - Folyamatok nagy hálózatokon

Internet: A szervezett káosz

Az Internet: „hálózatok hálózata”

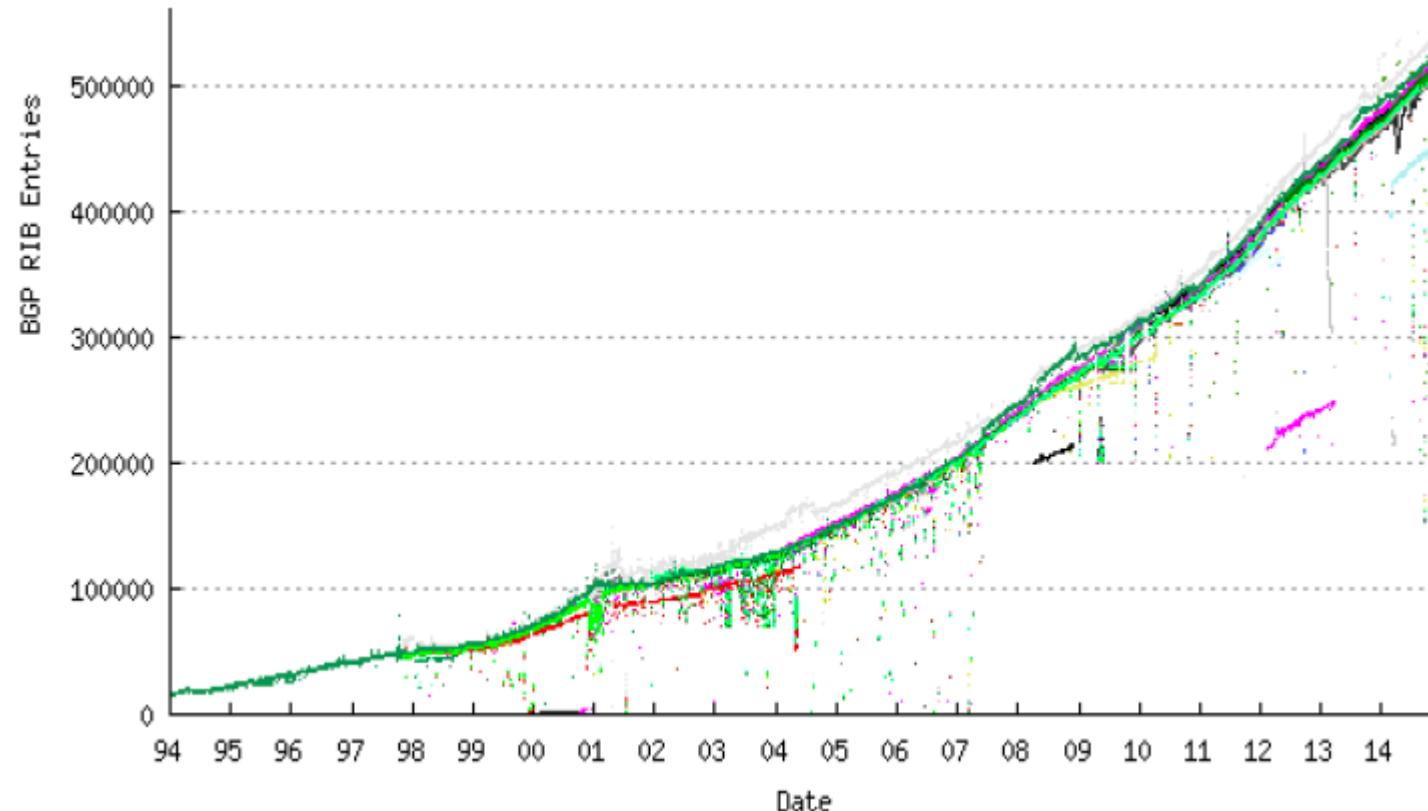
- 50 ezer szolgáltató
- 10 milliárd csatlakoztatott eszköz
- 3 milliárd felhasználó
- Több 100 milliárd USD üzleti bevétel
- Kulcs kérdések:
 - Irányíthatóság? (hogyan és ki?)
 - Megbízhatóság?
 - Biztonság?
 - Magánszféra védelme?
- Mit hoz a jövő?

Opte Project, Wikipedia

Skálázhatoság: A routing táblák növekedése

- Egyre több csatlakoztatott eszköz
- Egyre több IP címet kell tárolni a routing táblákban (az aggregáció ellenére)

Megoldások a skálázhatóságra

- Konfiguráció
 - a tábla fizikai méretkorlátja sokszor igazából 1024k
 - de 512k bejegyzés foglalt az IPv6 számára
 - elég a fenti alapértelmezett korlátot átállítani
 - mi lesz, ha elérjük az 1024k bejegyzést?
 - és mi van a sebességgel?
 - meddig skálázhatóak a routerek hatékonyan?
- Új protokollok, új routing architektúra?

Hogy lehet, hogy ilyen kritikus rendszer, mint az internet, már rövid távon sem skálázódik?

Internetes közösségi hálók aktív felhasználói? (2014.01)

Kutatás: Komplex rendszerek vizsgálata: hálózatelmélet

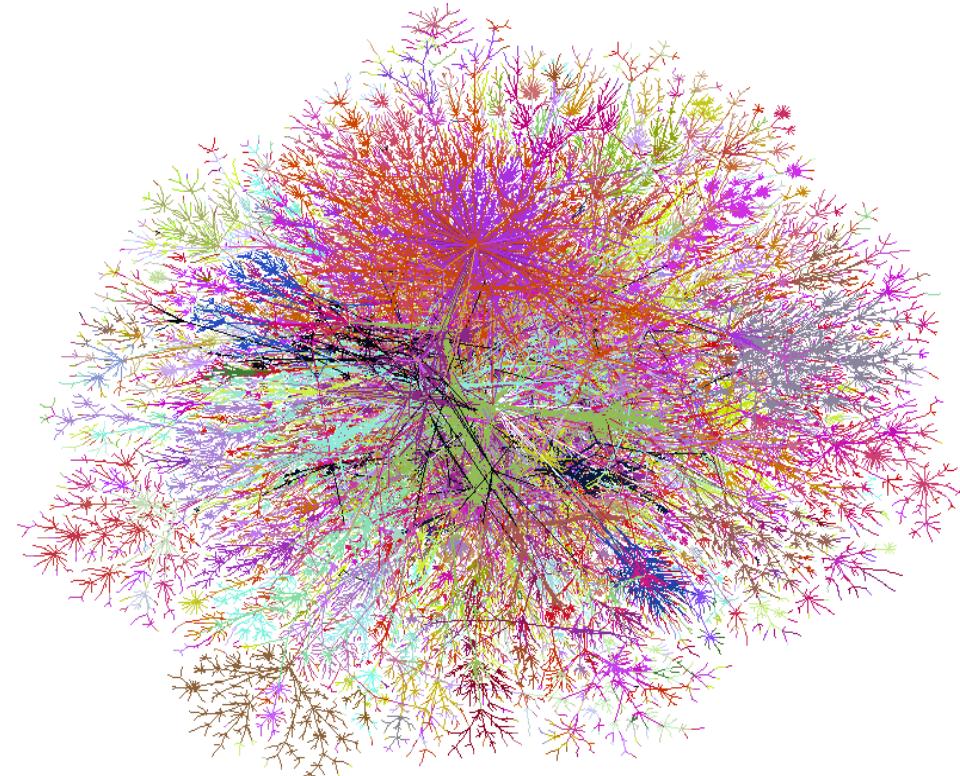
- Komplex rendszer: Az építőkockák, közreműködők részletei lényegtelenek, lényeg a közöttük lévő kapcsolat
- Hálózatos látásmód: Az építőkockák egy általános gráf/hálózat részei, melyeket kapcsolatok/élek kötnek össze
- A rendszer segítségével összegyűjthető adatok korábban nem ismert skálán működő törvényszerűségeket világítanak meg

A komplex hálózatok tudománya

- A komplex hálózatok tudománya
- Kialakulása 2000 körülire tehető, amikor feltűnt a kutatóknak, hogy nagy valós hálózatok nem teljesen véletlenek, mint azt korábban feltételezték.
- A kutatás fő területe:
 - hálózatok struktúrájának és funkciójának megértése
 - hogyan alakulnak ki és fejlődnek
- Eddigi eredmények:
 - számos valós hálózati tulajdonságra sikerült magyarázatot találni
 - hálózatokon működő folyamatok vizsgálata (keresés, navigálás, információ szétosztás)
- A komplexitás kialakulásának okai máig sem teljesen tisztázottak
 - Számos irányított rövid kör → információfeldolgozás , kölcsönös egymásra hatás, irányítás
 - Kevés irányítási kör → jobb stabilitás

Komplex hálózatok– Bevezetés

- Nagy hálózatok vesznek körül
- Fizikai hálók
 - Számítógép hálózatok (útvonalválasztó szint, domain szint)
 - Egyéb infrastruktúralis hálók
 - Úthálózatok
 - Ideghálózatok
 - Fehérjehálózatok
- Logikai hálók
 - Emberi kapcsolati hálózatok
 - Táplálkozási láncok
 - Metabolikus láncok
 - Bizalmi hálózatok
 - Szervezeti hálózatok
 - Genetikai hálózatok
 - WWW

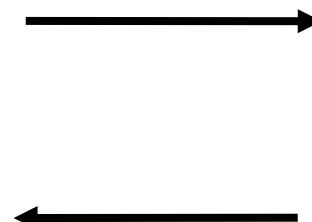

Komplex hálózatok terület célja

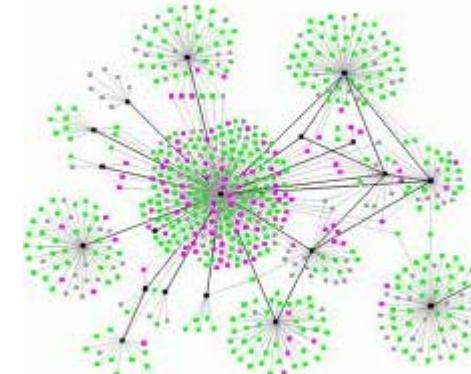
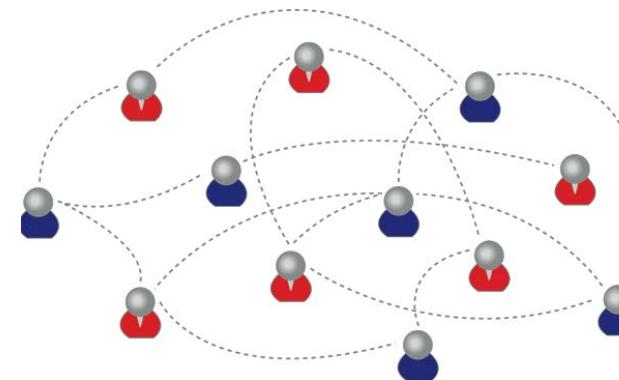
- A komplex hálózatok tudománya nagy hálózatok tulajdonságaival foglalkozik
 - Hogy néznek ki?
 - Milyen nagyok?
 - Milyen fő tulajdonságaik vannak?
 - Hogyan alakulnak ki és hogyan fejlődnek később?
 - Mire lehet ezeket használni?
- A terület legfontosabb sajátosságai
 - A hálózati csomópontok lokális szabályok alapján viselkednek
 - A hálózat folyamatosan alakul
 - Valós hálózatokat vizsgálunk

Hálózatok kialakultása, dinamikus rendszerek

Csomópontok/ügynökök

Interakciók hálózata

- Nagy hálózatok
- Komplex dinamika: Káosz

Kapcsolódó/alkalmazott tudományterületek

- **Biológia, orvostudomány**

- Evolúció
- Biofizika
- Genetika
- Élettan
- Idegrendszer (anatómia, élettan)

- **Gazdaságtudomány**

- Üzleti hálózatok
- Pénzügyi hálózatok

- **Műszaki tudományok**

- Irányítás elmélet
- Dinamikus rendszerek elmélete
- Algoritmikus bonyolultságelmélet
- Információelmélet
- Statisztikus fizika

- **Szociológia**

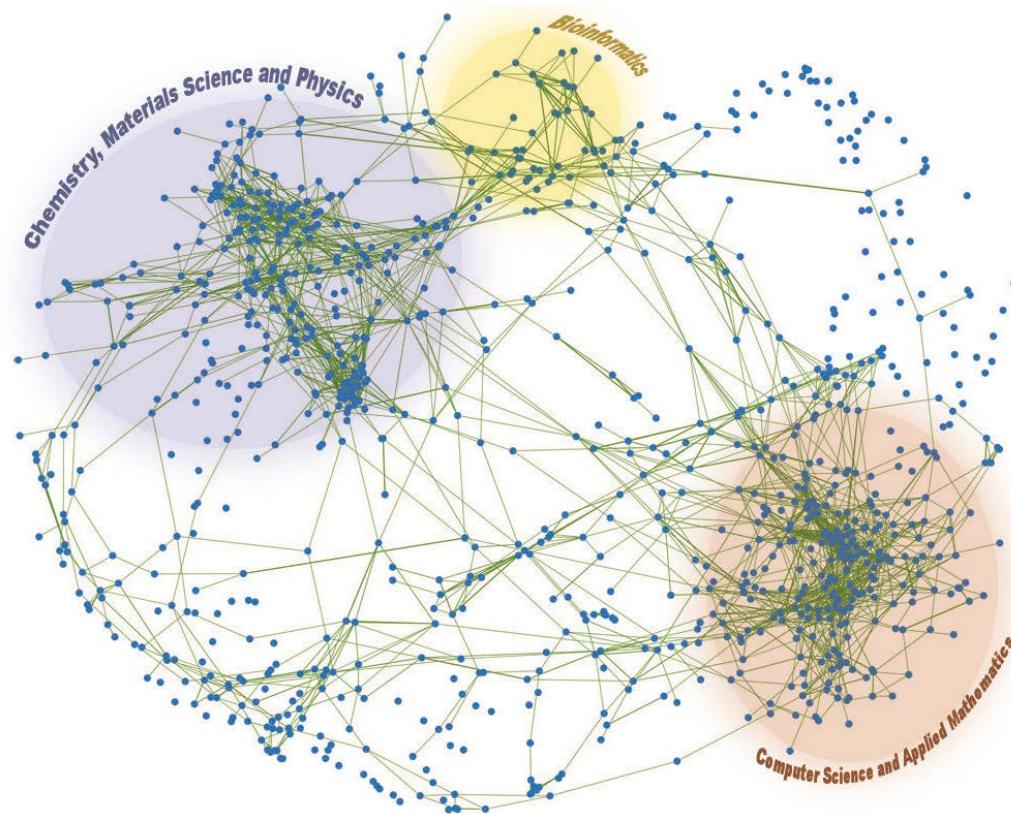
- Kapcsolati hálók
- Csoportelmélet
- Viselkedéselmélet

Komplex hálózatok jelentése

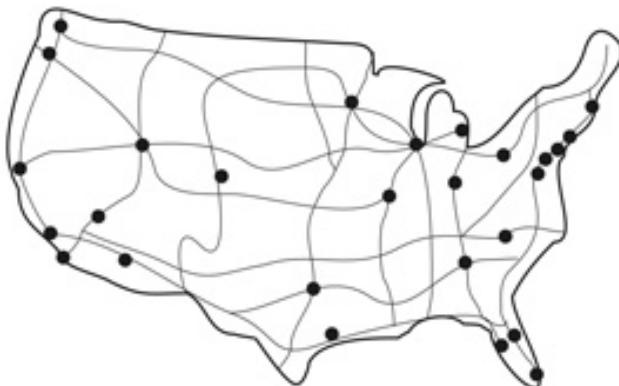
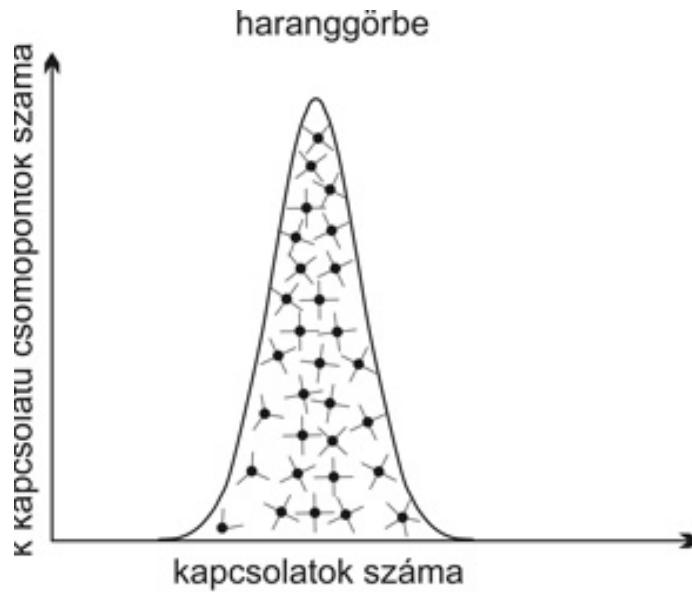
- **Általános értelemben:** Nagy bonyolult hálózatok
- Hálózat komplexitása
 - Sok csomópont
 - Sok kapcsolat
 - Heterogén csomópont típusok és kapcsolattípusok
- Tisztán kivehető tendencia: kommunikációs hálózatok egyre bonyolultabbakká válnak
- Az Internet fejlődési trendek
 - Felhasználók számának drámai növekedése
 - Kicsi mobil eszközök
 - Nanotech eszközök, MEMS, szenzorok, RFID
 - Szerteágazó szabványok, sok gyártó → Heterogén eszközök
 - Virtuális hálózatok fizikai hálózakon – VPNs, virtual ISPs
- Hogyan kezeljük ezt a komplexitást?

Szűkebb értelemben vett komplex hálózatok

- Speciális értelemben:
 1. Nem teljesen véletlenszerű kapcsolatok, "csoportosuló"
 2. Kis átmérő, rövid utak, kisvilág
 3. Skálafüggetlen szerkezet: preferencia alapú kapcsolódás

Valós hálózatok

Valós komplex hálózat

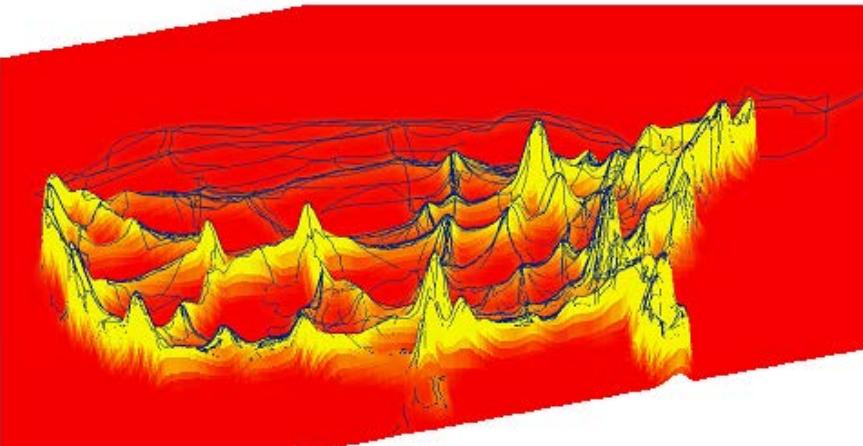

Figure 3 – The backbone network by bandwidth density for the United States

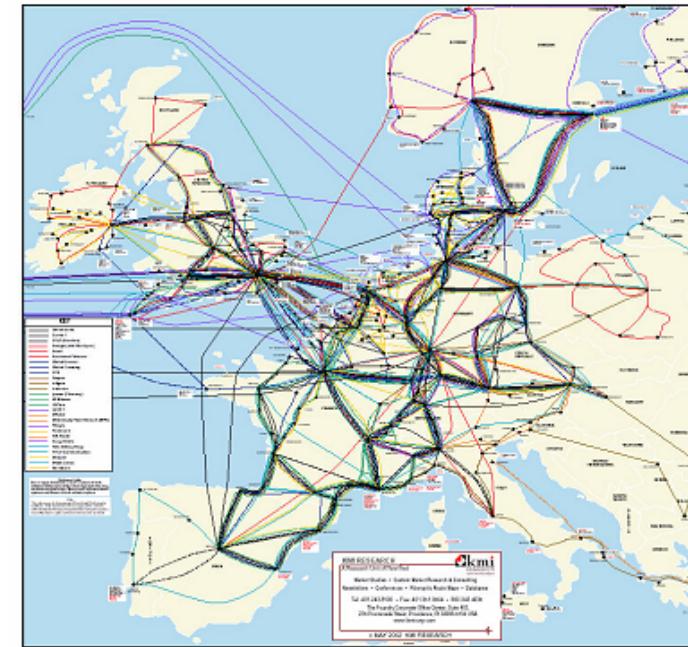
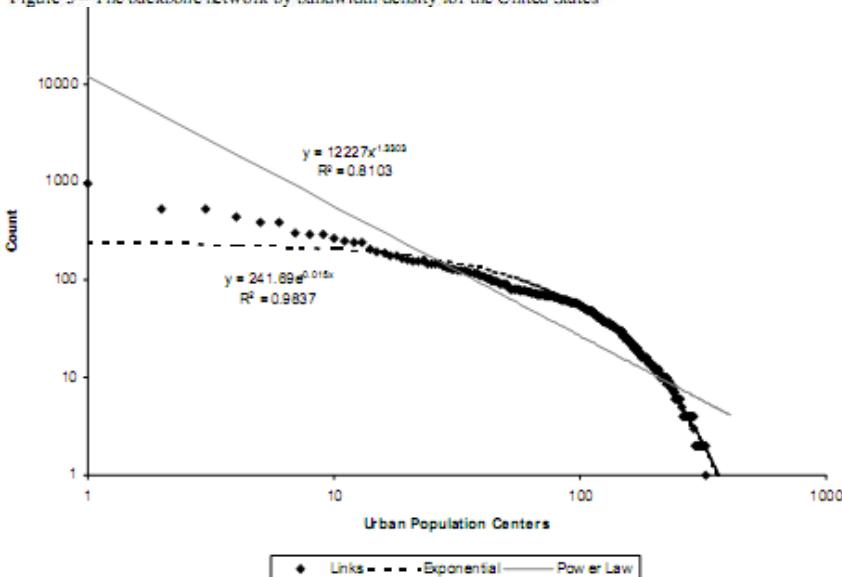
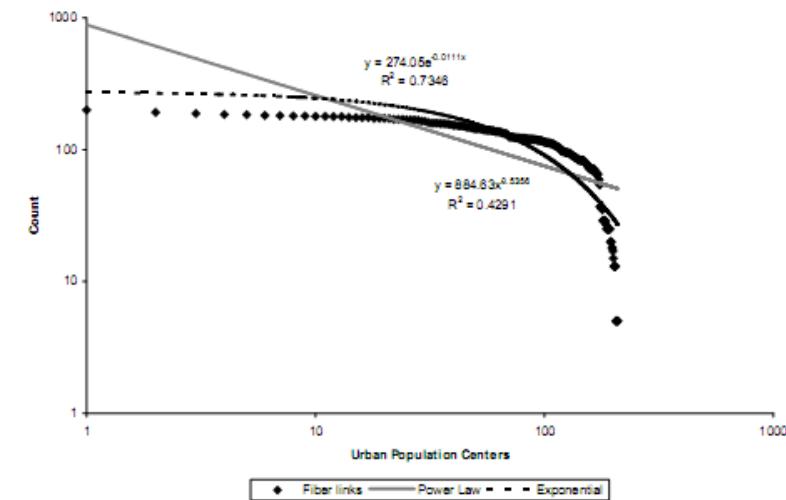
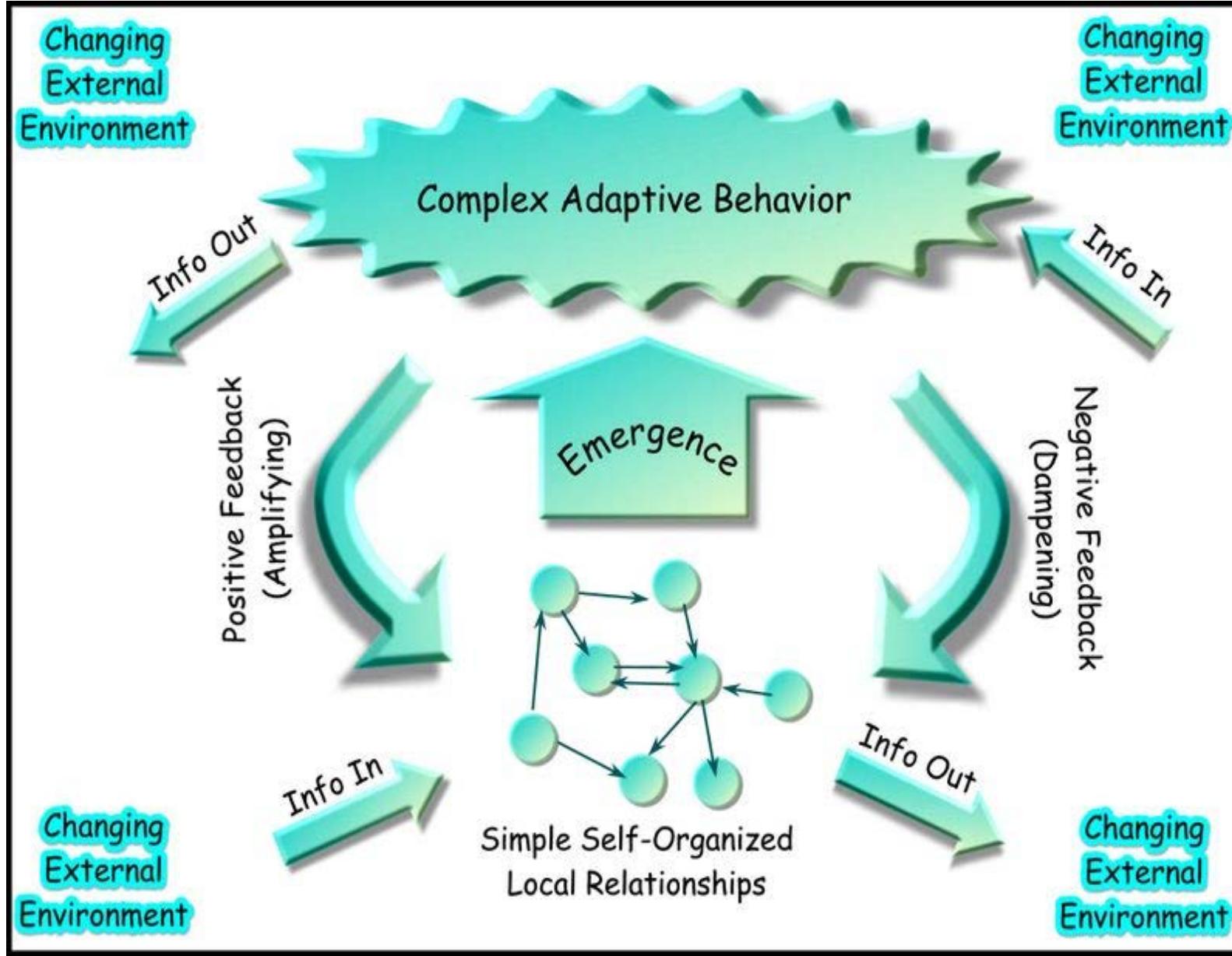

Figure 1 – Pan-European fiber optic networks (planned or in place)

Önszerveződő rendszerek

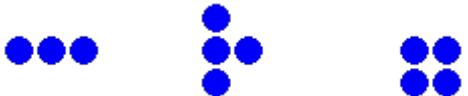

Game of Life

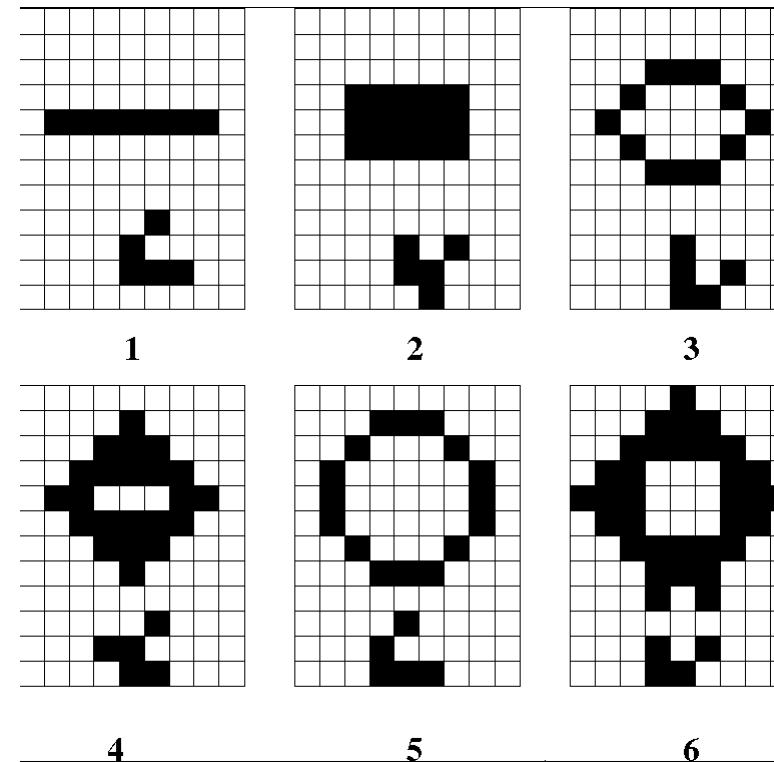
- Halott sejt három szomszéddal feléled

- Sejt két vagy három szomszéddal tovább él.

- minden más esetben meghal vagy halott marad

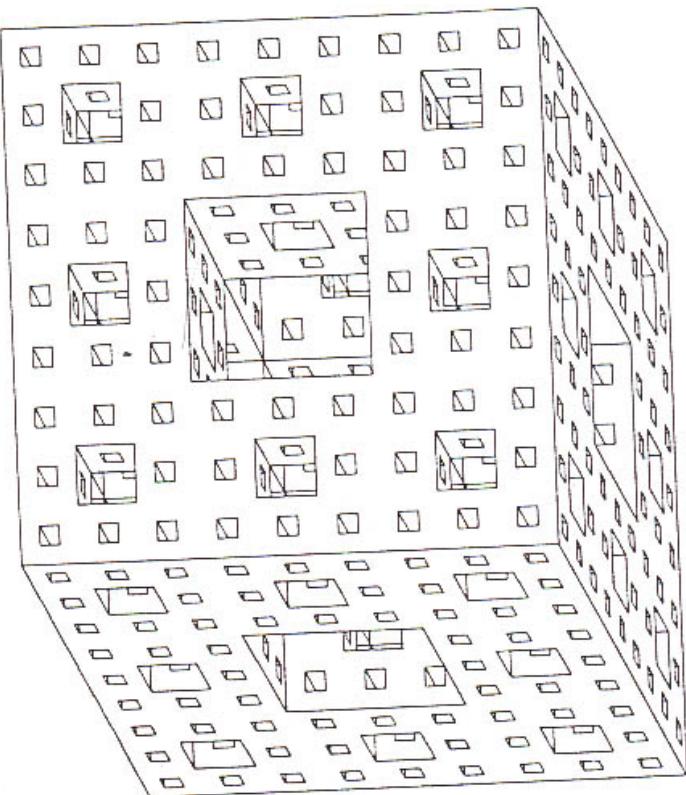
Komplexitás és káoszelmélet

- Általában a káosz → Maximum komplexitás, teljes véletlenség
- Matematikai káosz ~ Nagy bonyolultságú rendszer
- A tudományosan vizsgált káosz a véletlentől nem függ
- Kezdeti állapot függő dinamikus rendszer (pillangó effektus)
- Fázisátmenet (pl. anyagtudomány)
- Kvantummenchanika → kvantumkáosz

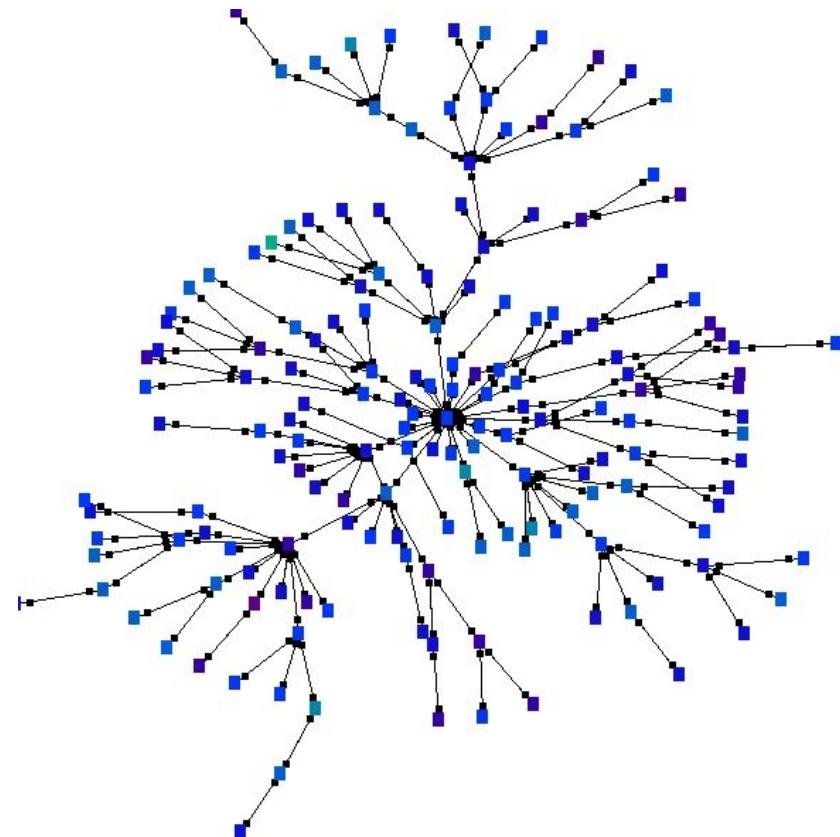
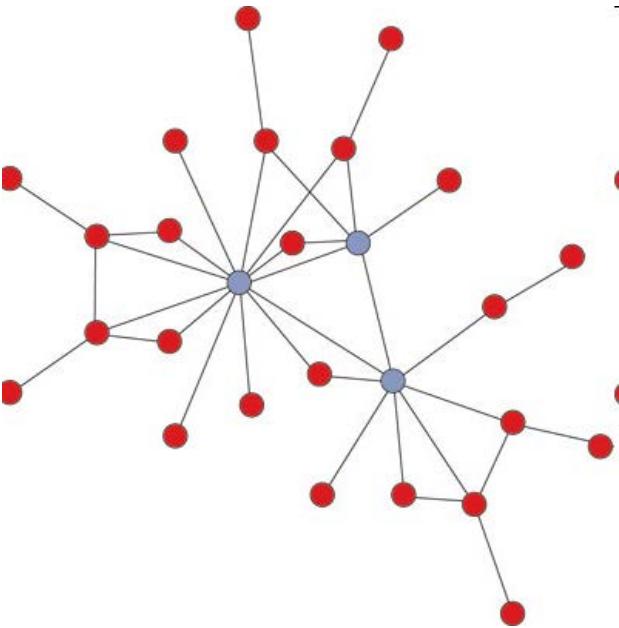
Rend → Komplexitás elmélet → Rendezetlenség

Fraktálelmélet

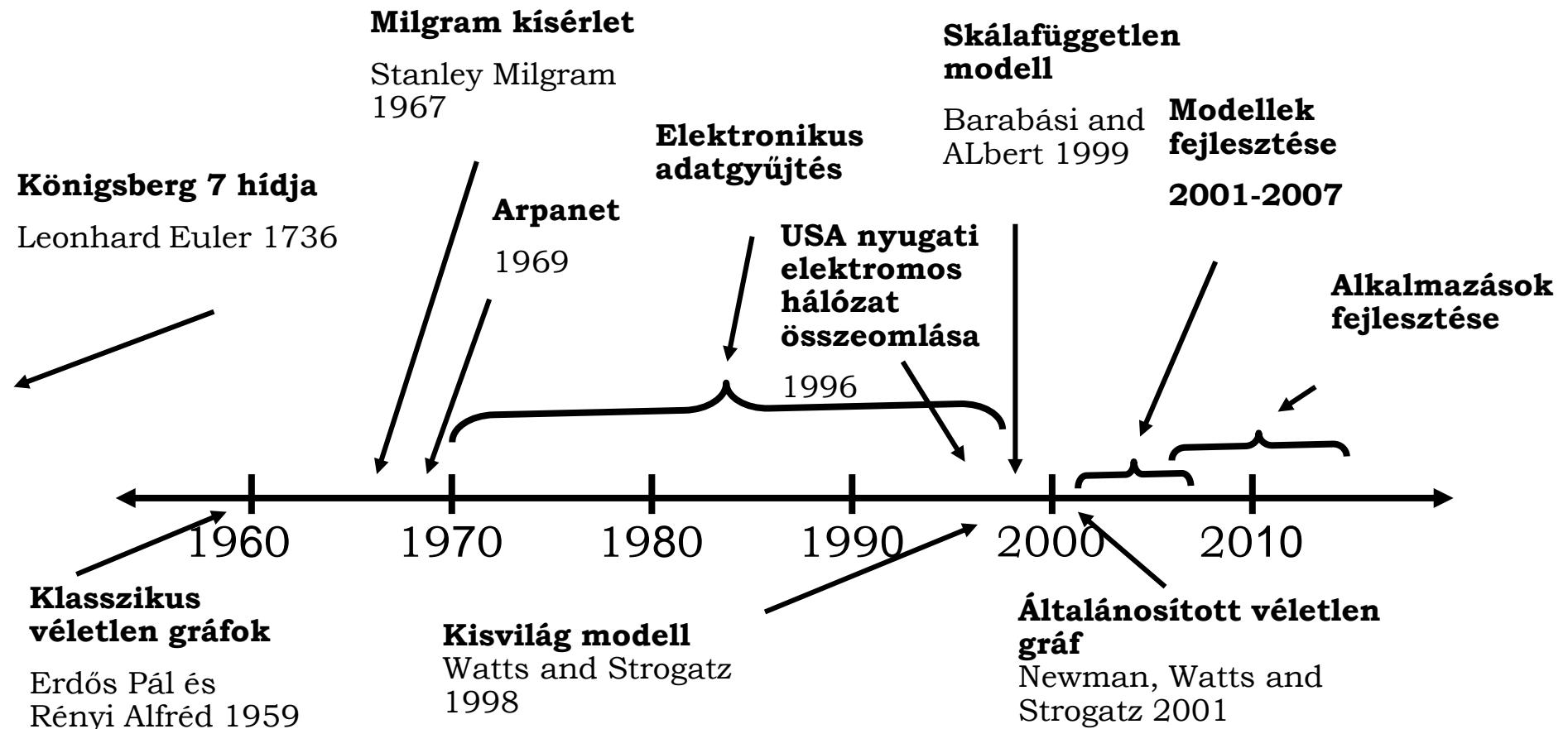
- Önhasonló formák

Fraktálelmélet

Hol tart a komplex hálózatok tudománya?

Mi mozdította előre a nagy hálózatok vizsgálatát?

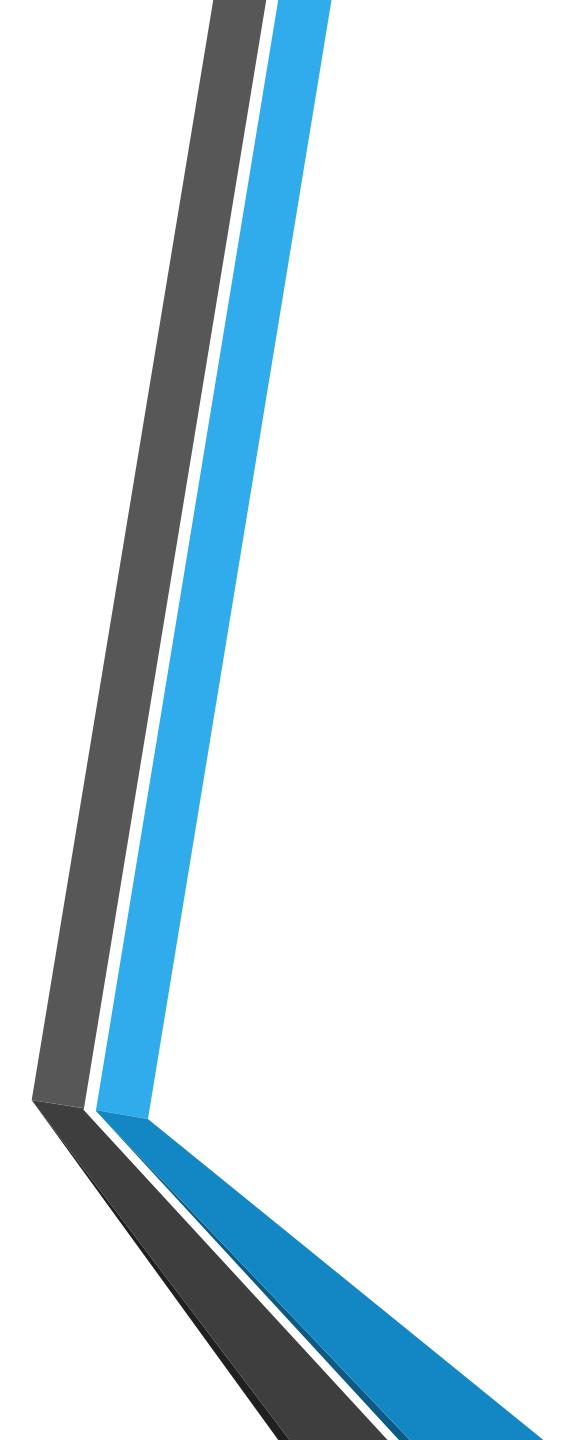
- Számítógépes adatgyűjtés
- Számítógépes gyors, automatizált feldolgozás
- Tudományterületeken átnyúló adatbázisokhoz való hozzáférés
- A tiszta redukcionista világ nézet hanyatlása a tudományban
- A Internet maga nyújtotta a vizsgálat tárgyát, mint nagy hálózat!

Pillanatfelvételek

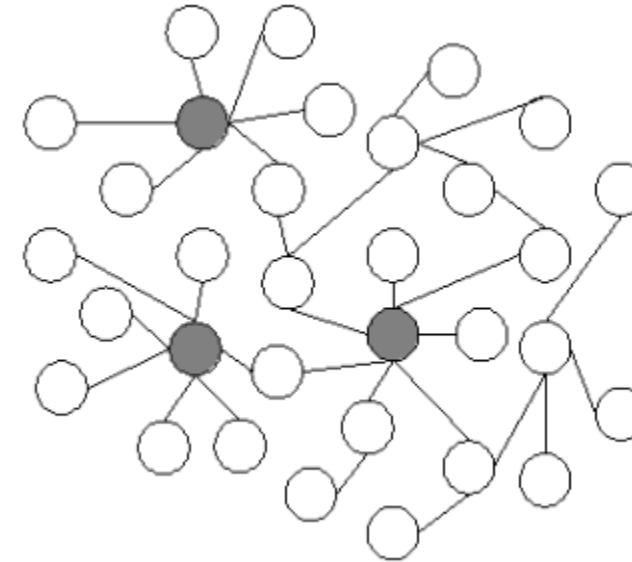
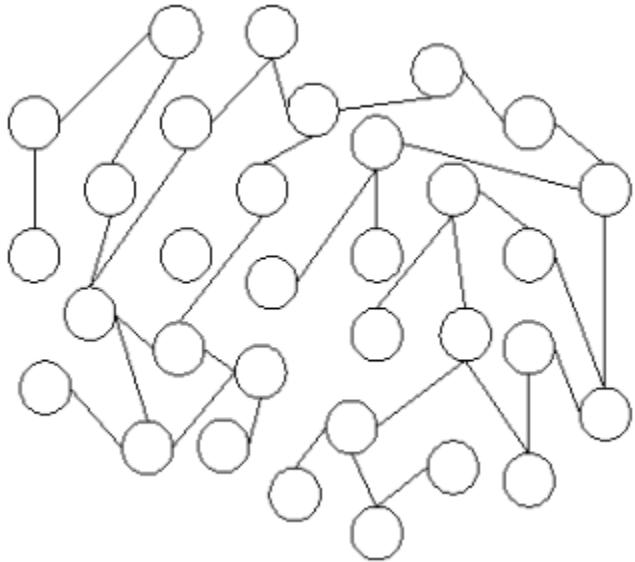
- A hálózatok dinamikusak
- Jelenleg nincs lehetőség a dinamizmus vizsgálatára nagy léptékben
- Legtöbb adatbázis csak a pillanatnyi állapotot tárolja
- Ezért egy-egy elemzés csak egy pillanatfelvétel
- Előfordulnak statisztikai hibák
 - Néha később módosított eredmények

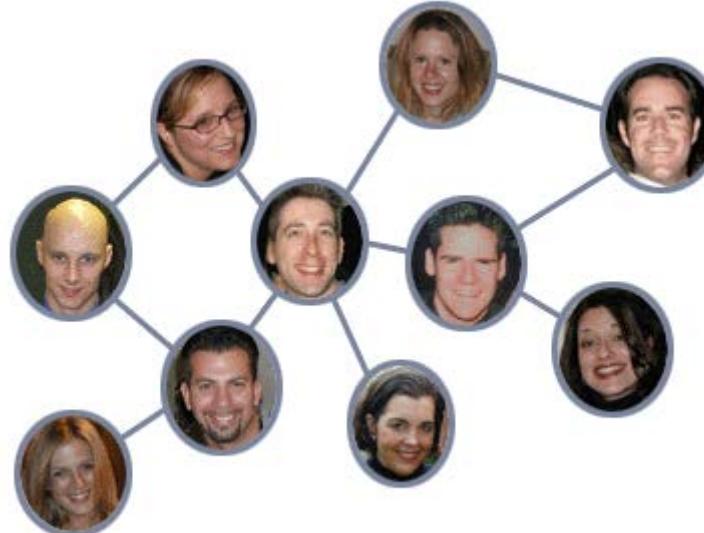
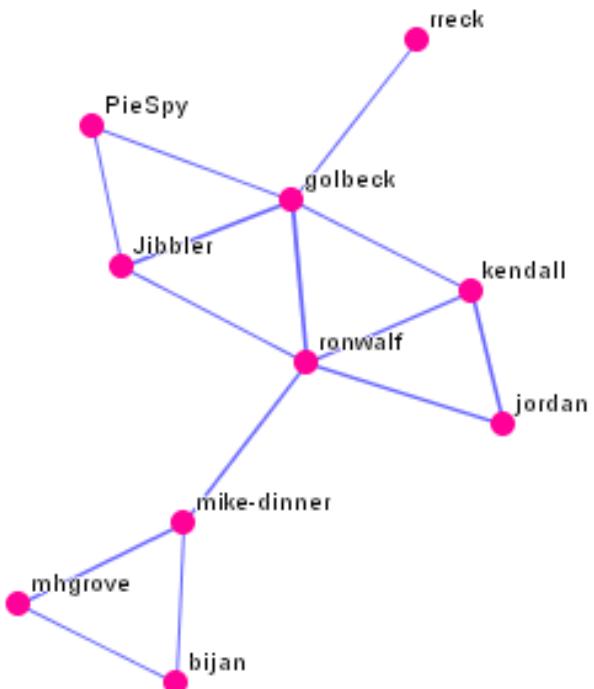

Mérések valós hálózatokon

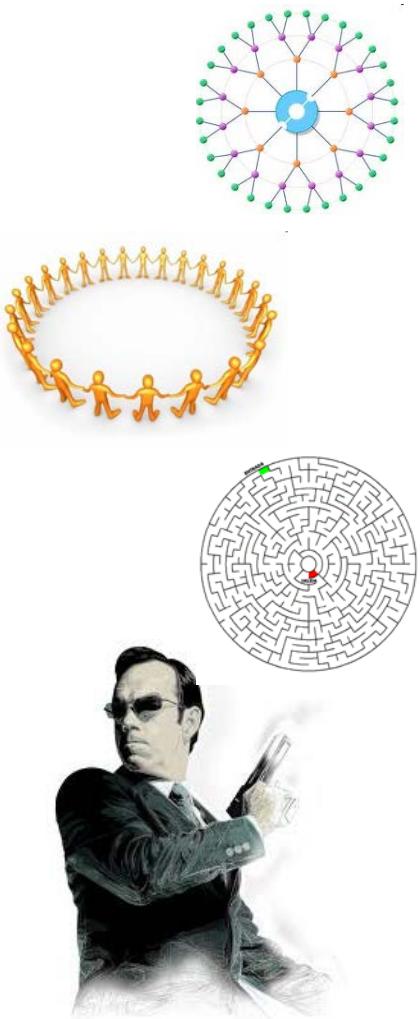
Nagyméretű hálózatok – Van-e különbség?

Melyik tűnik hihetőbbnek mint barátsági háló? Miért?

Számunkra jelenleg lényeges paraméterek

1. Hálózat méret: Csomópontok száma

- Ezres, milliós, esetleg milliárdos méretek esetén lehet statisztikai adatokkal jól jellemzni egy hálózatot

2. Gruppen parameter: "Csoportosulás" mértéke

- A barátaim jellemzően barátok-e? Ha 1 akkor minden, ha 0 akkor soha!

3. Átmérő paraméter: Kis átmérő, rövid utak, "kisvilág" jelleg

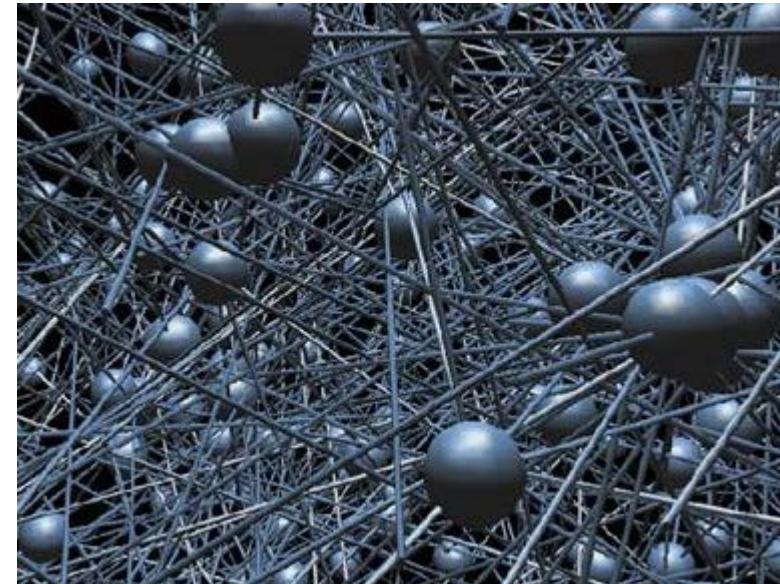
- Egy rácsban igen nagy átmérők lehetnek, míg pl. a teljes gráf átmérője 1.

4. Agent Smith paraméter (γ): Mennyire hasonló a szerepük? (skálafüggetlen szerkezet)

- Ha a szám magas, akkor az egyének nagyon hasonlítanak, ha alacsony akkor (~ 2) akkor erősen eltérő szerepek vannak

Szociális hálózatok I.

- Csomópontok: emberek
- Kapcsolatok: kapcsolatok? Komoly probléma
- Kapcsolaterősség
- Ismeretségi háló (Dunbar-féle szám)
 - Kognitív határ átlagosan 150 fő stabil szociális kapcsolat
 - minden egyes embert ismerek és szociológiaileg viszonyítani tudom őket
 - Ennél nagyobb csoportokhoz szabályrendszer kell, törvények, politika
 - Kategóriák: közeli: 30-50, közepes: 100-200 távoli: 500-2500
- Reciprocitás (barátság hálózat)
- Módszerek:
 - Kérdőív
 - Kommunikációs intenzitás (email, telefon stb.)
 - Eléggé megbízhatatlanok
- Bizonyos tulajdonságokhoz nem kell ezzel törődnünk.
 - (Focirajongók és a tea)

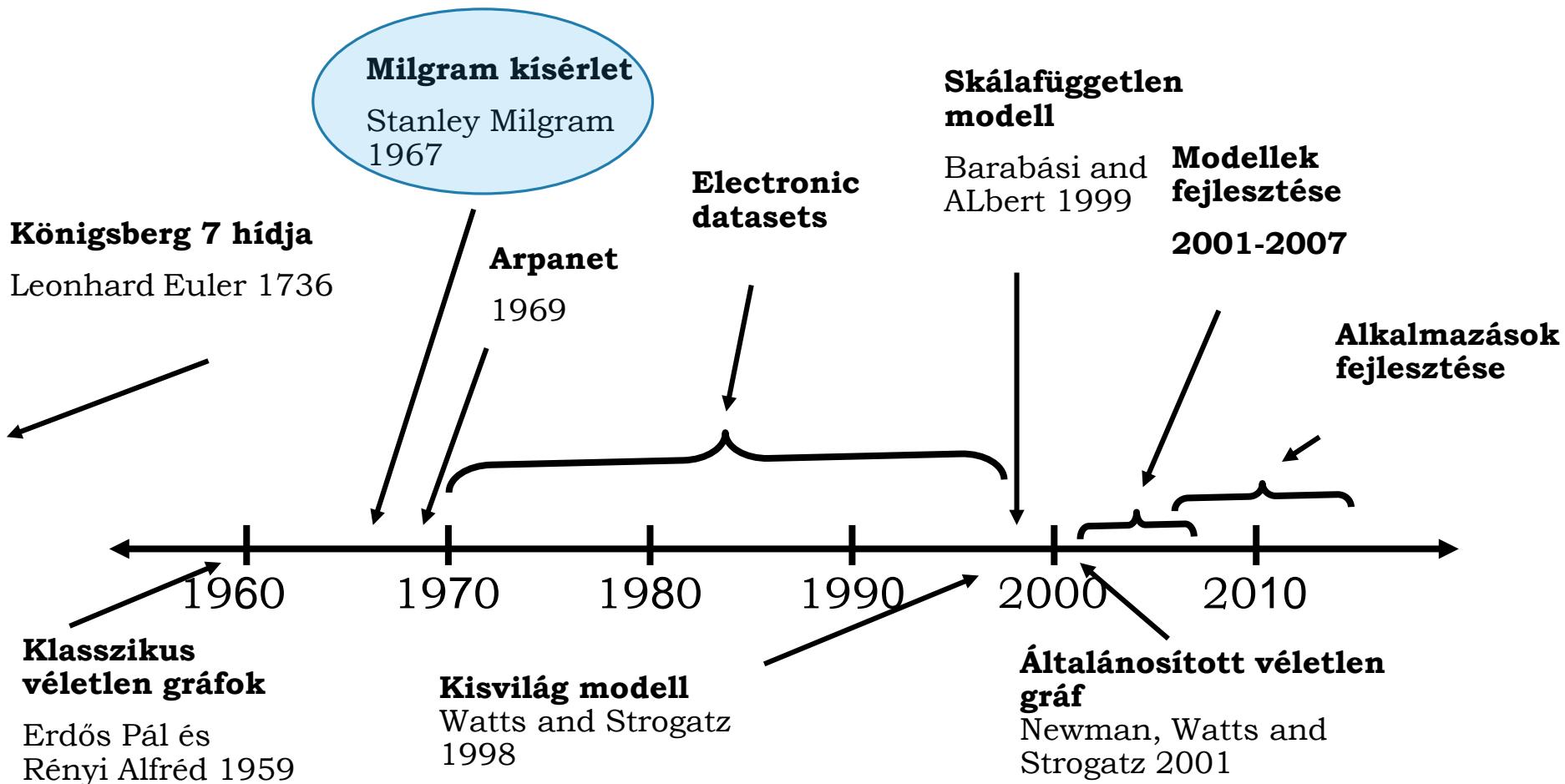
Milgram kísérlete 1967 (a másik)

- Levélküldés: Omaha, Nebraska, Kansas → Massachusetts
- Nagy távolság (szociológiai, földrajzi)
- Véletlenszerűen választott emberek
- Információk:
 - Kísérlet célja
 - Célszemély neve, foglalkozása stb. (teológus felesége, meg egy tőzsdeügynök)
 - Szelvények
- Személyes ismeretség esetén azonnal a célhoz
- Egyébként olyanhoz aki valószínűleg személyesen ismeri+level a Harvardra
- Eredmények:
 - Néha 1-2 lépés elég volt néha kilenc kellett
 - 296 levélből 232 nem ért célba
 - A maradékból az átlagos távolság 5.5-nek adódott (ellenmondott a tapasztalatokkal, és várakozásokkal)

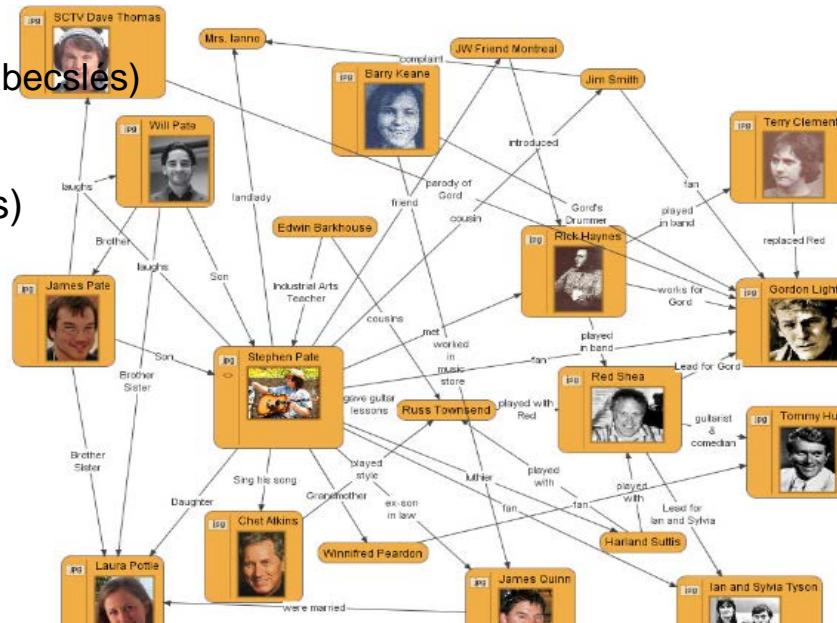
1933-1984

Kronológia

Milgram kísérlete

- Az utolsó személy igen sokszor ugyanaz
 - Legtöbbször gyorsan földrajzi közelbe értek, ahol köröztek, amíg rést nem találtak a célszemély belső köreibe
 - Problémák
 - Kevés célbeérkező levél
 - Emiatt hosszabb láncok kevésbé vannak jelen (alábecsülés)
 - Az emberek gondolkodásának hiányos ismerete
 - Biztos, hogy közelebb kerülünk a célhoz? (túlbecsülés)
 - Többször ismételték
 - 2002-ben e-mail verzió
 - 2008, Microsoft .NET Messenger Service: 6.6
 - Hatlépésnyi távolság (John Guare Broadway)
 - A Salah Ben Ghali Iraki kebabosnak
 - Kaliforniában él egy barátja.
 - aki együtt dolgozik egy nőnek a barátjával,
 - aki viszont tagja annak a diákklubnak, ahova a *Don Juan de Marco* című, Brando főszereplésével készült film producerének lánya is jár.

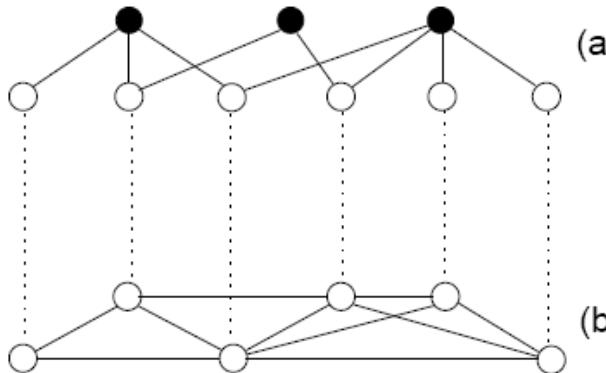

Szociális hálózatok II.

- Központok → különleges képességgel rendelkező egyének, összekötők
 - Információ gyors eljuttatása, variálódás, változékonyság elősegítése
 - Áldozatok
 - Jockey Ewing (egy rossz példa)
- Kis fokszámú pontok
 - Stabilitás
 - Állandóság
 - Fajfenntartás
 - Lehetővé teszi a központok létezését (energia)
- Futóverseny (ki miért fut)
- Központok kitermelése időbe telik
 - Diktatúra, demokrácia

Kollaborációs hálózatok

- Csomópontok: személyek és az együttműködés tárgya (tudományos cikk, film, projekt stb.)
- Kapcsolatok: adott személy részt vett-e az adott dologban
- Kétrétű hálózat:

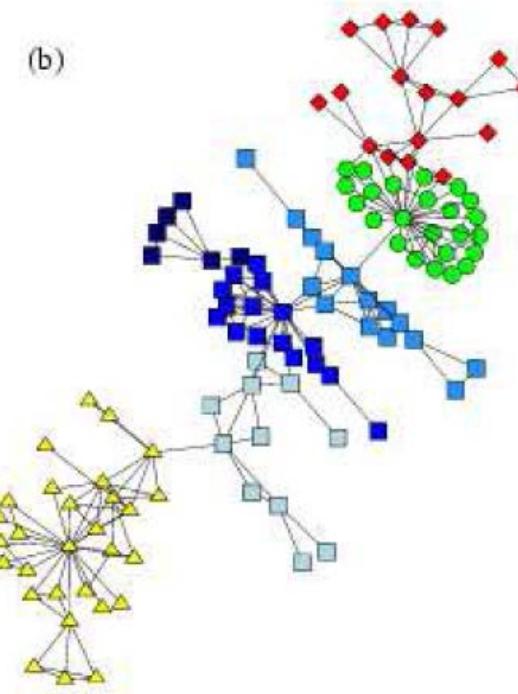

- Vetítés: kössük össze direktbe azokat akik együttműködnek
- Sok háromszög lesz

Magas csoportképződési együttható

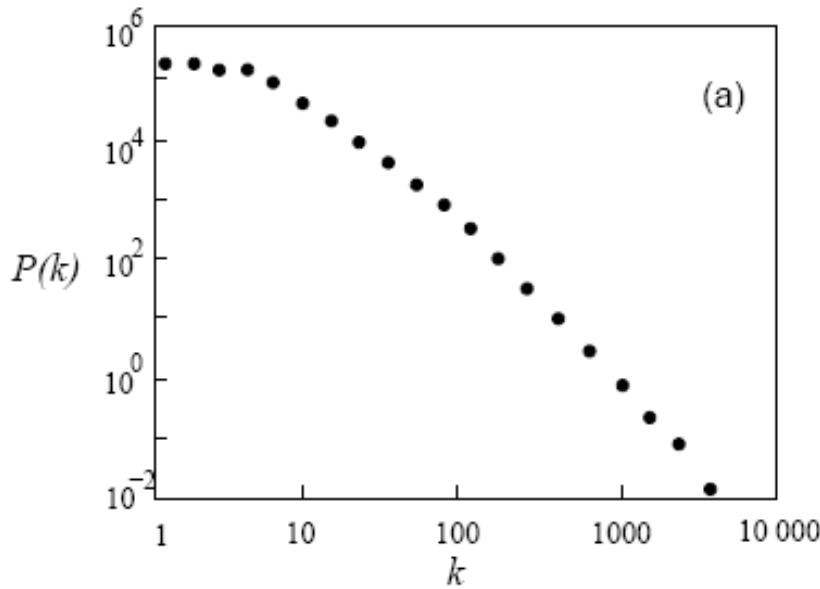
Publikációs hálózat (Newman 2001)

- Csomópontok: személyek (fizikusok)
- Kapcsolatok: közös cikkek
- Cél: tudóstársadalom összetartása, információáramlás, tudományterületek keveredése
- Fizikusok legnagyobb adatbázisai
 - Medline, SPIRES (Stanford Public Information Retrieval System)

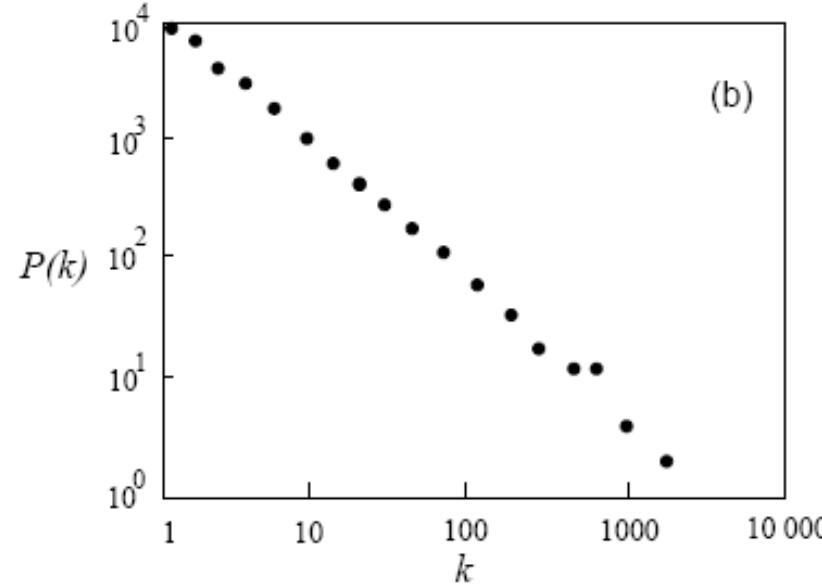

	Csomópontszám (N)	Átlagos fokszám ($\langle k \rangle$)	Átlagos útvonal hossz $\langle l \rangle$	Gruppen (C)	Maximális átmérő
Medline	1520251	18.1	4.6	0.066	24
SPIRES	56627	173	4.0	0.73	19

Publikációs hálózat – kapcsolatszám eloszlás

$$\gamma \cong 3$$

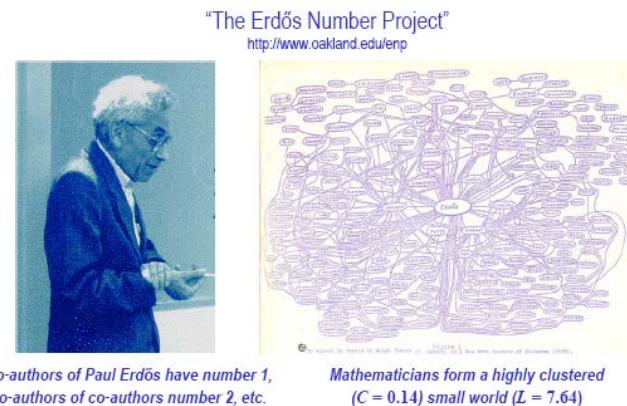

$$\gamma = 1.2$$

Az egyének szerepe erősen eltér (alacsony Agent Smith paraméter)

Erdős szám <http://www.oakland.edu/enp/>

- Erdős-szám egy nemnegatív egész, amely azt mutatja, hogy az adott tudós publikálást tekintve milyen messze van Erdős Páltól
- Erdős Pál Erdős-száma 0. Egy tudós Erdős-száma n, ha az általa írt cikkek társzerzői között a legkisebb Erdős-szám n-1.
- Vagyis Erdős Pál Erdős-száma 0, valakinek az Erdős száma 1, ha írt Erdőssel közös cikket, valakinek az Erdős-száma 2, ha nem írt Erdőssel közös cikket, de írt egy 1 Erdős-számú szerzővel közösen, valakinek az Erdős száma 3, ha nem írt közös cikket sem Erdőssel, sem 1 Erdős-számúval, de írt közös cikket valamely 2 Erdős-számúval ... és így tovább.
- Más szavakkal: tekintsük a világ összes matematikai cikkeinek szerzőit egy gráf csúcainak, és két szerzőt érrel kötünk össze, ha van olyan cikk, amelynek szerzői között mindenketten szerepelnek. Ekkor Erdős-számnak nevezzük az adott személy és Erdős Pál közötti legrövidebb út hosszát ebben a gráfban.
- [Erdos1.mht](#)

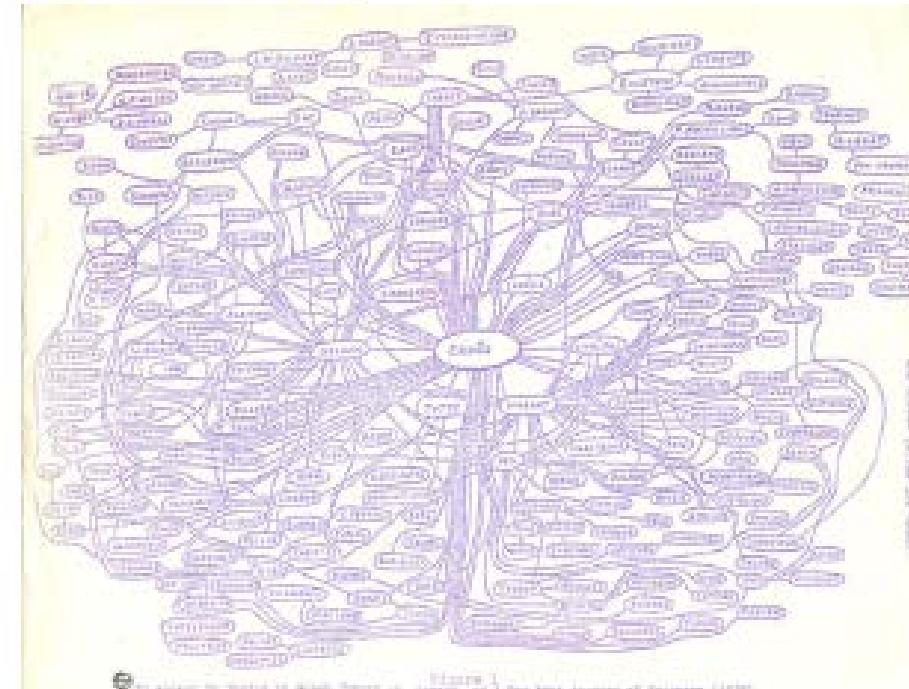
Erdős szám

"The Erdős Number Project"

<http://www.oakland.edu/dep>

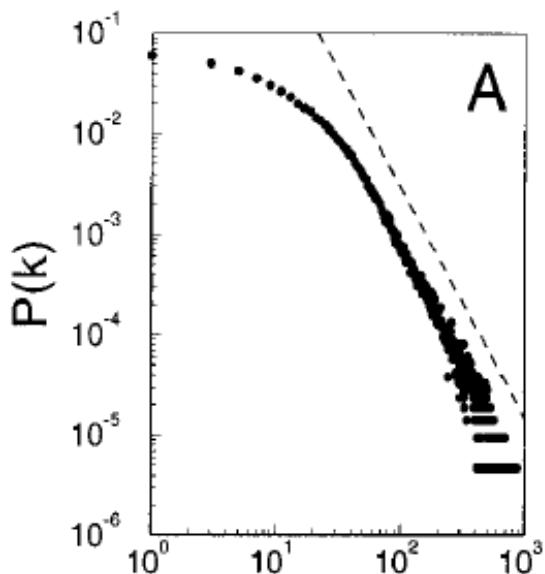
*Co-authors of Paul Erdős have number 1,
co-authors of co-authors number 2, etc.*

*Mathematicians form a highly clustered
($C = 0.14$) small world ($L = 7.64$)*

Hollywoodi színészek hálózata (Barabási 1999)

- Csomópontok: színészek
- Kapcsolatok: közös filmek
- Forrás: IMDB
- Cél: szinéssztársadalom összetartása → jobb filmek

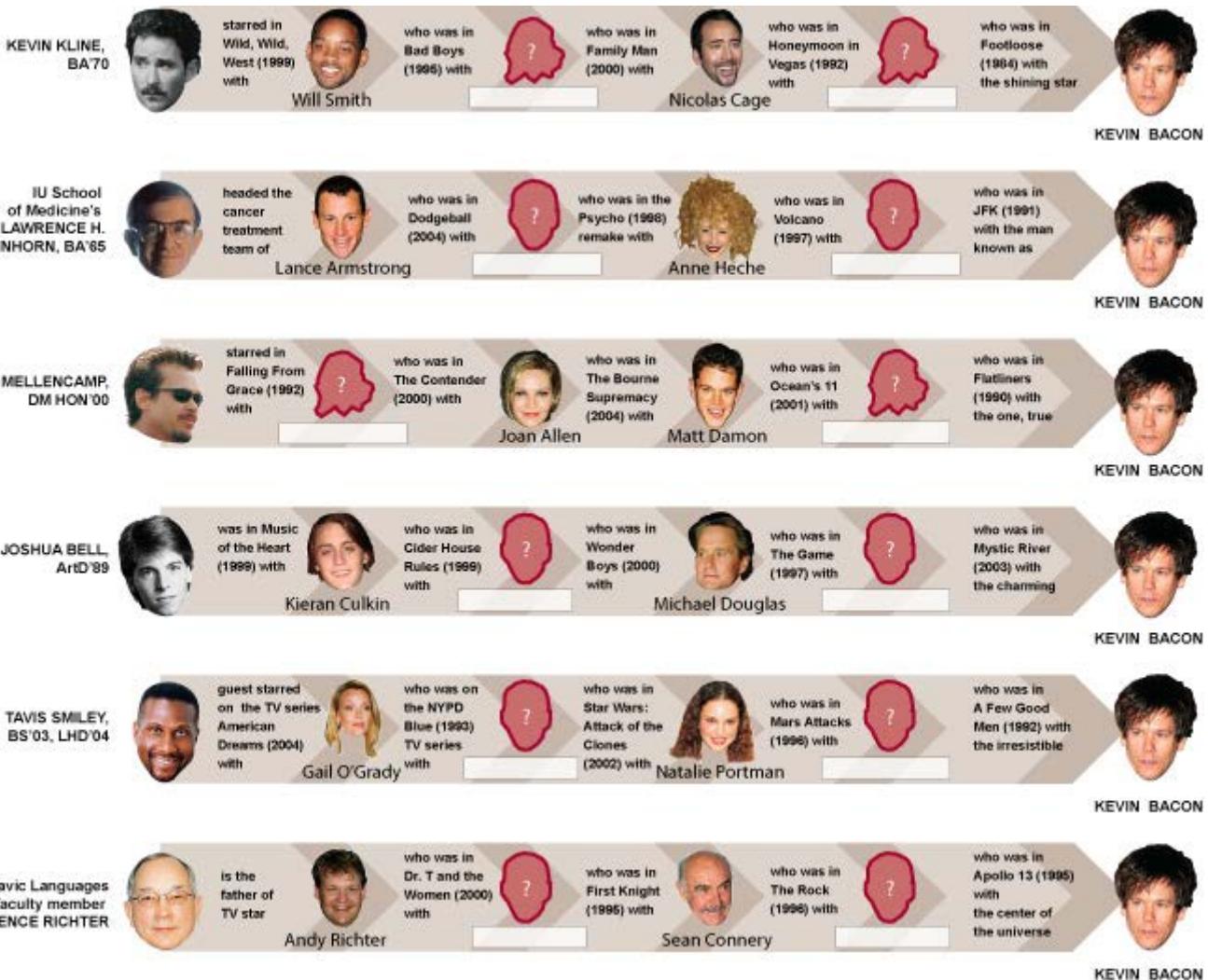
Csomópont szám N	Átlagos fokszám ($\langle k \rangle$)	Átlagos útvonal hossz $\langle l \rangle$	Gruppen (C)
225.226	61	3.65	0.79

A fokszámeloszlás alacsony Agent Smith
parmétert jelez: $\gamma = 2.3$

Bacon játék <http://oracleofbacon.org/how.php> (1994)

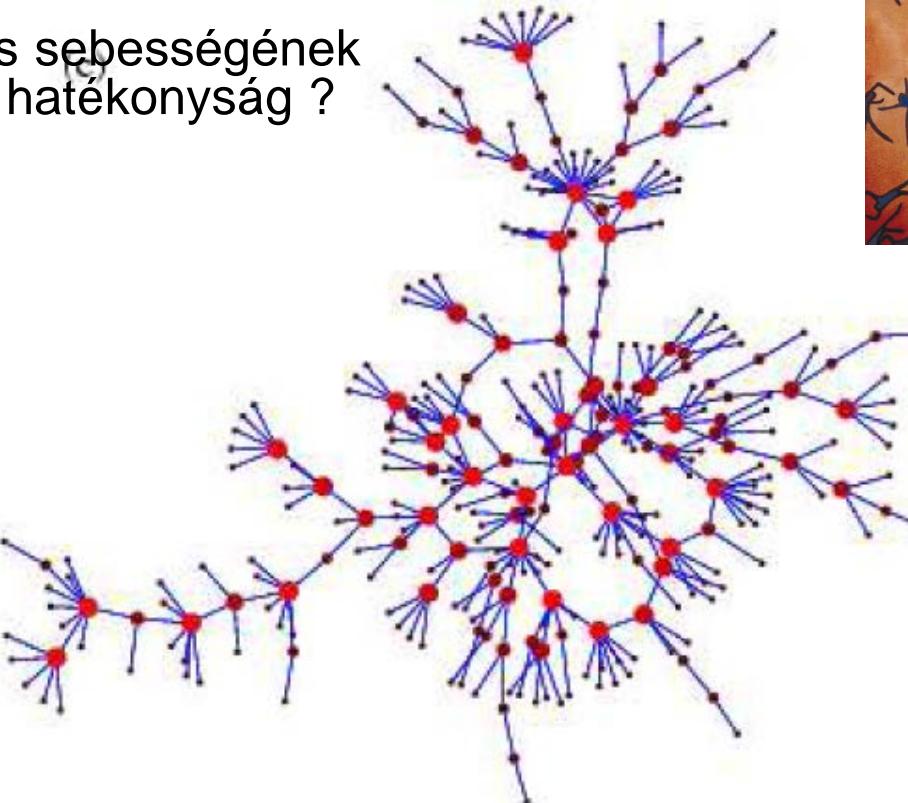
- Ráérős Diákok
- Weboldal: Wasson és Tjaden 1997-ben a Time által kiválasztott 10 legnépszerűbb oldal közé
- IMDB-ről letöltött adatbázis
- Szolgáltatások:
 - Kapcsolat meghatározása két színész között
 - Színész központisága
- Bacon központisága 1000kozpontrank.com/
 - 0 1
 - 1 1806
 - 2 145024
 - 3 395126
 - 4 95497
 - 5 7451
 - 6 933
 - 7 106
 - 8 13

Bacon játék

Szexuális kapcsolati háló (Liljeros 2001)

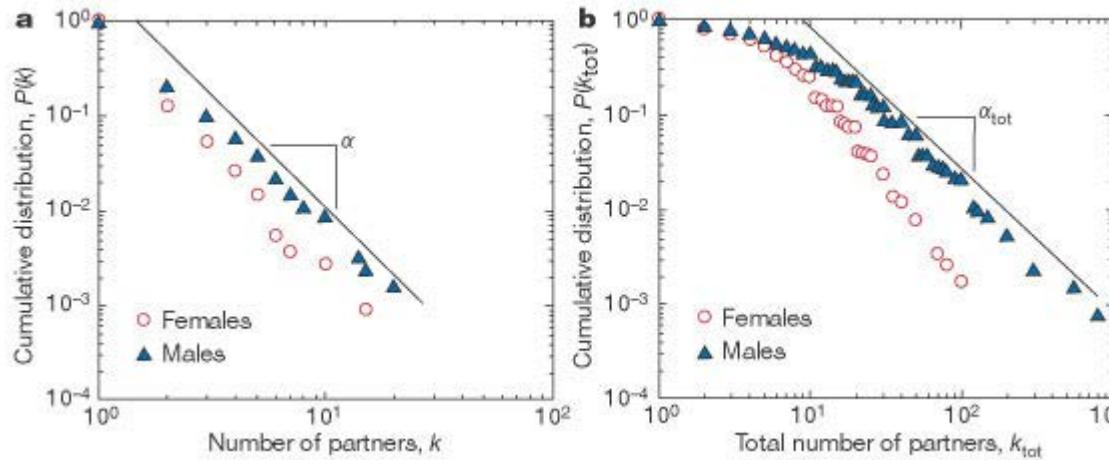
- Csomópontok: emberek
- Kapcsolatok: ki-kivel-mikor
- Ilyet nem mindenhol lehet megcsinálni
- Cél: génkicserélődés sebességének növelése, evolúciós hatékonyság ?

- Bővebb infó: <http://www2.sociology.su.se/home/Liljeros/Nature.pdf>

Szexuális kapcsolati háló

- 4,781 18–74 éves svéd férfi és nő interjúval és kérdőívekkel
- 59%-os válaszarány, 2,810 csomópontból álló reprezentatív minta
- 1. Szexuális kapcsolatok száma 12 hónappal a felmérés előttig
- A férfiak nagyobb partnerszámat jelentettek be mint a nők (szociális elvárások)
- 2. Egészítő

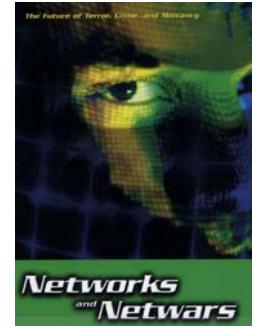
$$\gamma_n = 2.54 \quad \gamma_f = 2.31$$

$$\gamma_n = 2.1 \quad \gamma_n = 1.6$$

Nem látható tipikus jelleg, nincs "meghatározó viselkedés".

Terrorista hálózat (Krebs 2002)

- Problémák
 - Nem teljes információ
 - Nem egyértelmű, hogy ki tartozik bele és ki nem
 - Dinamikus
 - A rejtett hálózatok elemzése egészen más módszereket kíván
 - Nehezen levonható következtetések
- 19 gépeltérítő
- 3 fajta kapcsolaterősség (együtt töltött idő alapján)
 - Közvetlen: egy iskolába jártak stb.
 - Lazább: együtt utaztak, közös találkozók
 - Távoli: egyszeri közös ügyletek

Terrorista hálózat

THE HIJACKERS ...

American Airlines 11

Crashed into WTC (north)

Mohamed Atta
(Egyptian)
Received pilot training

Waleed M. Alshehri
(Saudi)
Commercial pilot

Wail Alshahri
(Saudi)
Possible pilot training

Satam al-Suqami
(Nationality unknown)

Abdulaziz Alomari*
(Saudi)
Possible pilot training

American Airlines 77

Crashed into Pentagon

Khalid al-Midhar
(Nationality unknown)
Received pilot training

Majed Moqed
(Nationality unknown)

Salem Alhamzi*
(Saudi)
Possible pilot training

Nawaf Alhamzi*
(Saudi)

United Airlines 175

Crashed into WTC (south)

Marwan al-Shehhi
(United Arab Emirates)
Received pilot training

Fayed Ahmed
(Believed to be Saudi)

Ahmed Alghamdi
(Possibly Saudi)

Hamza Alghamdi
(Believed to be Saudi)
Possible pilot training

Mohald Alshehri
(Nationality unknown)
Possible pilot training

AND HOW THEY WERE CONNECTED

Attended same technical college

Hamburg, Germany
Mohamed Atta
Marwan al-Shehhi
Ziad Jarrah

Took flight classes together

Pilot schools
in Florida
Mohamed Atta
Marwan al-Shehhi
Pilot schools
In San Diago
Khalid al-Midhar
Nawaf Alhamzi
Khalid al-Midhar
Majed Moqed
Salem Alhamzi
Nawaf Alhamzi
Hani Hanjour

Bought flight tickets using same address

• Mohamed Atta*
Marwan al-Shehhi
Abdulaziz Alomari*
* Also used same credit card
• Waleed M. Alshehri
Wail Alshahri
• Fayed Ahmed
Mohald Alshehri

Known to be together in week before attacks

Stayed together
in a Florida
motel
Mohamed Atta
Marwan al-Shehhi

Attended a gym
in Maryland
(Sept 2-6),
also seen dining
together
Khalid al-Midhar
Majed Moqed
Salem Alhamzi
Nawaf Alhamzi
Hani Hanjour

Bought flight tickets together

Mohamed Atta
Ziad Jarrah
Ahmed Alghamdi
Abdulaziz Alomari
Majed Moqed
Salem Alhamzi
Nawaf Alhamzi

Picked up tickets
bought earlier in
Baltimore
Khalid al-Midhar
Majed Moqed

Bought from the
same travel agent

Last known address

Hollywood, Florida
Marwan al-Shehhi
Waleed M. Alshehri
Wail Alshahri
Ziad Jarrah
Hani Hanjour

Other cities
in Florida
Mohamed Atta
Fayed Ahmed
Ahmed Alghamdi
Mohald Alshehri
Khalid al-Midhar
Ahmed Alhaznawi
Ahmed Alnami
Saeed Alghamdi

Outside Florida

Satam al-Suqami
Hamza Alghamdi
Abdulaziz Alomari
Majed Moqed
Salem Alhamzi
Nawaf Alhamzi

Terrorista hálózat

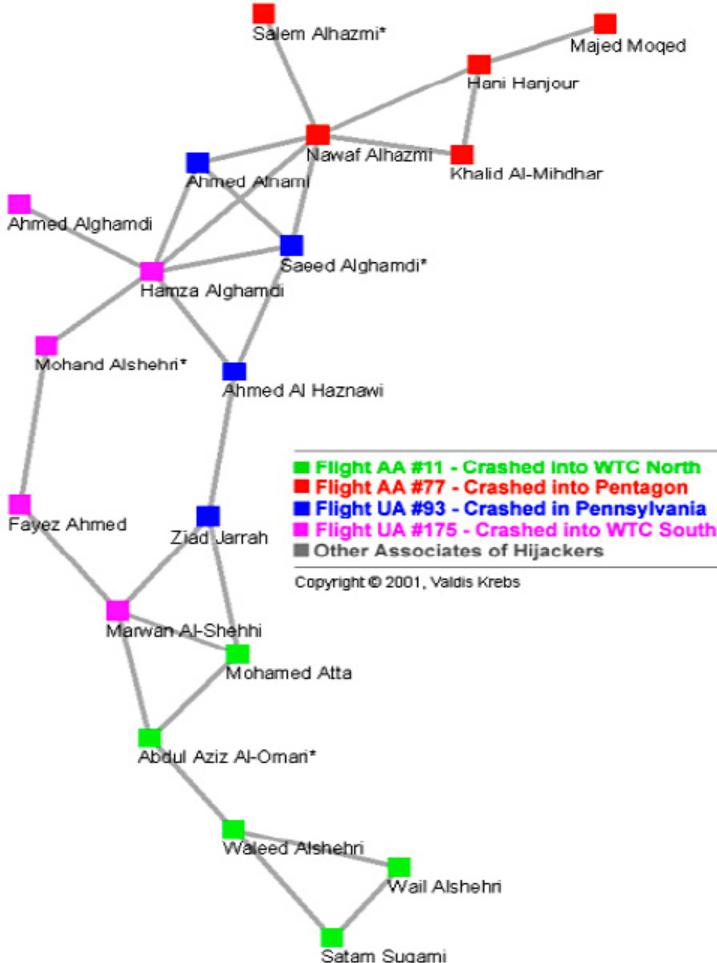

Figure 2 Trusted Prior Contacts

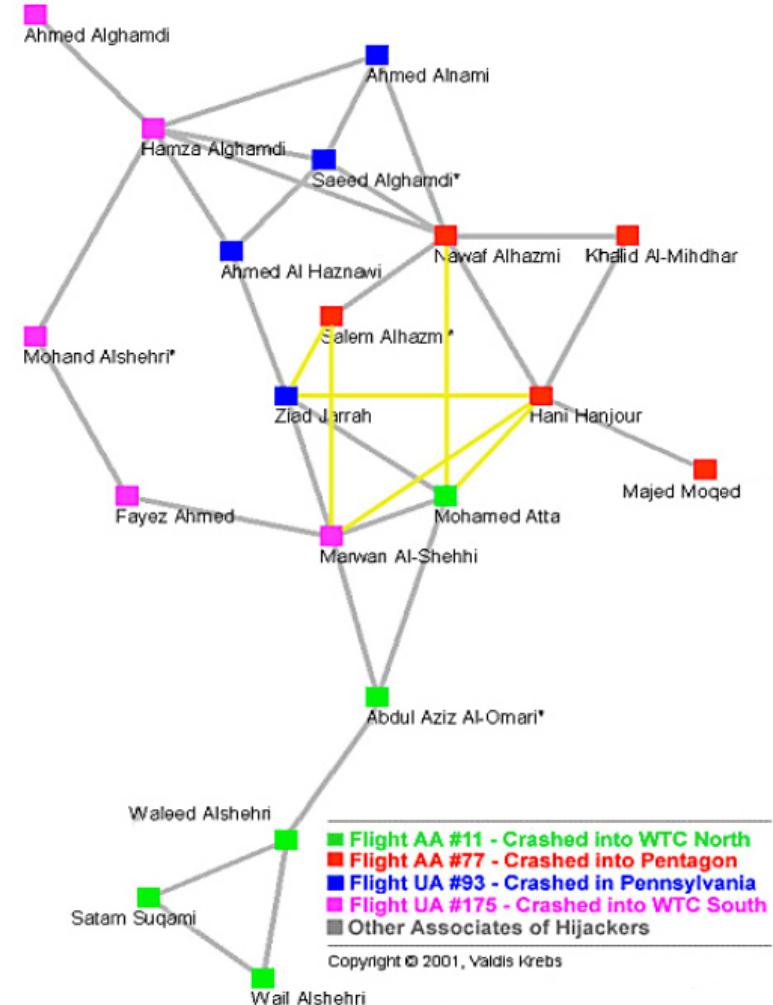

Figure 3 Trusted Prior Contacts + Meeting Ties [shortcuts]

Terrorista hálózat

Table 1. Without shortcuts

Name	Cluster-ing Coef-ficient	Mean Path Length	Short-cuts	Name	Cluster-ing Coef-ficient	Mean Path Length	Short-cuts
Satam Suqami	1.00	5.22	0.00	Satam Suqami	1.00	3.94	0.00
Wail Alshehri	1.00	5.22	0.00	Wail Alshehri	1.00	3.94	0.00
Majed Moqed	0.00	4.67	0.00	Ahmed Alghamdi	0.00	3.22	0.00
Waleed Alshehri	0.33	4.33	0.33	Waleed Alshehri	0.33	3.06	0.33
Salem Alhazmi*	0.00	3.89	0.00	Majed Moqed	0.00	3.00	0.00
Khalid Al-Mihdhar	1.00	3.78	0.00	Mohand Alshehri*	0.00	2.78	1.00
Hani Hanjour	0.33	3.72	0.00	Khalid Al-Mihdhar	1.00	2.61	0.00
Abdul Aziz Al-Omari*	0.33	3.61	0.33	Ahmed Alnami	1.00	2.56	0.00
Ahmed Alghamdi	0.00	3.50	0.00	Fayez Ahmed	0.00	2.56	1.00
Ahmed Alnami	1.00	3.17	0.00	Ahmed Al Haznawi	0.33	2.50	0.33
Mohamed Atta	0.67	3.17	0.00	Saeed Alghamdi*	0.67	2.44	0.00
Marwan Al-Shehhi	0.33	3.06	0.25	AbdulAziz Al-Omari*	0.33	2.33	0.33
Fayez Ahmed	0.00	2.94	1.00	Hamza Alghamdi	0.27	2.28	0.17
Nawaf Alhazmi	0.27	2.94	0.00	Salem Alhazmi*	0.33	2.28	0.33
Ziad Jarrah	0.33	2.83	0.33	Ziad Jarrah	0.40	2.17	0.20
Mohand Alshehri*	0.00	2.78	1.00	Marwan Al-Shehhi	0.33	2.06	0.17
Saeed Alghamdi*	0.67	2.72	0.00	Hani Hanjour	0.33	2.06	0.00
Ahmed Al Haznawi	0.33	2.67	0.33	Mohamed Atta	0.50	1.94	0.00
Hamza Alghamdi	0.27	2.56	0.17	Nawaf Alhazmi	0.24	1.94	0.14
Overall	0.41	4.75	0.19	Overall	0.42	2.79	0.18

* suspected to have false identification

Terrorista hálózat

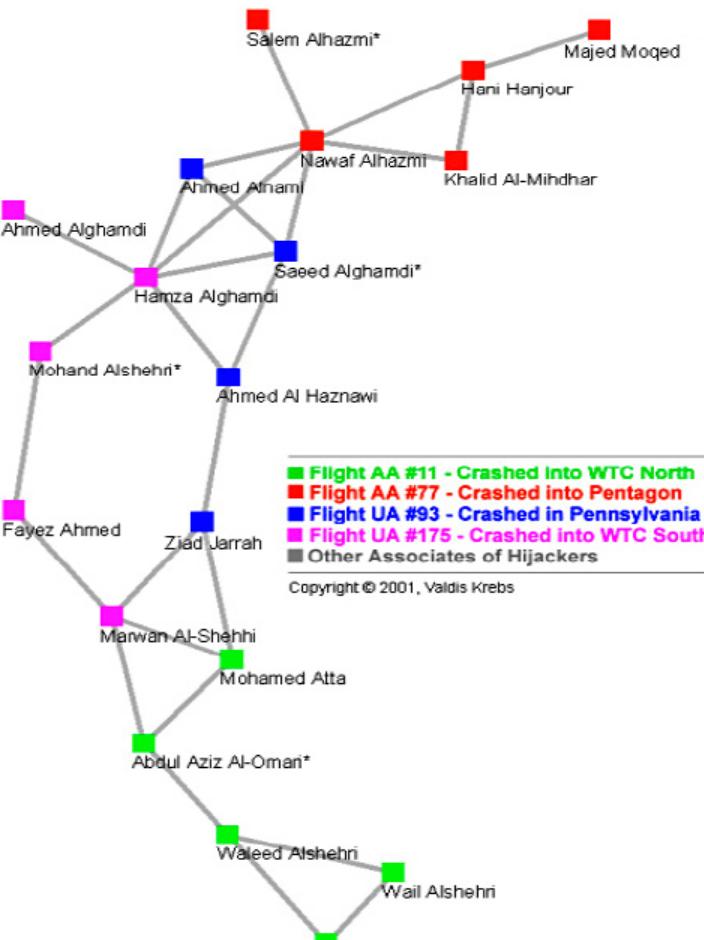
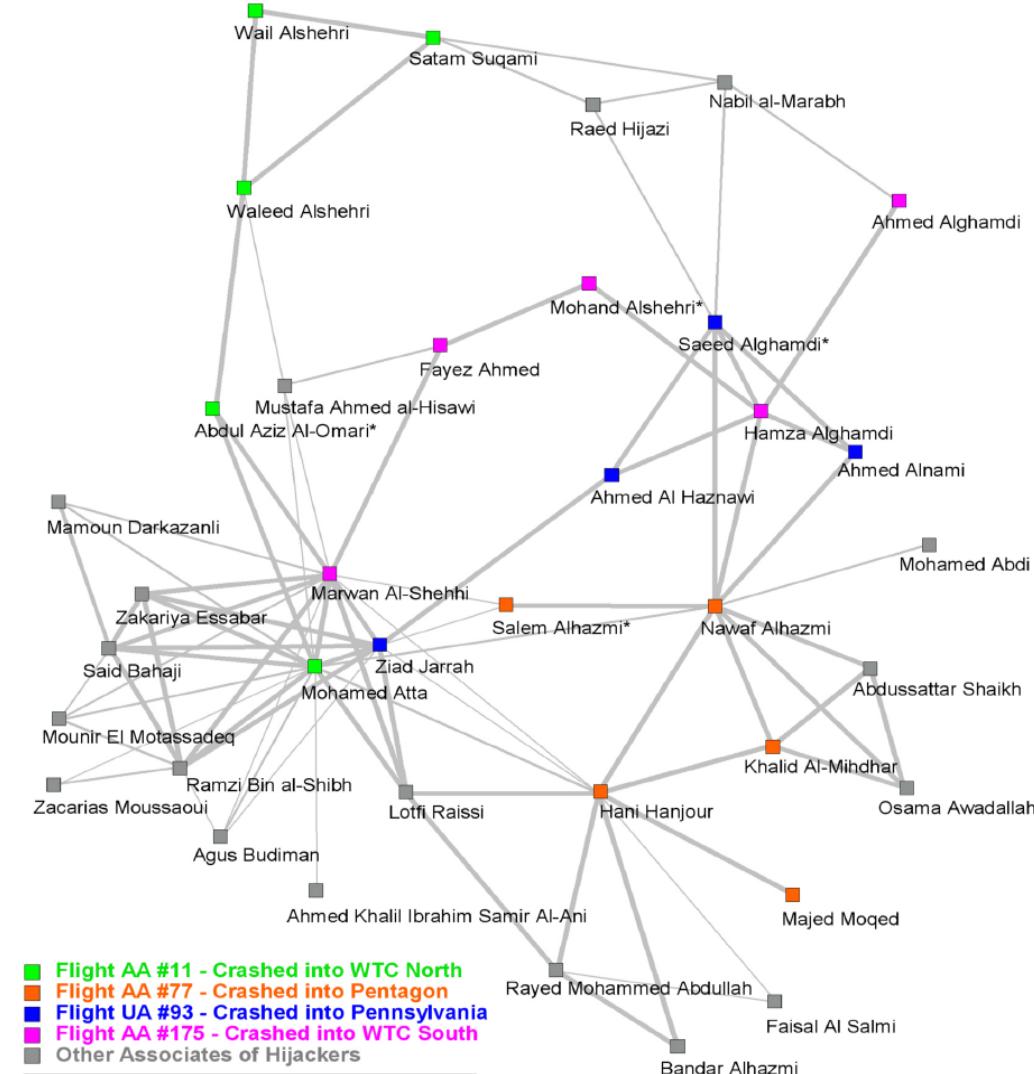

Figure 2 Trusted Prior Contacts

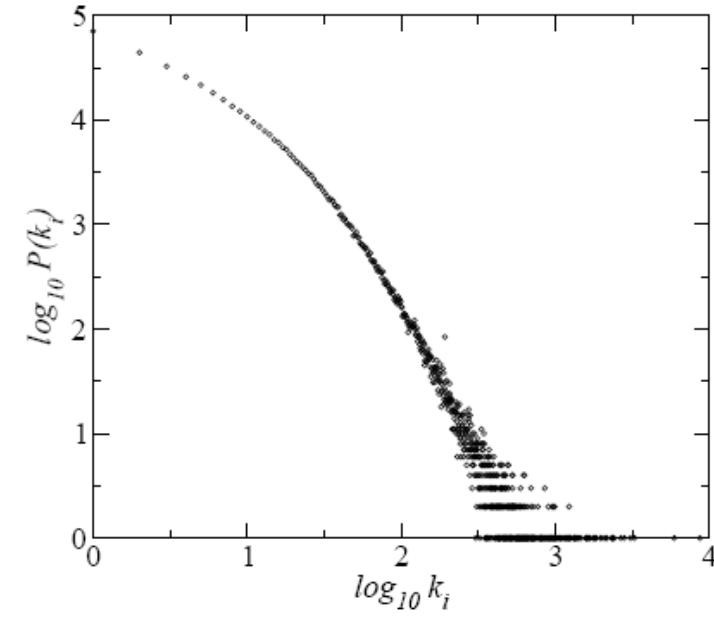
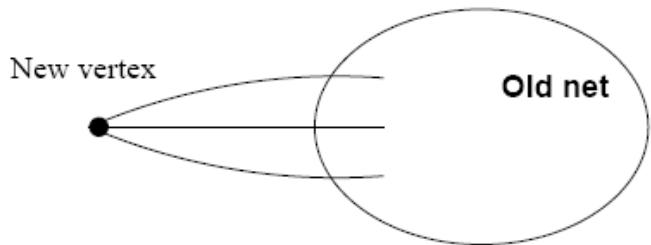
További infók: <http://www.orgnet.com/hijackers.html>

Hivatkozások hálózata (Redner 1998)

- Csomópontok: cikkek
- Kapcsolaták: hivatkozott cikkek
- Irányított gráf
- Adatok: ISI (Institute for Scientific Information) adatbázis és Physical Review
- Cél: Információ stuktúrált eljuttatása az olvasóhoz, tudományszervezés
- Gazdag még gazdagabb lesz jelenség

N	$\langle k_i \rangle$	$\langle l \rangle$	C
783.339	8.57	-	-

Hivatkozások hálózata

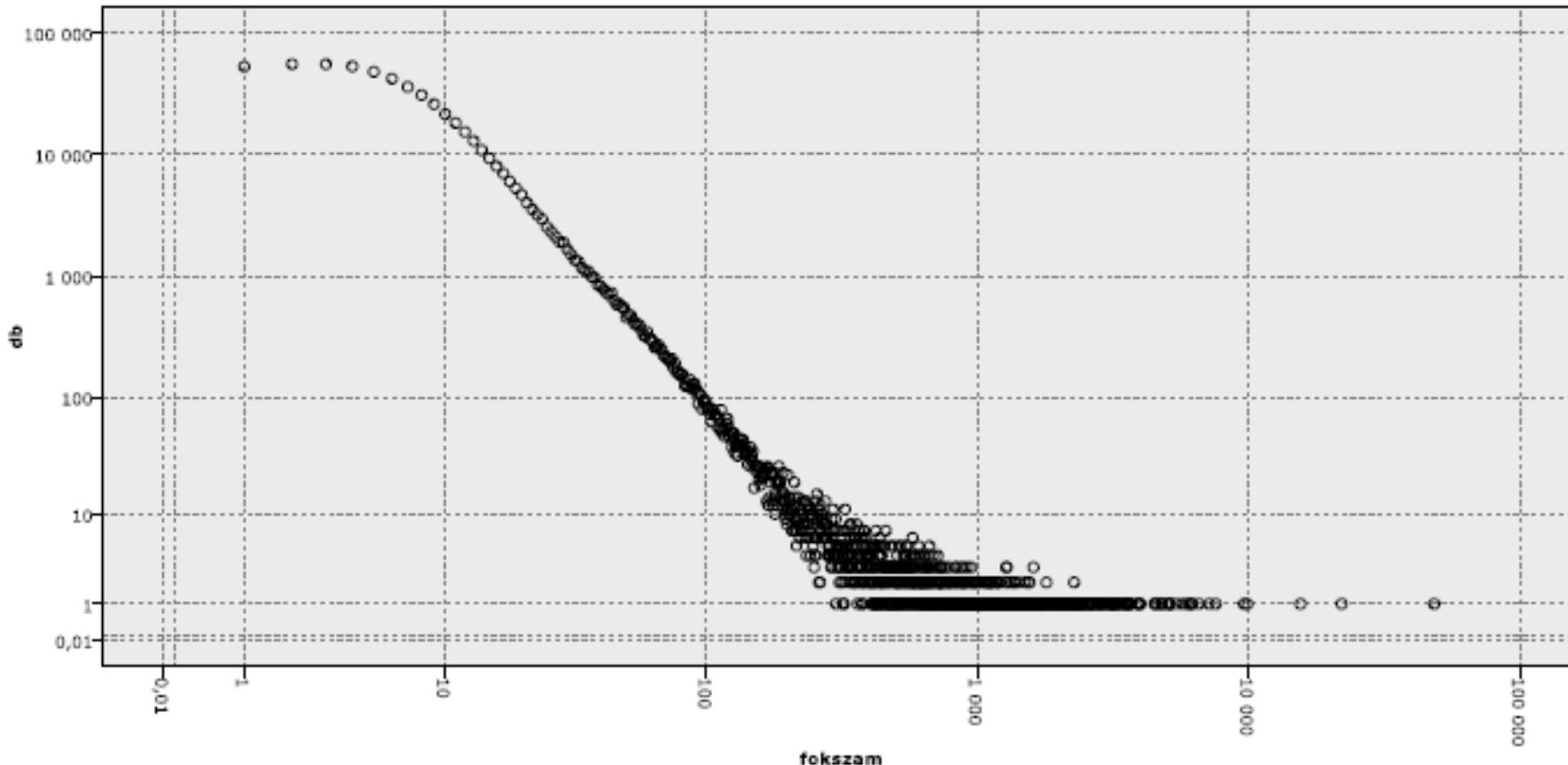
$$\gamma = 3 \quad \gamma = 2.9 \quad \gamma = 2.5$$

Telefonhívások (Szabó-Gulyás-Heszberger 2009)

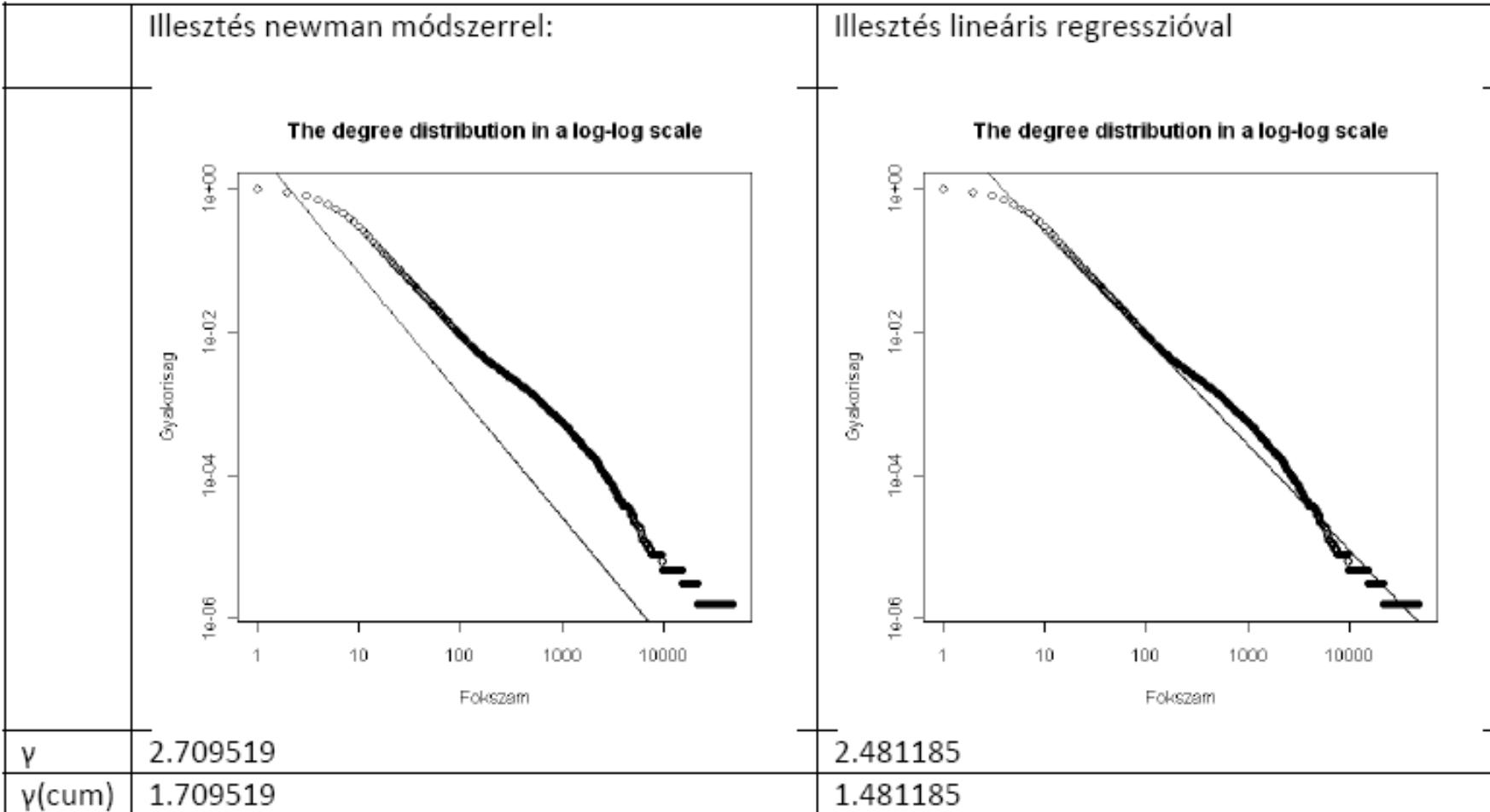
- Nincs sok adat (titkossági okok)
- Csomópontok: telefonszámok
- Kapcsolatok: hívások
- Irányított gráf
- Budapest 643135

N	$\langle K \rangle$	$\langle l \rangle$	C_1	C_2	C_v	C_1/C_v	C_2/C_v
643135	12.48	4.86	0.0742	0.0043	1.9E-5	3825.8	221.9

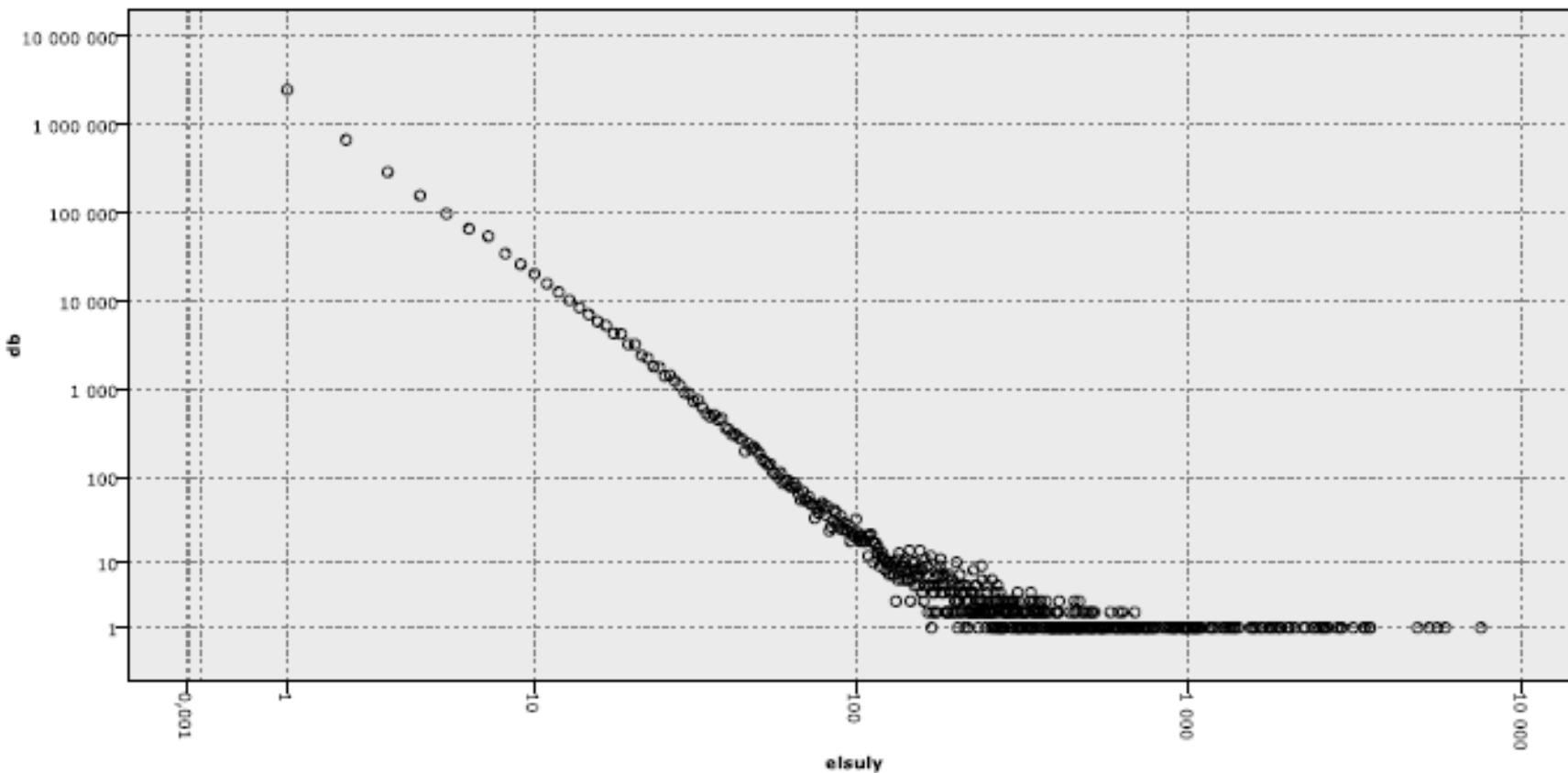
Telefonhívások

Telefonhívások

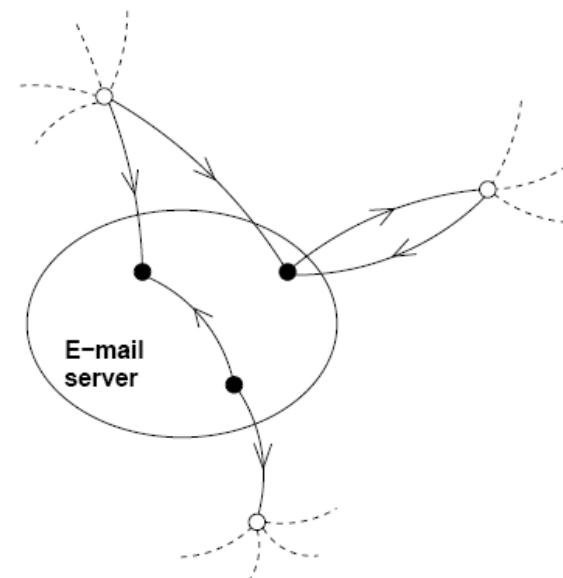

Telefonhívások

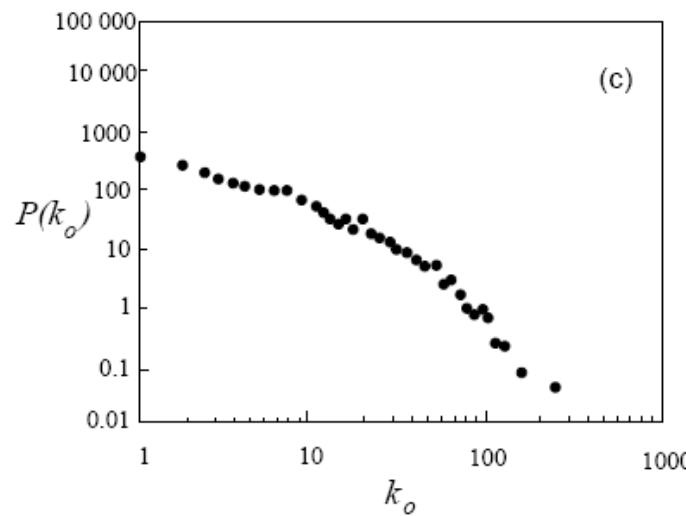
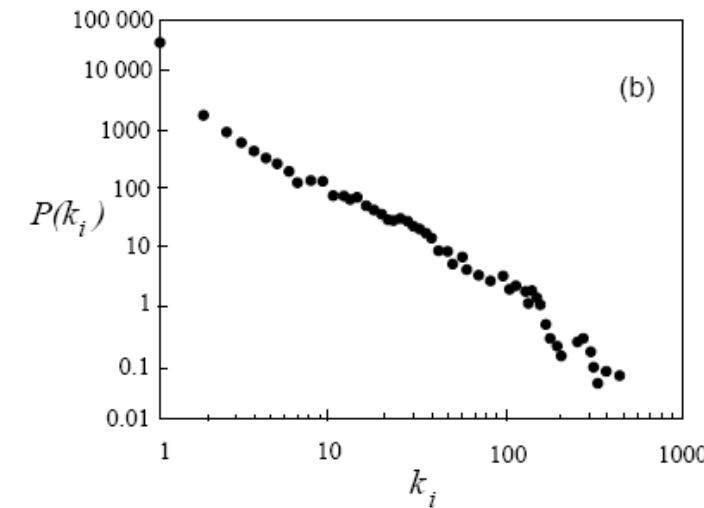
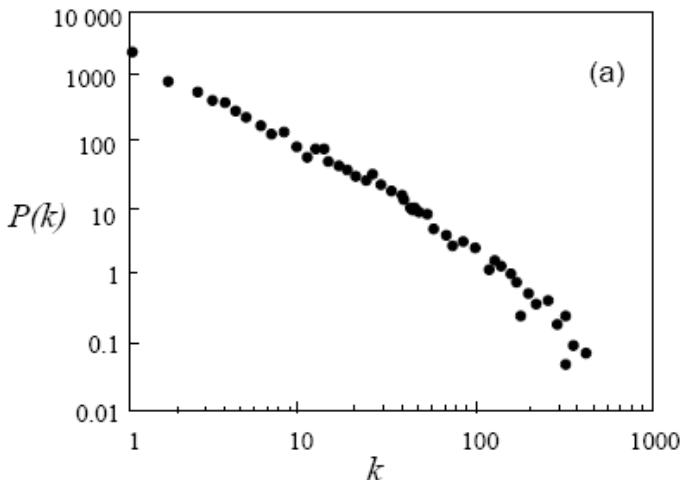

E-mail hálózatok (Ebel 2002)

- Csomópontok: postafiókok
- Kapcsolatok: levelek
- Adatbázis: Kieli egyetem hallgatónak postafiókjairól készült logok
- 59.912 csomópont, 5165 belső
- $\langle k \rangle$ teljes 2.88 $\langle k \rangle$ belső $\langle 25.45 \rangle$
- $C=0.156$ (irányítottság mellőzéséve)
- $\langle l \rangle = 4.95$

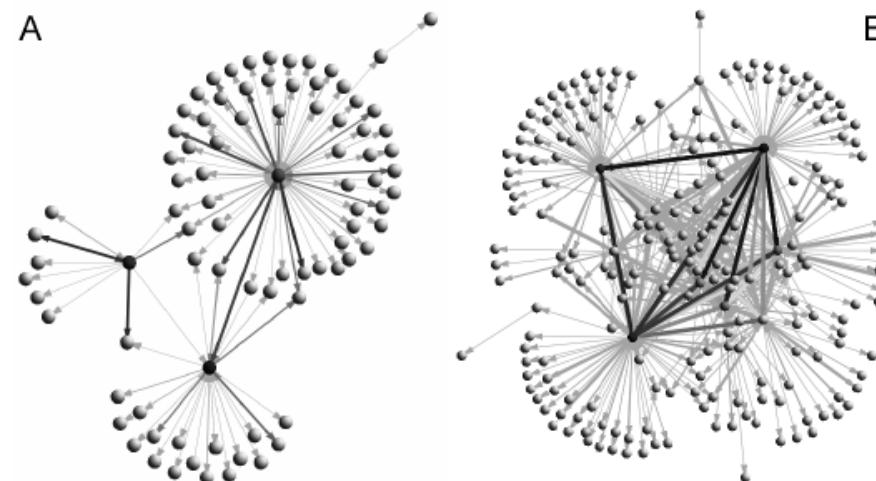
E-mail hálózatok

Open source hálózatok (Valverde 2007)

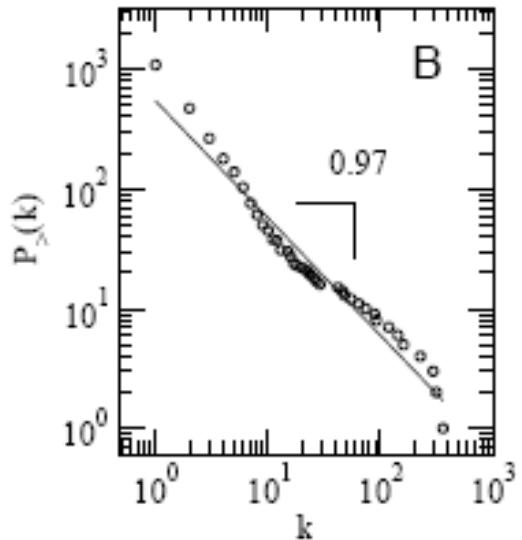
- Csomópontok: programozók
- Kapcsolatok: e-mailek
(kommunikáció adott idő alatt)
- Hálózat célja: nagy méretű szoftverek fejlesztése bottom-up
- Nincs központ
- Elosztott működés
 - Hibajavítás
 - Változtatások elfogadása, elvetése
- Amavis (email viruskereső) és TCL (scriptnyelv) közösségek
- Vegyes hálózat: önszerveződés és irányítás
- Magas reciproxitás

$$e_{ij} = \sum_{t=0}^T E_{ij}(t)$$

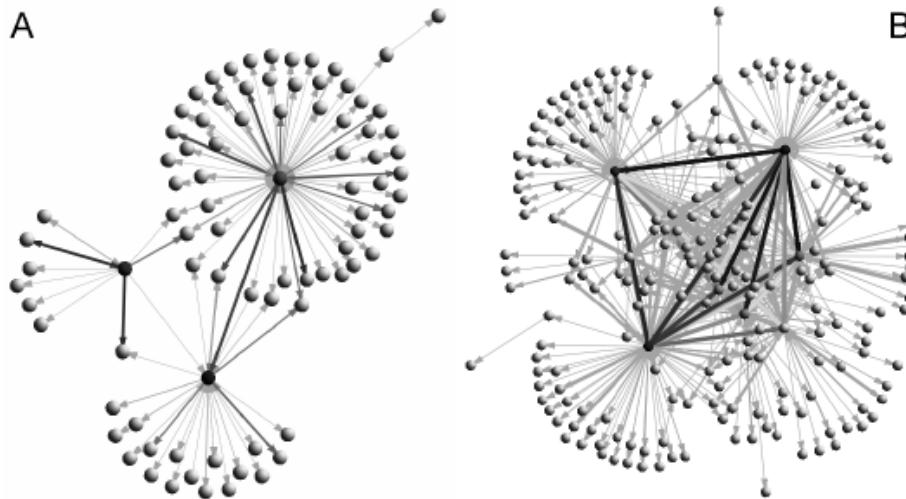

Open source hálózatok

Project	N	L	ρ^w	$\langle k \rangle$	γ
Python	1090	3207	0.98	2.94	1.97
Gaim	1415	2692	0.98	1.9	1.97
Slashcode	643	1093	0.98	1.69	1.88
PCGEN	579	1654	0.98	2.85	2.04
TCL	215	590	0.98	2.74	1.97

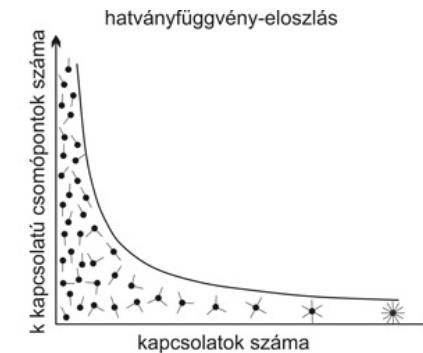
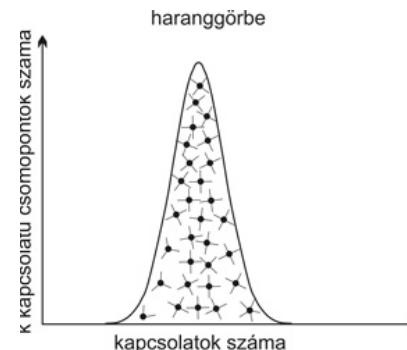
$$\gamma \approx 2$$

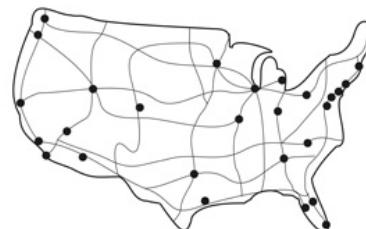
Technológiai hálózatok

- Csomópontok: technikai berendezések
- Kapcsolatok: általában fizikai kapcsolat
- Cél: valamilyen szolgáltatás, vagy fizikai dolgok eljuttatása a felhasználóhoz
 - Áram
 - IP csomag
 - Maga a felhasználó (úthálózat, légi közlekedés, vasút stb.)
- Vasút:

N	$\langle k_i \rangle$	$\langle l \rangle$	C
587	66.79	2.16	0.7

- Gyorsan lecsengő

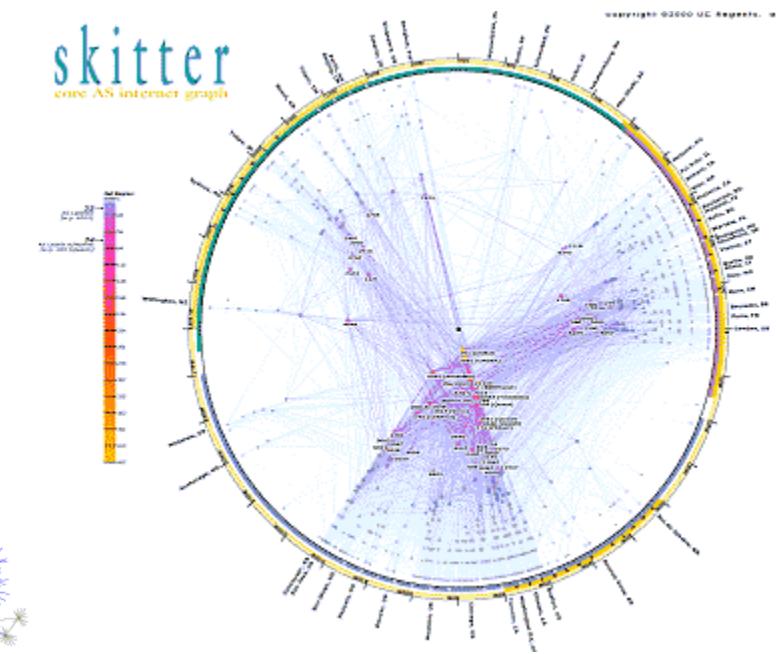
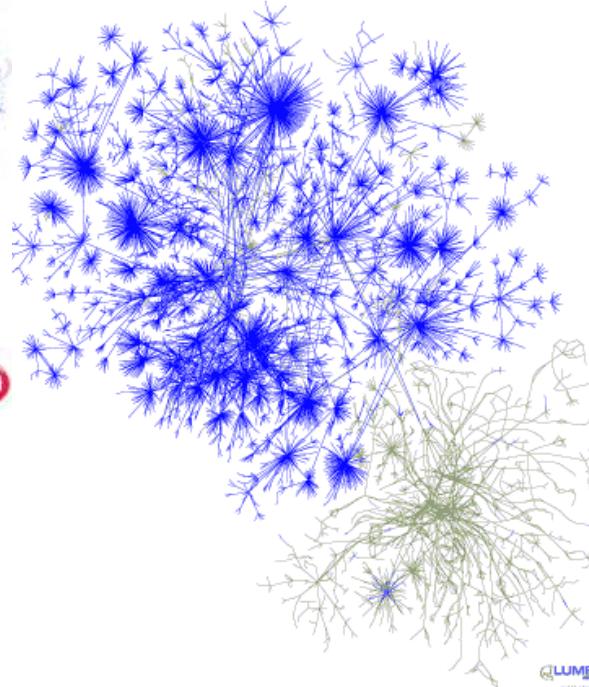
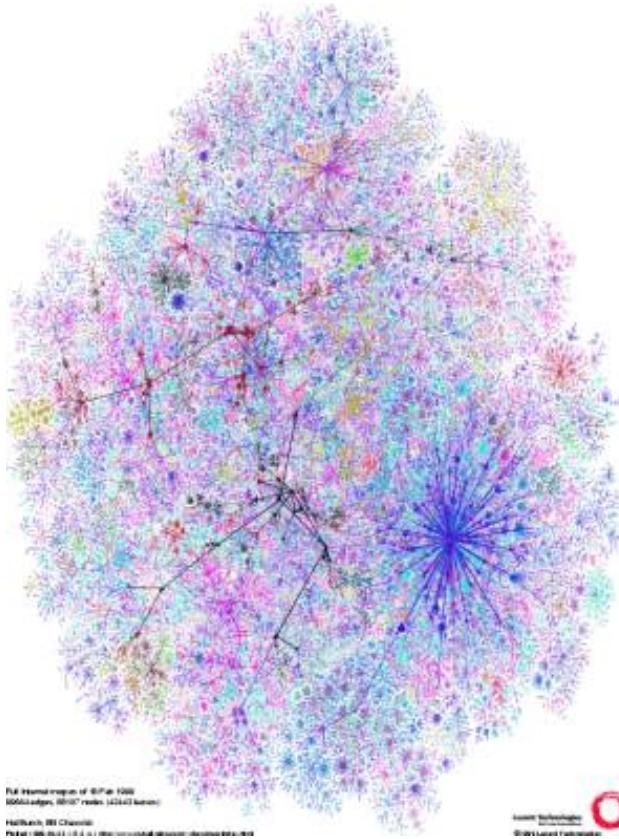

Villamos hálózat (Watts 1998)

- Csomópontok: transzformátorok, elosztóközpontok, generátorok
- Kapcsolatok: nagyfeszültségű távvezetékek
- Cél: áram elosztása, szállítása
- Adatbázis: Nyugati államok villamoshálózata
- $\langle k \rangle = 2.67 \rightarrow$ átlagos távolság viszonylag nagy
- Kisvilág?
- Nagyobb hálózat kellene, de nincs
- Foksz

	N	L	C	C/C_r	$\bar{\ell}$	$\bar{\ell}/\bar{\ell}_r$
Western States Power Grid	4 941	6.61×10^3	0.08	1.5×10^2	18.7	1.5

Internet <http://personalpages.manchester.ac.uk/staff/m.dodge/cybergeography/atlas/topology.html>

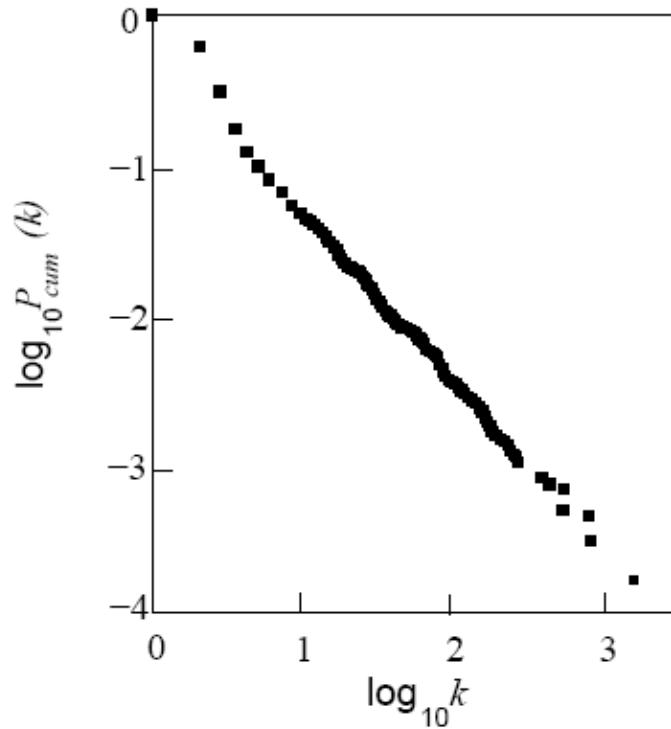
Internet topológia (domain szinten) (Faloutsos 1999)

- Csomópontok: autonóm rendszerek, routing szinten egységesen kezelt IP prefixek, melyet egy vagy több operátor üzemeltet
- Kapcsolatok: összeköttetések
- Cél: IP csomagok szállítása
- Adatbázis: NLANR (National Laboratory for Applied Network Research
www.nlanr.net 1997 óta
- Átlagos
- Növeks

	N	L	\bar{k}	$\bar{\ell}$	C	N_{new}	N_{died}
November 1997	3015	5156	3.42	3.76	—	—	—
Average 1997	3112	5450	3.5	3.8	0.18	309	129
April 1998	3530	6432	3.65	3.77	—	—	—
Average 1998	3834	6990	3.6	3.8	0.21	1990	887
December 1998	4389	8256	3.76	3.75	—	—	—
Average 1999	5287	10 100	3.8	3.7	0.24	3410	1713

Internet domain szinten

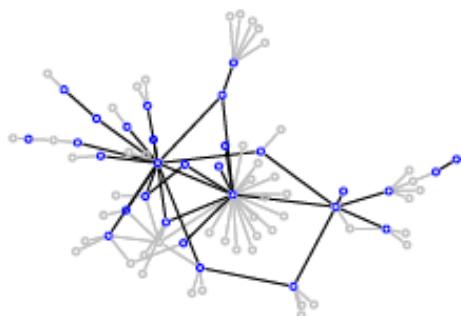
- Dinamizmus
- Gazdag még gazdagabb

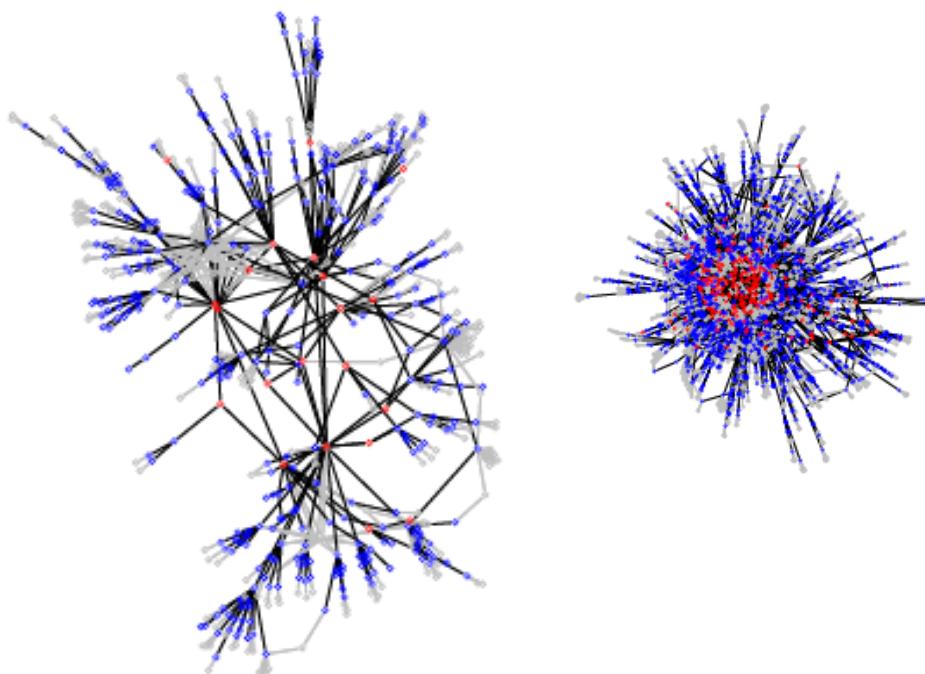
$$\gamma = 2.2$$

Internet router szinten (Govindan 2000)

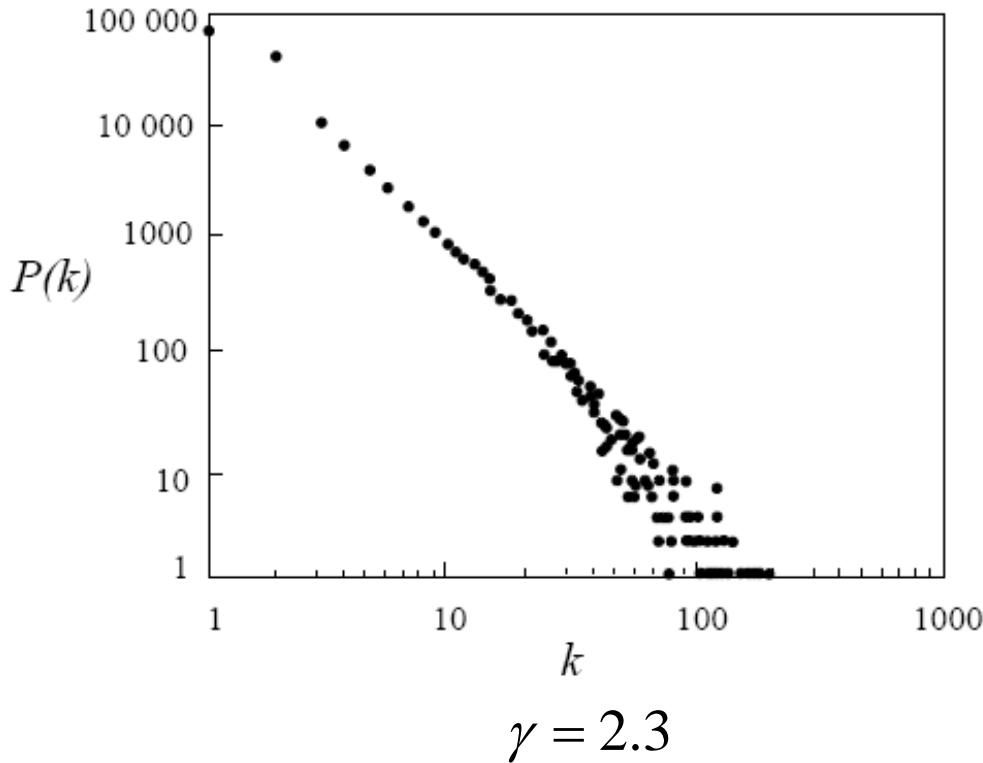
- Csomópontok: routerek
- Kapcsolatok: 1 IP hop
- Sajátosságok: aggregáló csomópontok (nem igazi routerek), tényleges útválasztók
- Topológia előállítása nem triviális
- Traceroute DNS-ből vett címekhez

N	$\langle k \rangle$	$\langle l \rangle$
150.000	2.66	11

Internet router szinten

- Gazdag még gazdagabb?

World wide web (Barabási 1999)

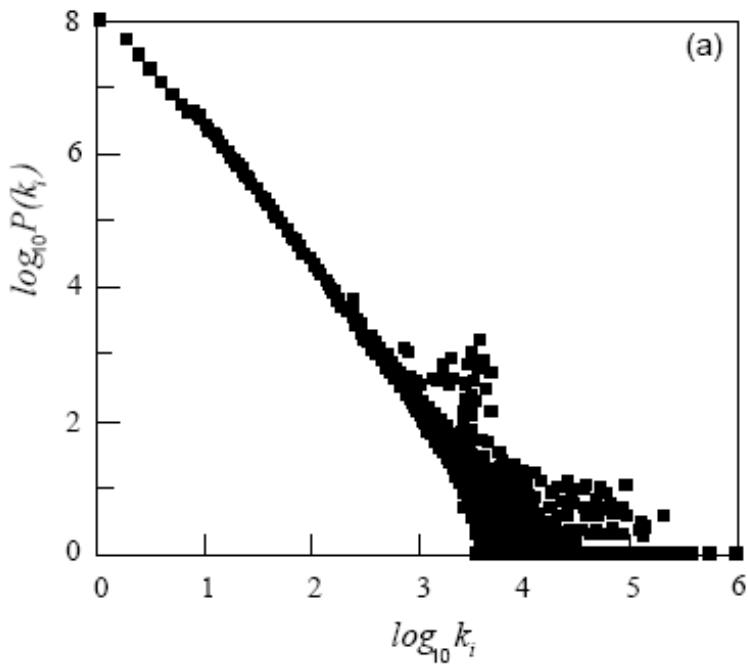
- Csomópontok: weboldalak
- Kapcsolatok: linkek
- Irányított gráf
- Adatbázis nd.edu körzet
- Többszöri mérések az időszakban

N	$\langle k \rangle$	$\langle l \rangle$	C
325.729	7.85	11.2	0.29

	N	E
1999 május	203 millió	1466 millió
1999 október	271 millió	2130 millió

- Nemlineáris növekedés

WWW

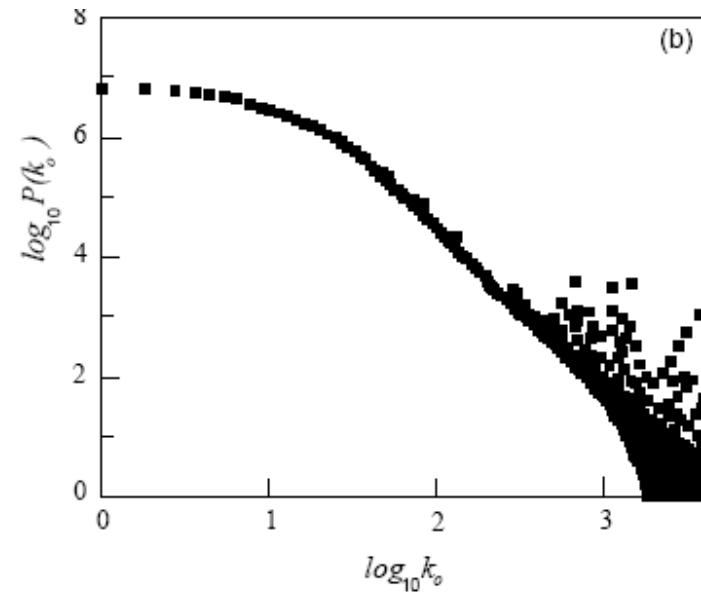

(a)

$$\gamma_i = 2.1$$

- Többféle illesztés van

$$\gamma_o = 2.7$$

(b)

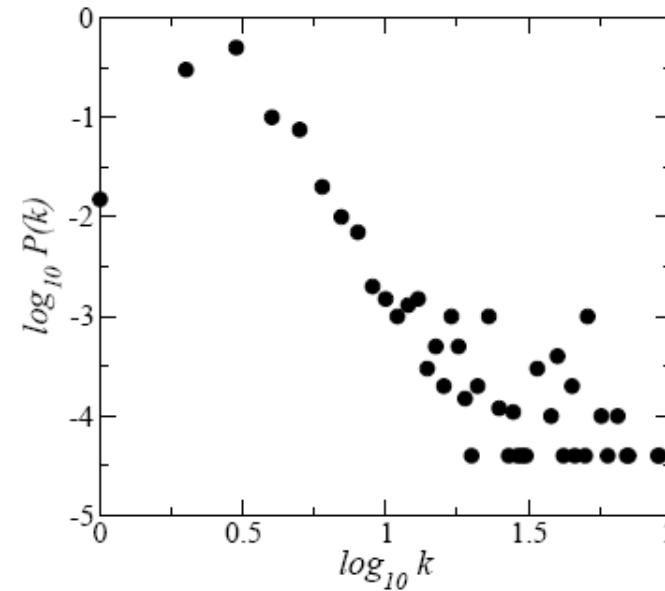
WWW átmérője (Barabási 1999)

- Eljárás kidolgozása a teljes web átmérőjének becslésére
 - Fraktálok
 - Fokszámeloszlás mérése az nd.edu tartományban
 - Hálózatgenerálás ezzel $\ell_d(N) \approx 0.35 + 2.06 \log_{10} N$
 - Trend meghatározása
-
- Teljes webre az átmérő 19 (1999-ben kb. 800.000.000 oldal)

Elektronikus áramkörök (Solé 2002)

- Csomópontok: áramköri elemek (tranzisztor, dióda, kondenzátor, logikai kapuk stb.)
- Kapcsolatok: huzalok
- Régebbi áramkörök néhány száz elem
- Ma már lehetséges statisztikát is csinálni
- Gazdag még gazdagabb?

N	$\langle k \rangle$	$\langle l \rangle$	C
20.000	4	11.05	0.03

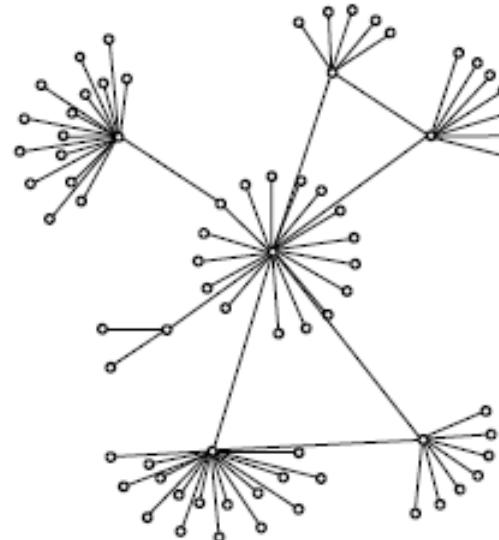

$\gamma \approx 3$?

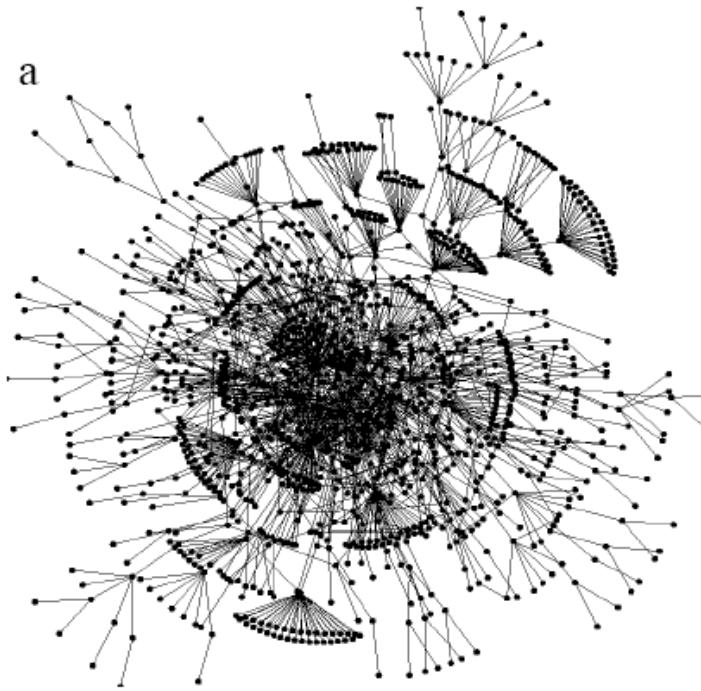
Számítógépes játék, java development framework (Sole 2002)

- Szoftverek egyre komplexebbek → sok modul, bonyolult funkciók → rengeteg bug
- Moduláris struktúra → osztályok → osztálydiagramok (Objektumorientált paradigmá)
- Csomópontok: modulok
- Kapcsolatok: modulok közötti interakciók (üzenetváltás, függvényhívás stb.)
- Java: 9257 modul, ebből 3115 összefüggő komponens a legnagyobb 1376 modul 2174 él
- Nemlineáris növekedés

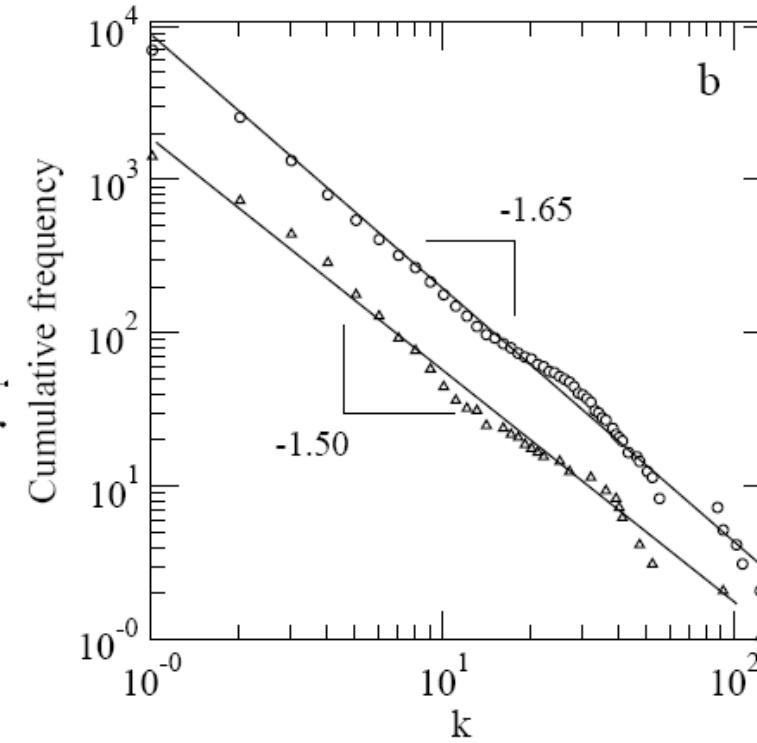
N	< >	C
1376	6.39	0.06

JDK

a

b

Tervezett hálózat (optimalizálás)
Önszerveződés?
Gazdag még gazdagabb?

$$\gamma = 2.5$$

Játék osztálydiagramja

- Grafika
- Szimuláció
- Hangok és zene
- Memória menedzsment

N	E	<I>	C
1989	4780	6,2	0.08

$$\gamma \approx 2.85$$

- Első cikk arról, hogy a skálafüggetlen szerkezet optimalizáció közben is megjelenhet
- Akkor most önszerveződés vagy nem?

Technológiai hálózatok

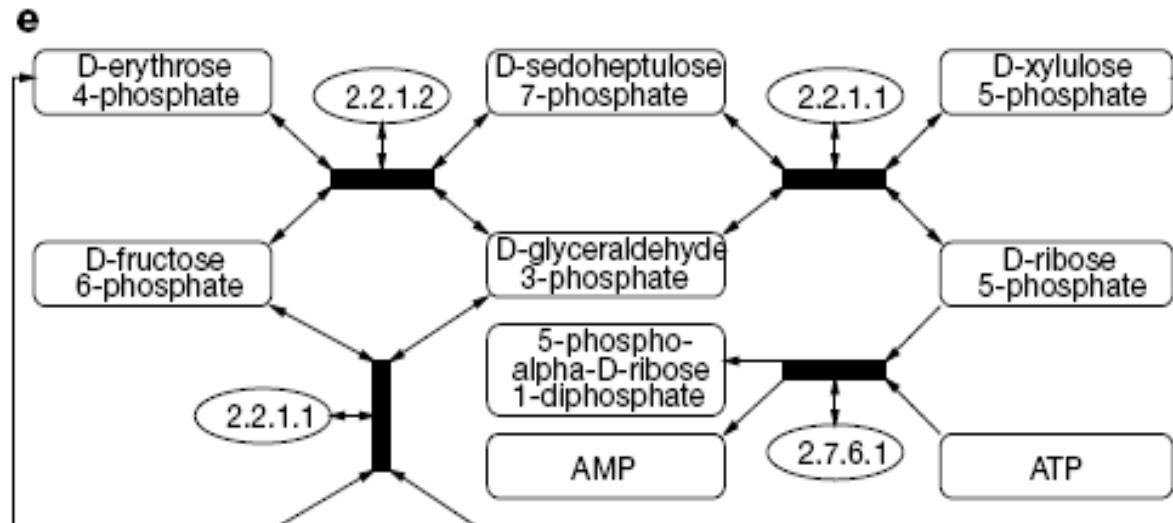
- Skálafüggetlen szerkezet mögötti törvényszerűségek
 - Természettudományos magyarázat: önszerveződés, megjelenő tulajdonságok
 - Mérnöki magyarázat: optimalizáció
- Nem eldöntött kérdések

Biológiai hálózatok

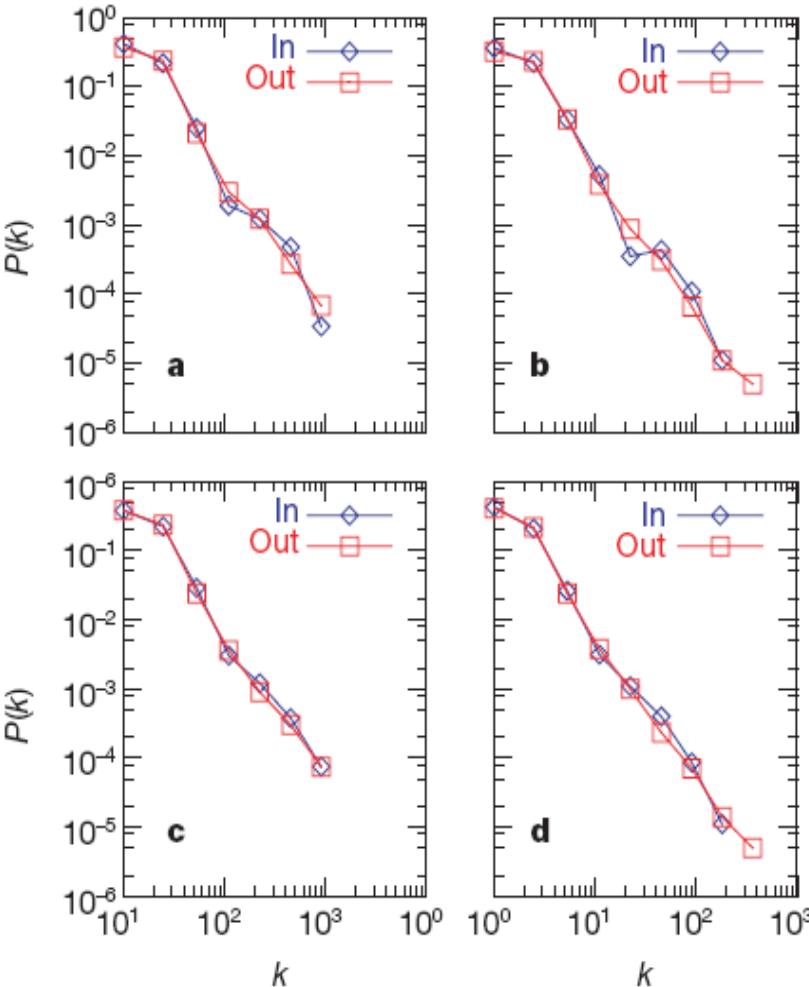
- Csomópontok: élő organizmusok, vagy molekulák
- Kapcsolatok: kémiai reakciók, fizikai kapcsolódás, szabályozás stb.
- Anyagcsere hálózatok
- Sejthálózat, teljes molekuláris felépítés (gének, fehérjék, egyéb molekulák)
- 2000 jún. 26. emberi genom feltérképezése (hárommilliárd AGCT)
 - értelmezni komoly kihívás

Anyagcsere hálózatok (Barabási, Oltvai 2000)

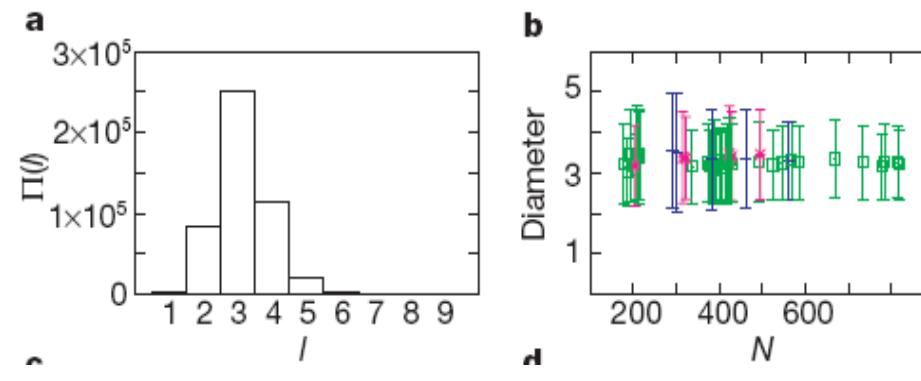
- Csomópontok: molekulák
- Kapcsolatok: biokémiai reakciók
- 43 organizmus esetében vizsgálták
- E.coli baktérium

Anyagcsere hálózat

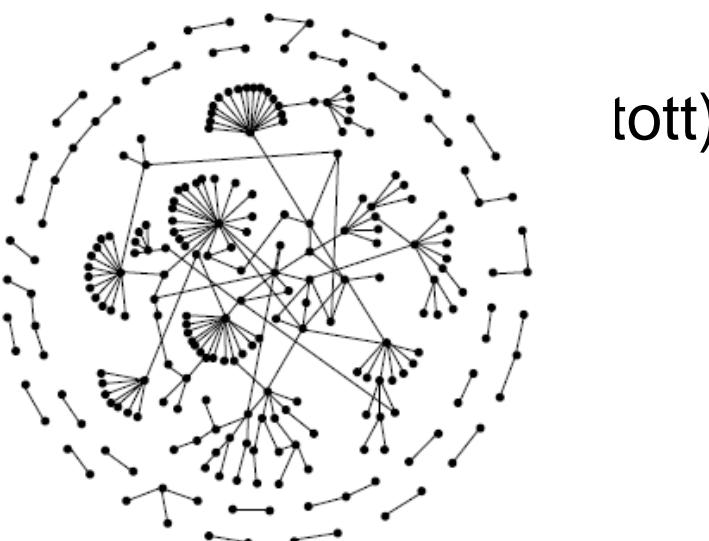

$$\gamma_{in} = 2.2$$
$$\gamma_{out} = 2.2$$

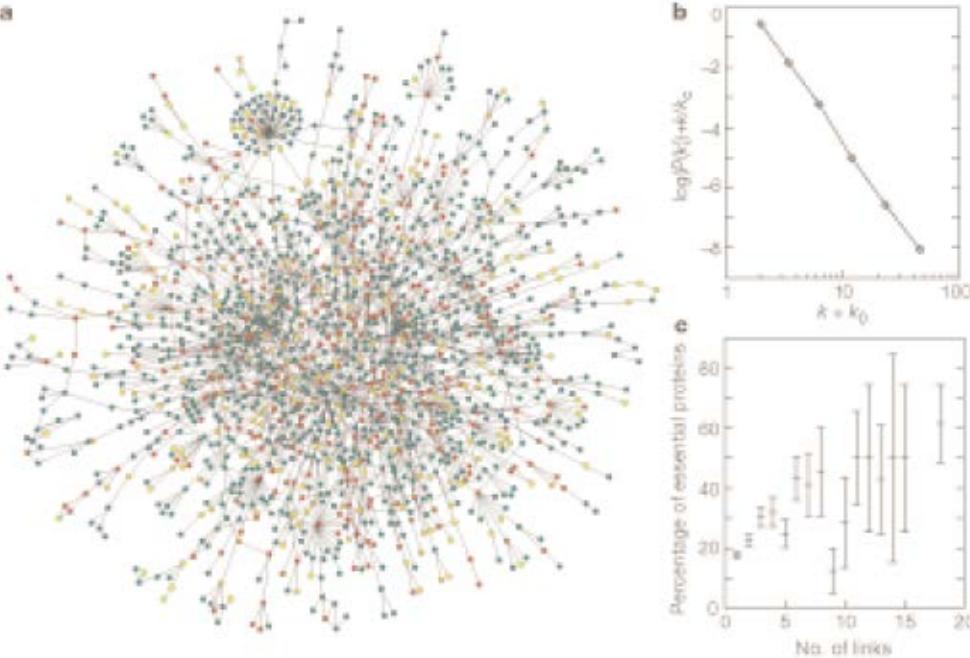
Fehérjehálózatok (Barabási, Oltvai 2001)

- Kétféle van
- 1: Fehérjék fizikai kapcsolati hálója
- Csomópontok: fehérjék
- Kapcsolatok: fizikai összeköttetések (hemoglobin)
- 2: Fehérjék szabályozási hálója
- Csomópontok: fehérjék
- Kapcsolatok: szabályozó fehérjék

tott)

Fehérjehálózatok

$$\gamma = 2.5$$

N	E	$\langle l \rangle$
1870	2240	6,8

S. Cerevisiae (sörélesztő)

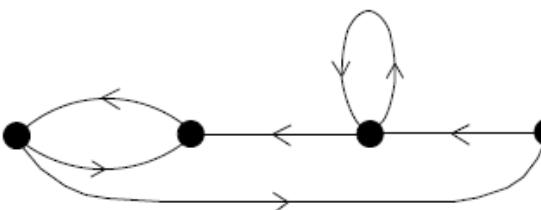
Gazdag még gazdagabb?

Gének-fehérjék szabályozási háló

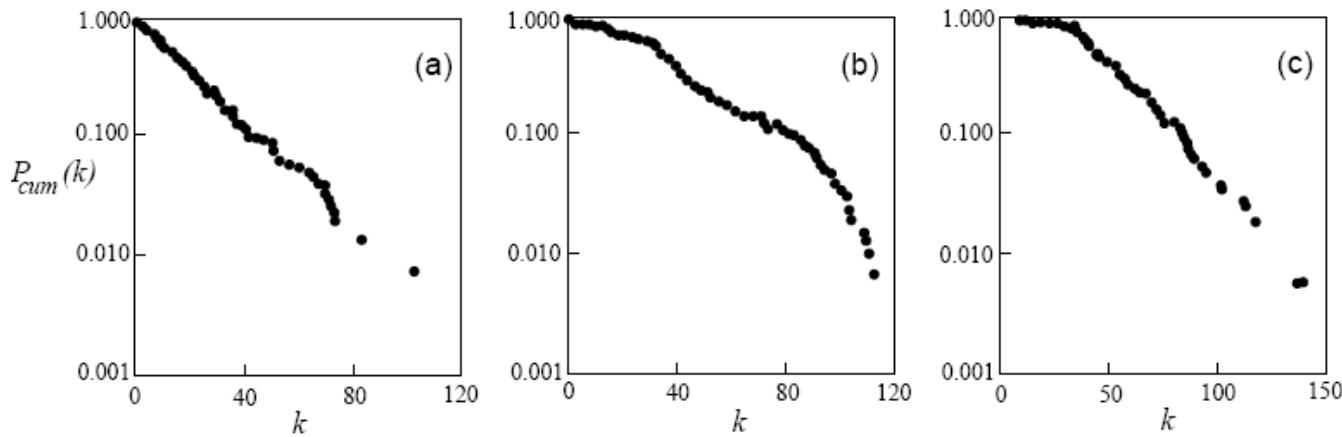
- Elképesztően bonyolult, most is folyik a feltérképezés
- Élesztő 6300 gén
- C. elegans 20.000 (300 neuron)
- Ember 30.000 (korábbi becslés legalább 100.000) (1 milliárd neuron)
- Élet könyve után, most jön az Élet térképe
- Genetikai betegségek kezelése
- Hatékonyabb gyógyszerek?

Ökológiai hálózatok (Dunne, Williams 2002)

- Táplálkozási láncok
- Csomópontok: élőlények
- Kapcsolatok: ki esz meg kit
- Ökoszisztema komplex biológiai egyensúlya
- Nagyon nehéz előállítani
- Egyelőre kis méretűek vannak

Ökológiai hálózatok

Food web	N	L	L/N^2	C	$\bar{\ell}$
El Verde Rainforest	155	1.51×10^3	0.026	0.12	2.20
Lake Tahoe	172	3.88×10^3	0.131	0.14	1.81
Mirrow Lake	172	4.32×10^3	0.146	0.14	1.76

tengeri vidra → tengeri sün → moszatok → halak és erózió

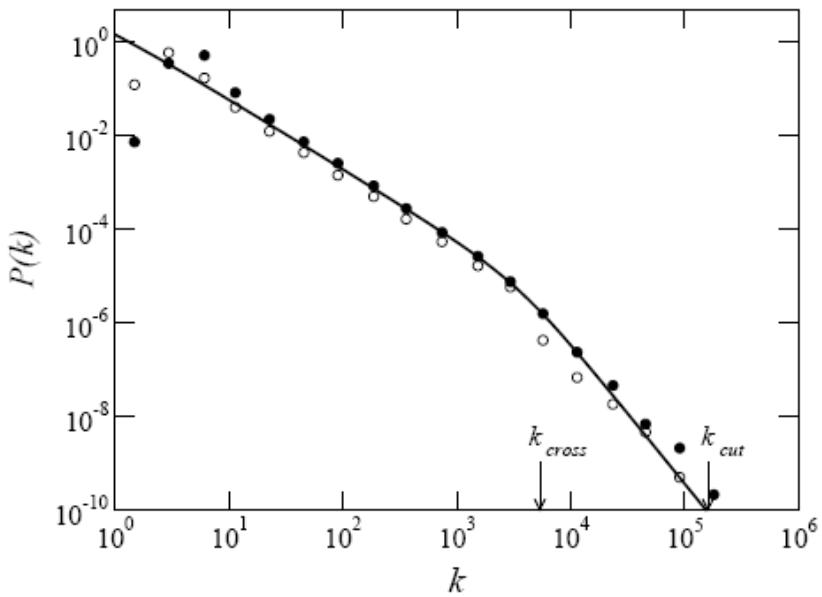
kecske és a parlagfű, vagy a méhek

Word web (Solé 2001)

- Szövegek statisztikus elemzésének nagy múltja van
- Szavak előfordulásának gyakorisága
- Szavak előfordulási hálózata
- Csomópontok: szavak
- Kapcsolatok: közös előfordulás gyakorisága
- Angol szövegeket vizsgált
- 470.000 szó
- Kapcsolat, ha egyszer is interakcióban volt a két szó
- Interakció: egymás mellett, vagy egymástól két szó távolságra
 - Többféle szabály lehet, az eredményeket nem nagyban befolyásolja

N	$\langle k \rangle$	$\langle l \rangle$	C
470.000	72	2.65	0.69

Word web

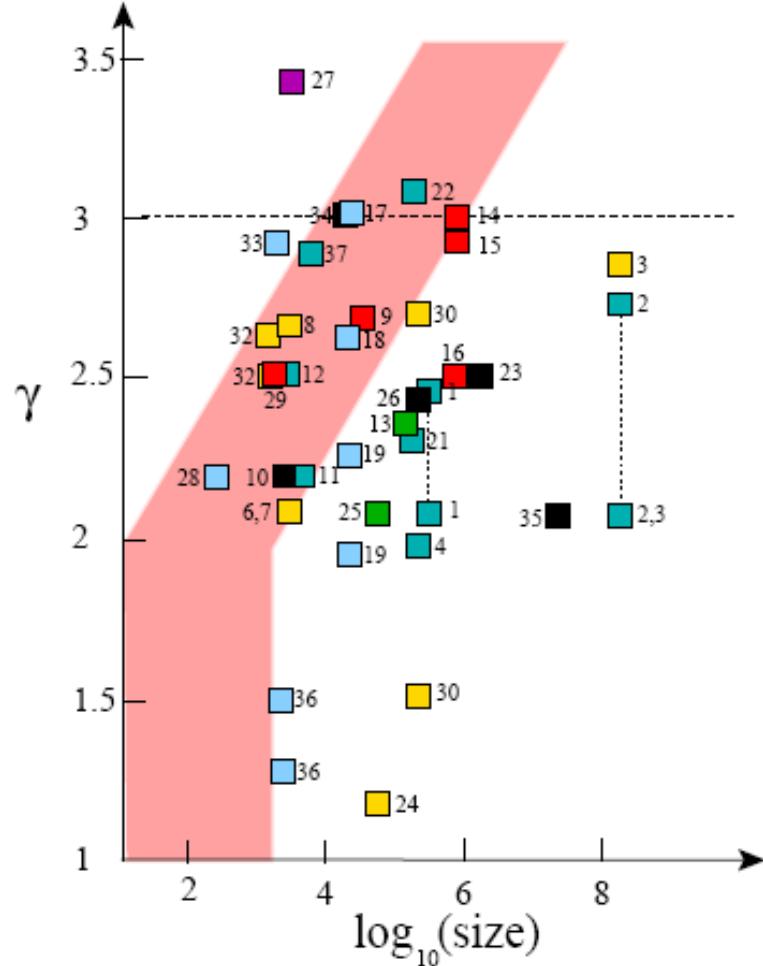
$$\gamma_1 = 1.5$$

$$\gamma_2 = 2.7$$

Áttekintés

	Network or subgraph	Number of vertices	Number of edges	γ	C	C/C_r	$\bar{\ell}$	$\bar{\ell}/\bar{\ell}_r$	References	
1	Complete map of the nd.edu domain of the Web	325 729	1 469 680	$\gamma_i = 2.1$ $\gamma_o = 2.45$	1	—	—	11.2	—	Albert <i>et al.</i> 1999
2	Pages of the WWW scanned by Altavista ¹ in October 1999	2.711×10^8	2.130×10^9	$\gamma_i = 2.1$ $\gamma_o = 2.7$	2	—	—	16 (6.8) (1.0)	Kumar <i>et al.</i> 2000a, Broder <i>et al.</i> 2000	
3	‘——’ (another fitting of the same data)			$\gamma_i = 2.10$ $\gamma_o = 2.82$	3				Newman <i>et al.</i> 2001	
4	Map of sites of a domain of the WWW, spring 1997	2.60×10^5	—	$\gamma_i = 1.94$	4	—	—	—	Adamic <i>et al.</i> 2000	
5	Undirected map of sites in a domain of the WWW	153 127	2.70×10^6	—	5	0.108	0.47×10^3	3.1	0.93	Adamic 1999
6	A set of public company home pages	4923	1.335×10^7	$\gamma_i = 2.05$	6	—	—	—	Pennock <i>et al.</i> 2002	
7	A set of US newspaper home pages	—	—	$\gamma_i = 2.05$	7	—	—	—	Pennock <i>et al.</i> 2002	
8	A set of university home pages	—	—	$\gamma_i = 2.63$	8	—	—	—	Pennock <i>et al.</i> 2002	
9	A set of computer scientist home pages	56 880	—	$\gamma_i = 2.66$	9	—	—	—	Pennock <i>et al.</i> 2002	
10	Interdomain level of the Internet, December 1998	4389	8256	2.2	10	—	—	4	0.6	Faloutsos <i>et al.</i> 1999
11	Interdomain level of the Internet, December 1999 ²	6374	13 641	2.2	11	0.24	3.3×10^2	3.7	0.58	Pastor-Satorras <i>et al.</i> 2001
12	Router level of the Internet in 1995	3888	5012	2.5	12	—	—	12.1	1.39	Faloutsos <i>et al.</i> 1999
13	Router level of the Internet in 2000	~ 150 000	~ 200 000	~ 2.3	13	—	—	10	0.8	Govindan <i>et al.</i> 2000
14	Citations in the ISI database 1981–June 1997	783 339	6 716 198	$\gamma_i = 3.0$	14	—	—	—	—	Redner 1998
15	‘——’ (another fitting of the same data)			$\gamma_i = 2.9$	15					Tsallis <i>et al.</i> 2000
16	‘——’ (another estimate from the same data)			$\gamma_i = 2.5$	16					Krapivsky <i>et al.</i> 2000
17	Citations in <i>Phys. Rev. D</i> 11–50 (1975–1994)	24 296	351 872	$\gamma_i = 3.0$	17					Redner 1998
18	‘——’ (another fitting of the same data)			$\gamma_i = 2.6$	18					Tsallis <i>et al.</i> 2000
19	‘——’ (another estimate from the same data)			$\gamma_i = 2.3$	19					Krapivsky <i>et al.</i> 2000
20	‘——’ (another estimate from the same data)			$\gamma_i = 1.9$	20					Vázquez 2001b
21	Collaboration network of movie actors	212 250	61 085 555	2.3	21	—	—	4.54	1.25	Barabási <i>et al.</i> 1999
22	‘——’ (another fitting of the same data)			3.1	22					Albert <i>et al.</i> 2000a
23	Collaboration network of MEDLINE	1 388 989	1.028×10^7	2.5	23	0.066	6×10^3	4.6	0.9	Newman 2001e
24	Coauthorships in the SPIRES ³ e-archive	56 627	4.898×10^6	1.2	24	0.726	0.24×10^3	4.0	1.88	Newman 2001e
25	Collaboration net collected from math. journals	70 975	0.132×10^6	2.1	25	0.59	1.1×10^4	9.5	1.16	Barabási <i>et al.</i> 2002
26	Collaboration net collected from neurosci. journals	209 293	1.214×10^6	2.4	26	0.76	1.4×10^4	6	1.2	Barabási <i>et al.</i> 2002
27	Web of human sexual contacts ⁴	2810	—	3.4	27	—	—	—	—	Liljeros <i>et al.</i> 2001
28	Networks of metabolic reactions ⁵	~ 200–800	~ 600–3000	$\gamma_i = 2.2$ $\gamma_o = 2.2$	28	0.32	12	3.2	0.95	Jeong <i>et al.</i> 2000, Wagner <i>et al.</i> 2001
29	Net of protein–protein interactions (yeast proteome) ⁶	1870	2240	~ 2.5	29	0.022	4.4	6.8	0.8	Jeong <i>et al.</i> 2001, Wagner 2001a
30	Word Web ⁷	470 000	17 000 000	$1.5 / 2.7$	30	0.69/0.44	$4.4 \times 10^3 / 2.8 \times 10^3$	2.65	0.87	Ferrer i Cancho <i>et al.</i> 2001a
31	Food web of Silwood park ⁸	154	366	~ 1	31	0.15	5	3.4	1.05	Montoya <i>et al.</i> 2001, Solé <i>et al.</i> 2002
32	Java Development Framework (largest component) ‘——’ (second largest component)	1376 1364	2174 1930	2.5 2.65	32 40	0.06 0.08	25 40	6.39 6.91	1.02 1.01	Valverde <i>et al.</i> 2002 Valverde <i>et al.</i> 2002
33	Computer game graph	1989	4.78×10^3	2.85	33	0.08	35	6.2	1.28	Valverde <i>et al.</i> 2002
34	Large digital electronic circuits	2×10^4	4×10^4	3.0	34	3×10^{-2}	1.5×10^2	~ 6	~ 1	Ferrer i Cancho <i>et al.</i> 2001b
35	Telephone call graph ⁹	47×10^6	8×10^7	$\gamma_i = 2.1$	35	—	—	—	—	Aiello <i>et al.</i> 2000
36	E-mail net (student accounts in Kiel University) ¹⁰	5165	6.57×10^4	$1.3, \gamma_i=1.5$	36	0.156	3.25×10^3	4.95	0.48	Ebel <i>et al.</i> 2002
37	Energy landscape network for a 14-atom cluster	4196	87 219	2.78	37	0.073	7.4	2.32	1.04	Doye 2002

Áttekintés

Szűkebb értelemben vett komplex hálózatok

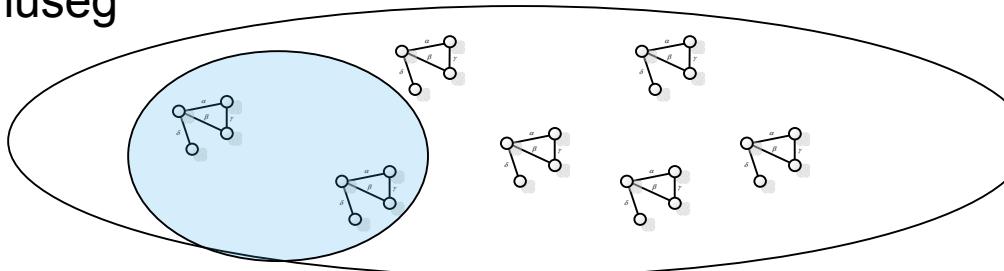
- Speciális értelemben
 1. Nem teljesen véletlenszerű kapcsolatok, "csoportosuló"
 2. Kis átmérő, rövid utak, kisvilág
 3. Skálafüggetlen szerkezet: preferencia alapú kapcsolódás, gazdag még gazdagabb

Nagy hálózati modellek

Véletleg gráfok definíciója

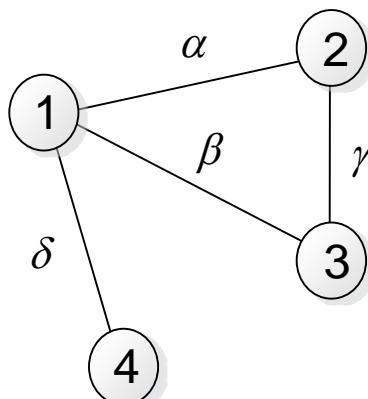
- 1. Definíció

- G(N,p) véletlen tér ($S\{\Omega, 2^\Omega, P(2^\Omega) \rightarrow R\}$) /itt most diszkrét/
 - N: csomópontok száma
 - p: élvalószínűség

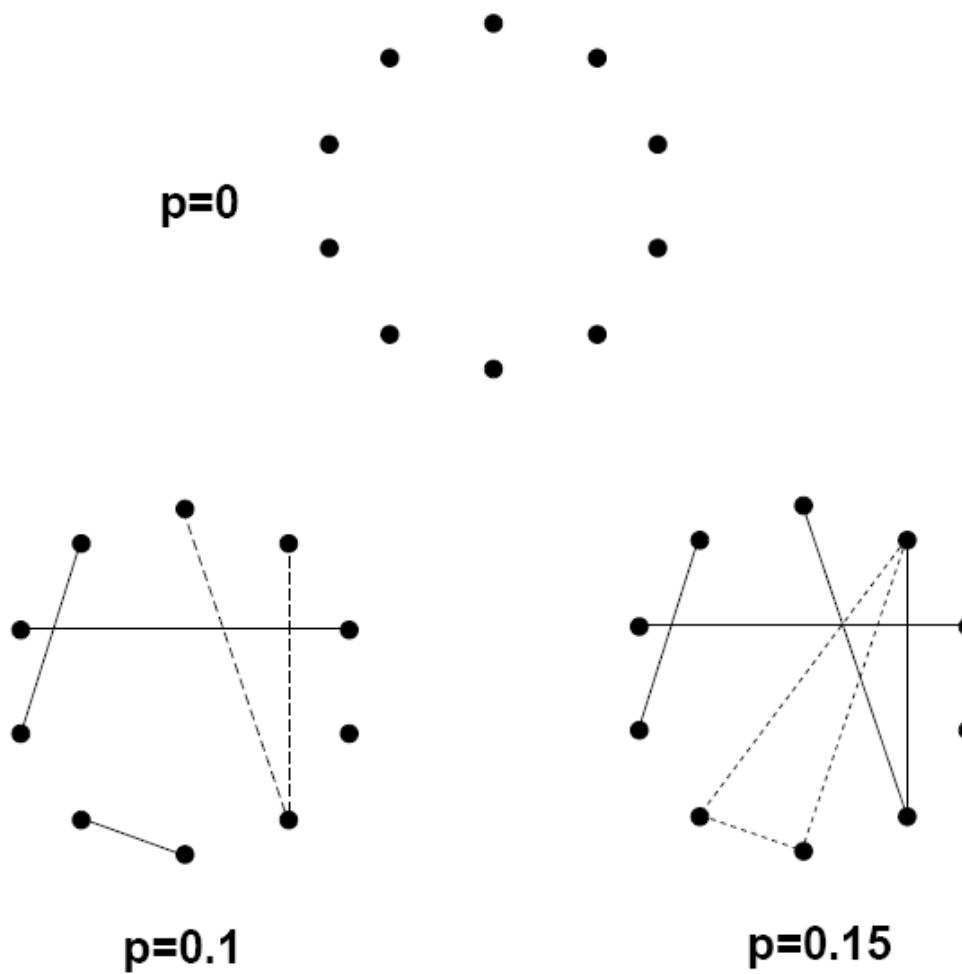

- 2. Definíció

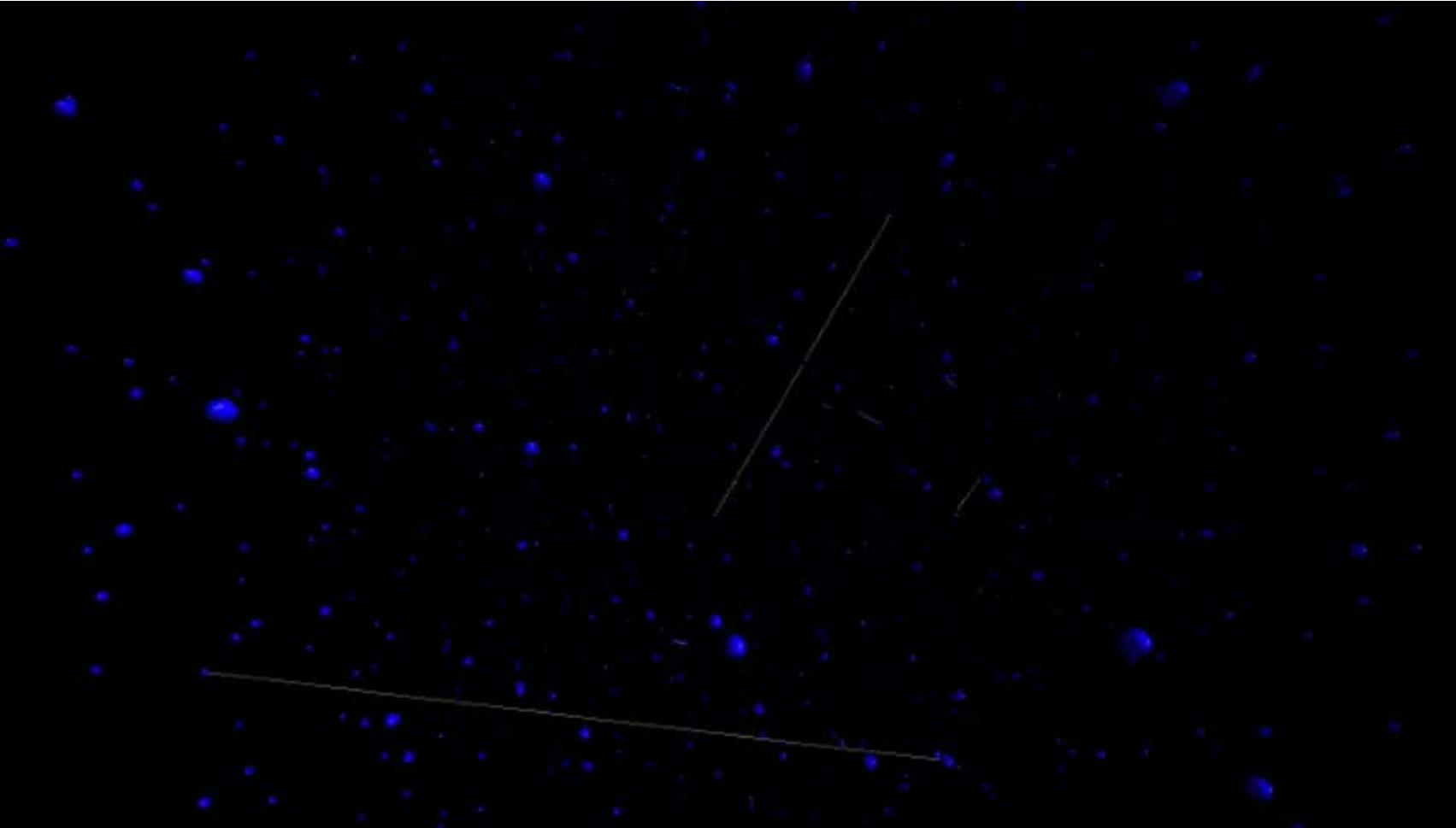
- Olyan gráf, melyben a csomópontok közötti élek azonos p valószínűsséggel vannak behúzva: élek szám p-től függő véletlen változó

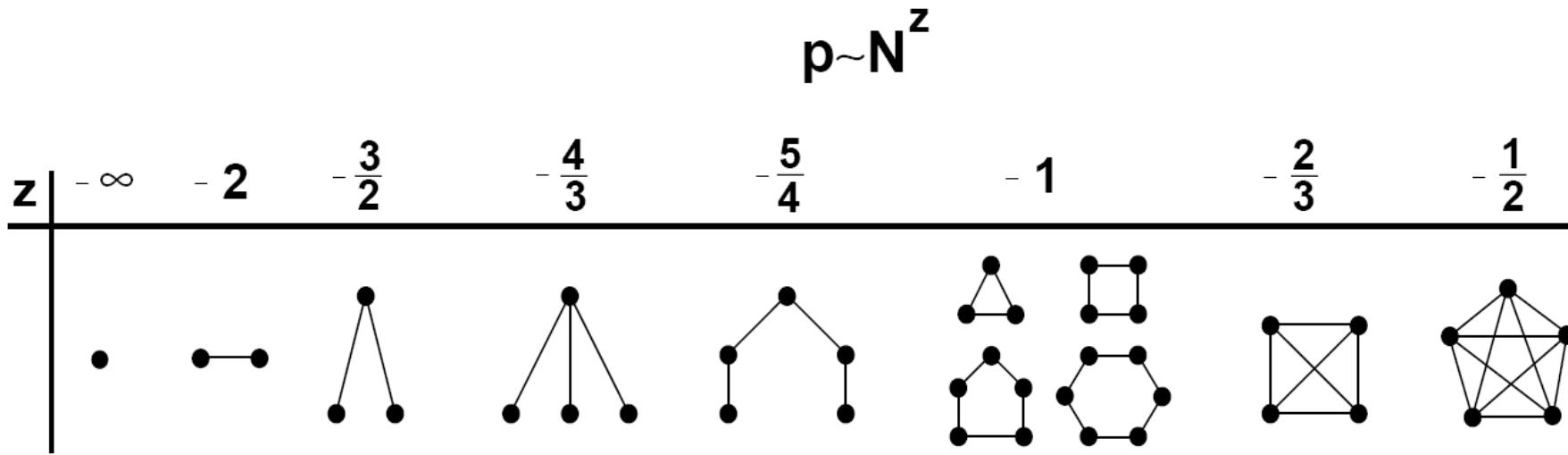
Véletlen gráf példa N=10-re

Random hálózat fázisátalakulása

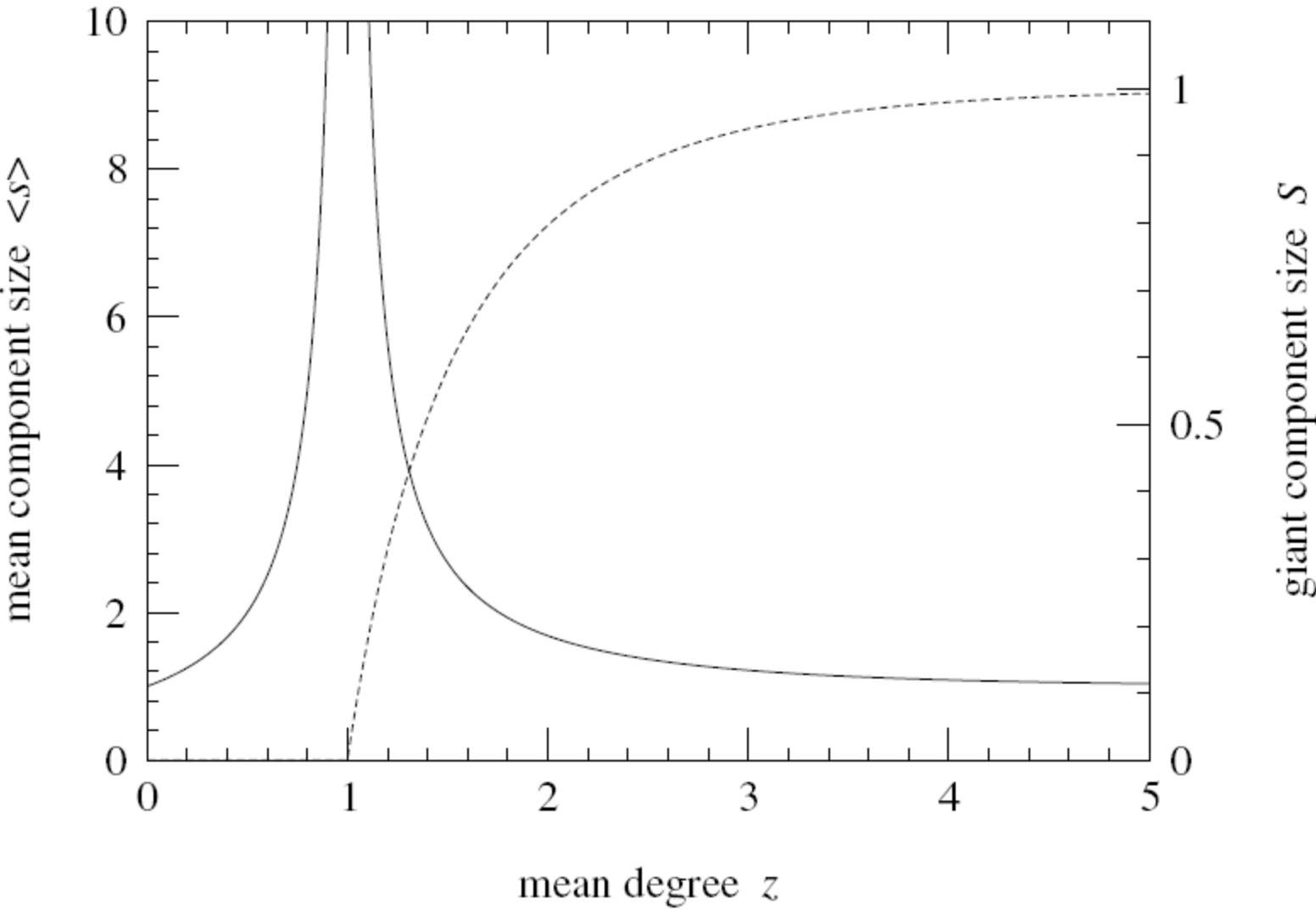
Gráf evolúciója

- $N=100$ esetén:

z	$-\infty$	-2	$-3/2$	$-4/3$	$-5/4$	-1	$-2/3$	$-1/2$	0
p	0	0.0001	0.001	0.0021	0.00398	0.01	0.0464	0.1	1

Az óriás komponens megjelenése: fázisátmenet

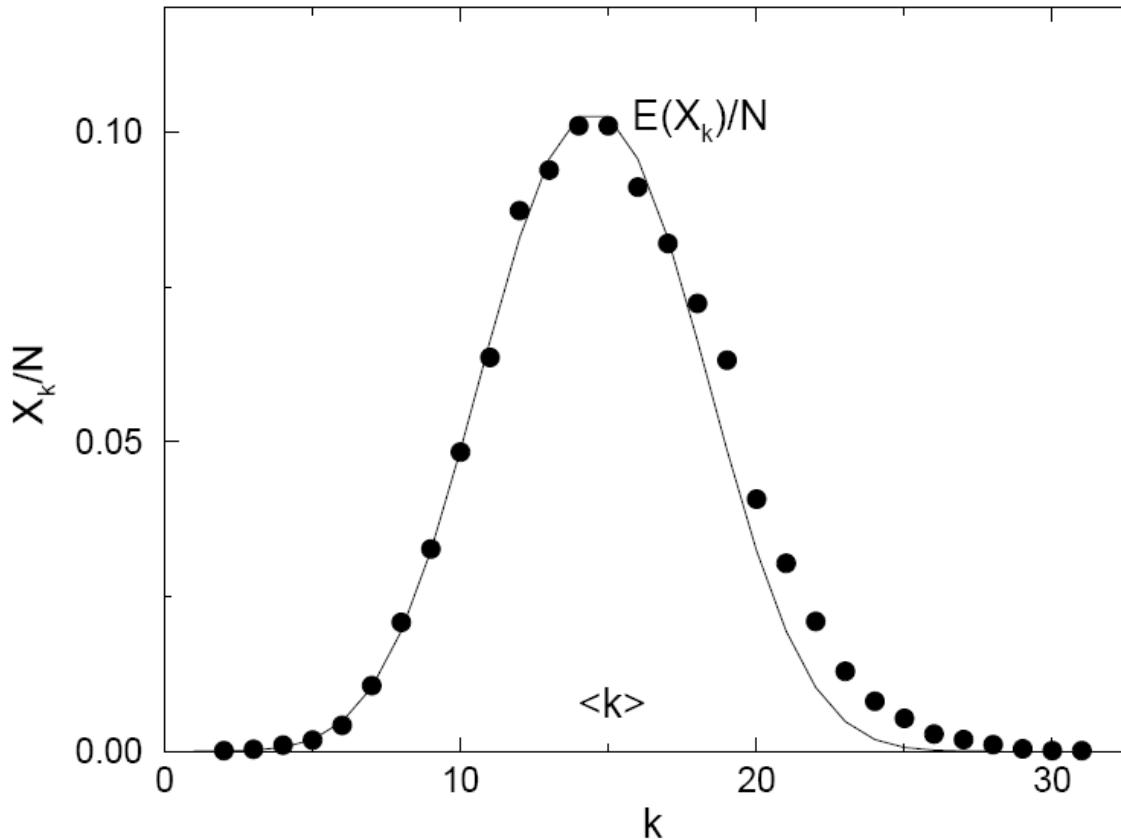
Összefüggőség

- A gráf átlagos fokszáma $\langle k \rangle = 2n/N = p(N-1) \sim pN$
- Amikor $p \ll 1/N$ a különböző komponensek fák
- $\langle k \rangle \sim 1$ esetén a legnagyobb klaszter mérete $N^{2/3}$, az előző példa esetén: 21,54
- $\langle k \rangle \gg 1$ estén a legnagyobb klaszter mérete $[1-f(\langle k \rangle)]N$
- az $f(\langle k \rangle)$ exponenciális sebessége 0 lesz...
- $p=1/N$ -nél tehát megjelenik az óriás komponens
- $p=\ln(N)/N$ –nél a gráf összefüggővé válik

Fokszámeloszlás példa: N=10000, p=0.0015

$$P(k) = C_{N-1}^k p^k (1-p)^{N-1-k}$$

$$P(k) \simeq e^{-pN} \frac{(pN)^k}{k!} = e^{-\langle k \rangle} \frac{\langle k \rangle^k}{k!}$$

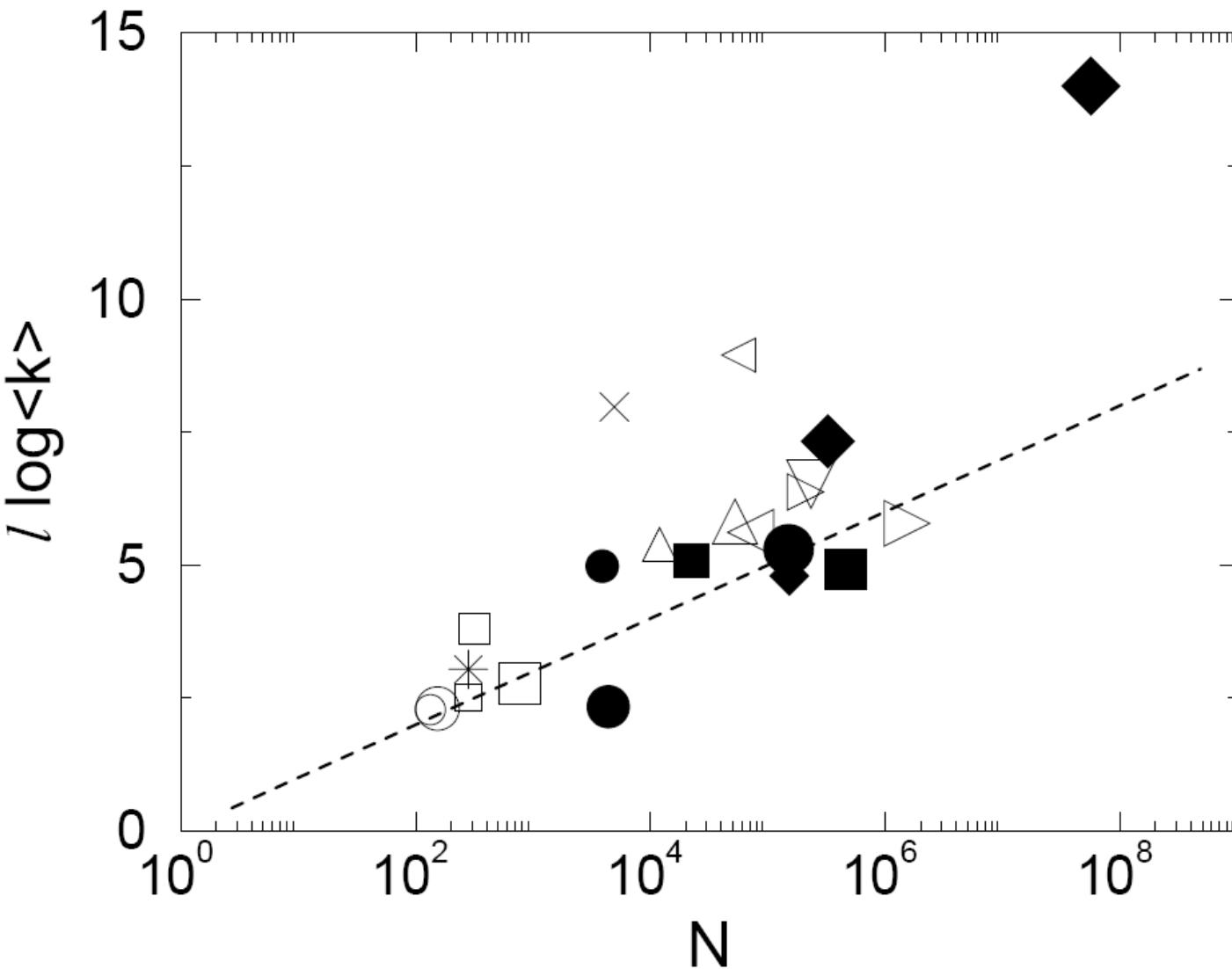
Összefüggőség és átmérő

- Ha I az átmérője a véletlen gráfnak és tudjuk hogy tipikusan $\langle k \rangle$ a fokszáma akkor I lépés után érintjük az összes $\langle k \rangle^I = N$ csomópontot.
- Így tehát $I = \log_{\langle k \rangle} N = \log N / \log \langle k \rangle$

$$d = \frac{\ln(N)}{\ln(pN)} = \frac{\ln(N)}{\ln(\langle k \rangle)}$$

- Ha $\langle k \rangle = pN < 1$ esetén kis komponensek d a legnagyobb komponens átmérője, bár azok tipikusan egyméretűek
 - Ha $\langle k \rangle > 1$ akkor van óriás komponens és annak az átmérőjét mérjük
 - $\langle k \rangle > 3.5$ felett jellemzően arányosnak mondhatjuk $\log(N) / \log(\langle k \rangle)$ -val.
 - Ha $\langle k \rangle \geq \log(N)$ az $\bar{\ell}_{rand} \sim \frac{\ln(N)}{\ln(\langle k \rangle)}$ pontosan $\log(N) / \log(\langle k \rangle)$
- Átlagos távolság:

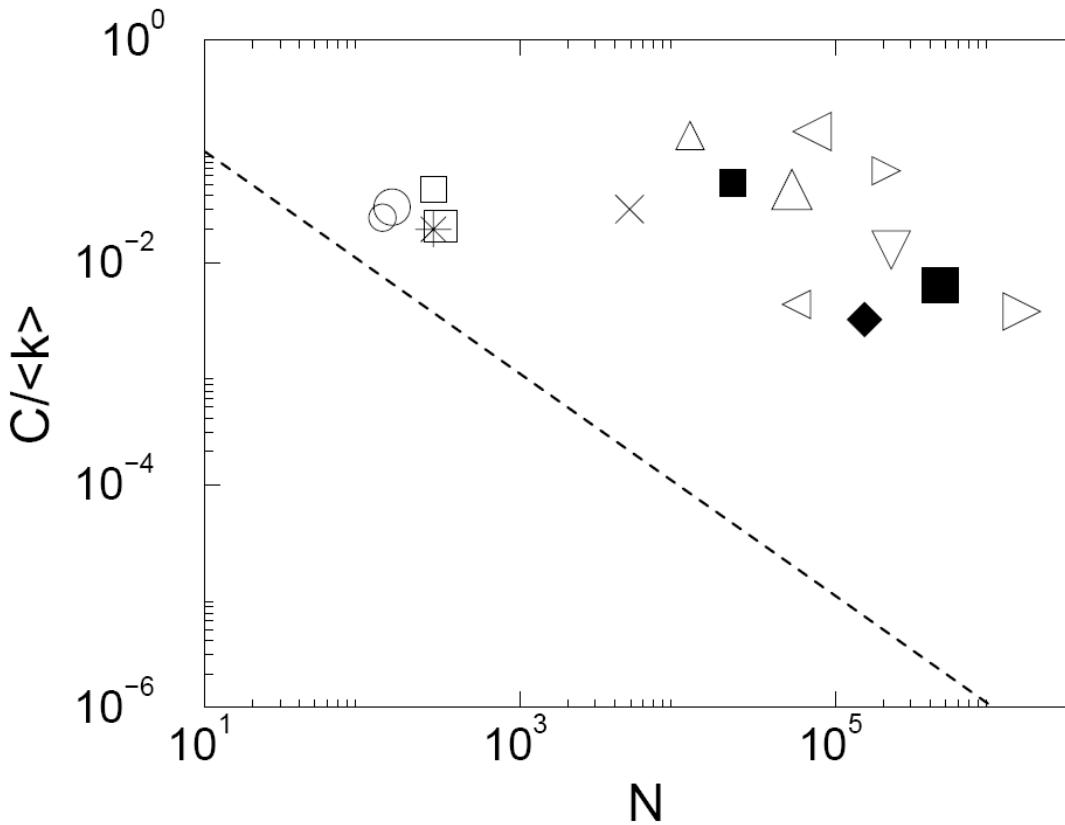
Átmérő valós és klasszikus véletlen hálózatokban

Klaszterezési együttható véletlen gráfokban és a valóság

- Mivel minden kapcsolódás függetlenül a többitől p valószínűsséggel következik be így a barátaim barátok-e p valószínűsséggel igaz:

$$C_{rand} = p = \frac{\langle k \rangle}{N}$$

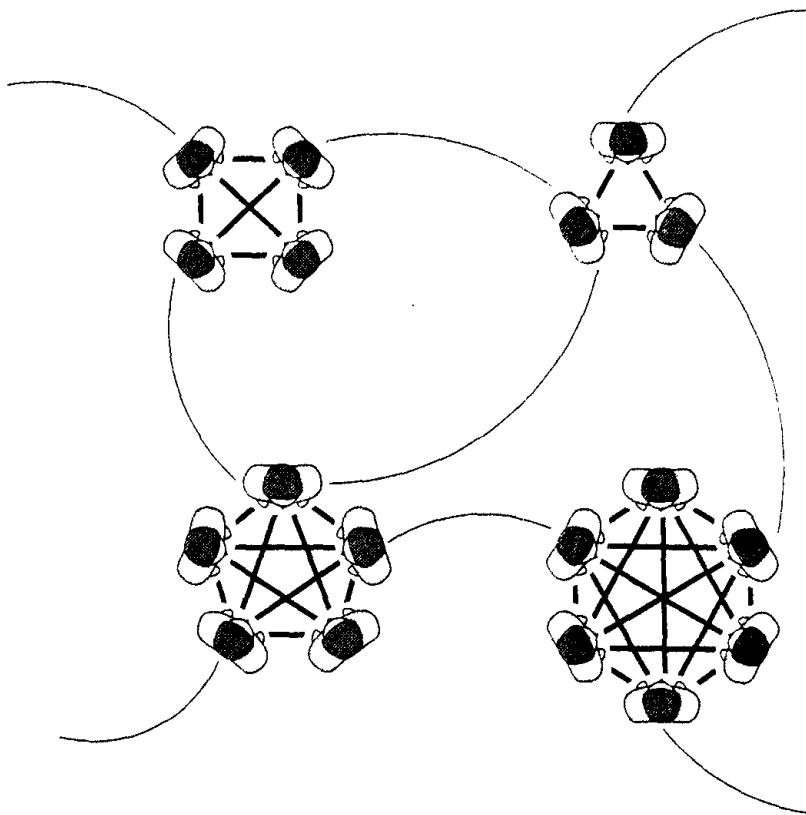

Áttekintés

	Network or subgraph	Number of vertices	Number of edges	γ	C	C/C_r	\bar{t}	\bar{t}/\bar{t}_r	References	
1	Complete map of the nd.edu domain of the Web	325 729	1 469 680	$\gamma_i = 2.1$ $\gamma_o = 2.4$	1	—	—	11.2	—	Albert <i>et al.</i> 1999
2	Pages of the WWW scanned by Altavista ¹ in October 1999	2.711×10^8	2.130×10^9	$\gamma_i = 2.1$ $\gamma_o = 2.7$	2	—	—	16 (6.8) (1.0)	Kumar <i>et al.</i> 2000a, Broder <i>et al.</i> 2000	
3	‘——’ (another fitting of the same data)			$\gamma_i = 2.10$ $\gamma_o = 2.8$	3	—	—	—	Newman <i>et al.</i> 2001	
4	Map of sites of a domain of the WWW, spring 1997	2.60×10^5	—	$\gamma_i = 1.94$	4	—	—	—	Adamic <i>et al.</i> 2000	
5	Undirected map of sites in a domain of the WWW	153 127	2.70×10^6	—	5	0.108	0.47×10^3	3.1	0.93	Adamic 1999
6	A set of public company home pages	4923	1.335×10^7	$\gamma_i = 2.05$	6	—	—	—	Pennock <i>et al.</i> 2002	
7	A set of US newspaper home pages	—	—	$\gamma_i = 2.05$	7	—	—	—	Pennock <i>et al.</i> 2002	
8	A set of university home pages	—	—	$\gamma_i = 2.62$	8	—	—	—	Pennock <i>et al.</i> 2002	
9	A set of computer scientist home pages	56 880	—	$\gamma_i = 2.66$	9	—	—	—	Pennock <i>et al.</i> 2002	
10	Interdomain level of the Internet, December 1998	4389	8256	2.2	10	—	—	4	0.6	Faloutsos <i>et al.</i> 1999
11	Interdomain level of the Internet, December 1999 ²	6374	13 641	2.2	11	0.24	3.3×10^2	3.7	0.58	Pastor-Satorras <i>et al.</i> 2001
12	Router level of the Internet in 1995	3888	5012	2.5	12	—	—	12.1	1.39	Faloutsos <i>et al.</i> 1999
13	Router level of the Internet in 2000	~ 150 000	~ 200 000	~ 2.3	13	—	—	10	0.8	Govindan <i>et al.</i> 2000
14	Citations in the ISI database 1981–June 1997	783 339	6 716 198	$\gamma_i = 3.0$	14	—	—	—	—	Redner 1998
15	‘——’ (another fitting of the same data)			$\gamma_i = 2.9$	15	—	—	—	—	Tsallis <i>et al.</i> 2000
16	‘——’ (another estimate from the same data)			$\gamma_i = 2.5$	16	—	—	—	—	Krapivsky <i>et al.</i> 2000
17	Citations in <i>Phys. Rev. D</i> 11–50 (1975–1994)	24 296	351 872	$\gamma_i = 3.0$	17	—	—	—	—	Redner 1998
18	‘——’ (another fitting of the same data)			$\gamma_i = 2.6$	18	—	—	—	—	Tsallis <i>et al.</i> 2000
19	‘——’ (another estimate from the same data)			$\gamma_i = 2.3$	19	—	—	—	—	Krapivsky <i>et al.</i> 2000
20	‘——’ (another estimate from the same data)			$\gamma_i = 1.9$	20	—	—	—	—	Vázquez 2001b
21	Collaboration network of movie actors	212 250	61 085 555	2.3	21	—	—	4.54	1.25	Barabási <i>et al.</i> 1999
22	‘——’ (another fitting of the same data)			3.1	22	—	—	—	—	Albert <i>et al.</i> 2000a
23	Collaboration network of MEDLINE	1 388 989	1.028×10^7	2.5	23	0.066	6×10^3	4.6	0.9	Newman 2001e
24	Coauthorships in the SPIRES ³ e-archive	56 627	4.898×10^6	1.2	24	0.726	0.24×10^3	4.0	1.88	Newman 2001e
25	Collaboration net collected from math. journals	70 975	0.132×10^6	2.1	25	0.59	1.1×10^4	9.5	1.16	Barabási <i>et al.</i> 2002
26	Collaboration net collected from neurosci. journals	209 293	1.214×10^6	2.4	26	0.76	1.4×10^4	6	1.2	Barabási <i>et al.</i> 2002
27	Web of human sexual contacts ⁴	2810	—	3.4	27	—	—	—	—	Liljeros <i>et al.</i> 2001
28	Networks of metabolic reactions ⁵	~ 200–800	~ 600–3000	$\gamma_i = 2.2$ $\gamma_o = 2.2$	28	0.32	12	3.2	0.95	Jeong <i>et al.</i> 2000, Wagner <i>et al.</i> 2001
29	Net of protein–protein interactions (yeast proteome) ⁶	1870	2240	~ 2.5	29	0.022	4.4	6.8	0.8	Jeong <i>et al.</i> 2001, Wagner 2001a
30	Word Web ⁷	470 000	17 000 000	$1.5 / 2.7$	30	0.69/0.44	$4.4 \times 10^3 / 2.8 \times 10^3$	2.65	0.87	Ferrer i Cancho <i>et al.</i> 2001a
31	Food web of Silwood park ⁸	154	366	~ 1	31	0.15	5	3.4	1.05	Montoya <i>et al.</i> 2001, Solé <i>et al.</i> 2002
32	Java Development Framework (largest component) ‘——’ (second largest component)	1376 1364	2174 1930	2.5 2.65	32	0.06 0.08	25 40	6.39 6.91	1.02 1.01	Valverde <i>et al.</i> 2002 Valverde <i>et al.</i> 2002
33	Computer game graph	1989	4.78×10^3	2.85	33	0.08	35	6.2	1.28	Valverde <i>et al.</i> 2002
34	Large digital electronic circuits	2×10^4	4×10^4	3.0	34	3×10^{-2}	1.5×10^2	~ 6	~ 1	Ferrer i Cancho <i>et al.</i> 2001b
35	Telephone call graph ⁹	47×10^6	8×10^7	$\gamma_i = 2.1$	35	—	—	—	—	Aiello <i>et al.</i> 2000
36	E-mail net (student accounts in Kiel University) ¹⁰	5165	6.57×10^4	$1.3, \gamma_i=1.5$	36	0.156	3.25×10^3	4.95	0.48	Ebel <i>et al.</i> 2002
37	Energy landscape network for a 14-atom cluster	4196	87 219	2.78	37	0.073	7.4	2.32	1.04	Doye 2002

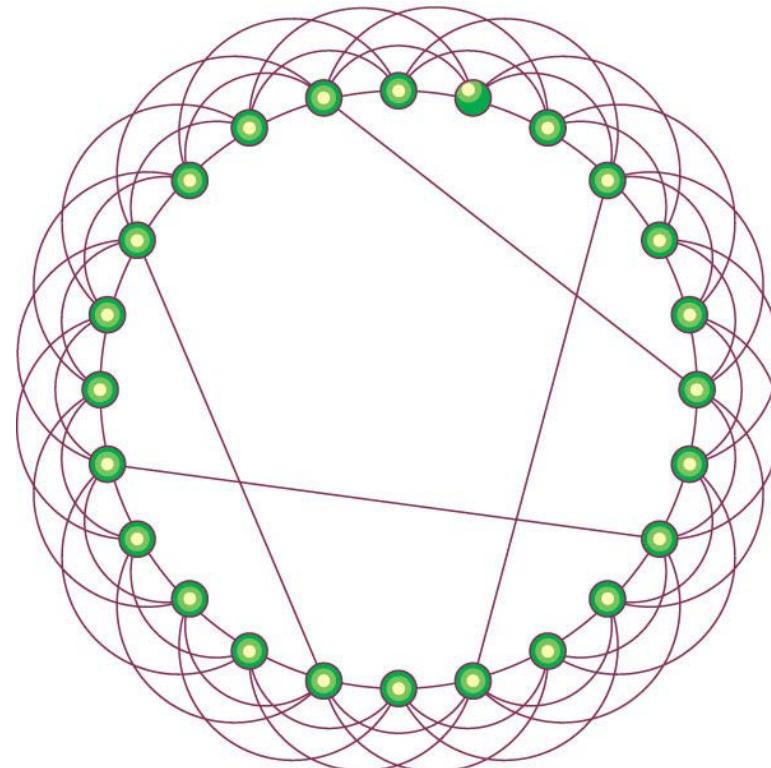
A gyenge kapcsolatok ereje

- Mark Granovetter: Álláskeresés → A társadalom szerkezete
- Magas klaszterezettség → Nem random
- Távoli kapcsolatok! Különben az átmérő nem lesz kicsi.

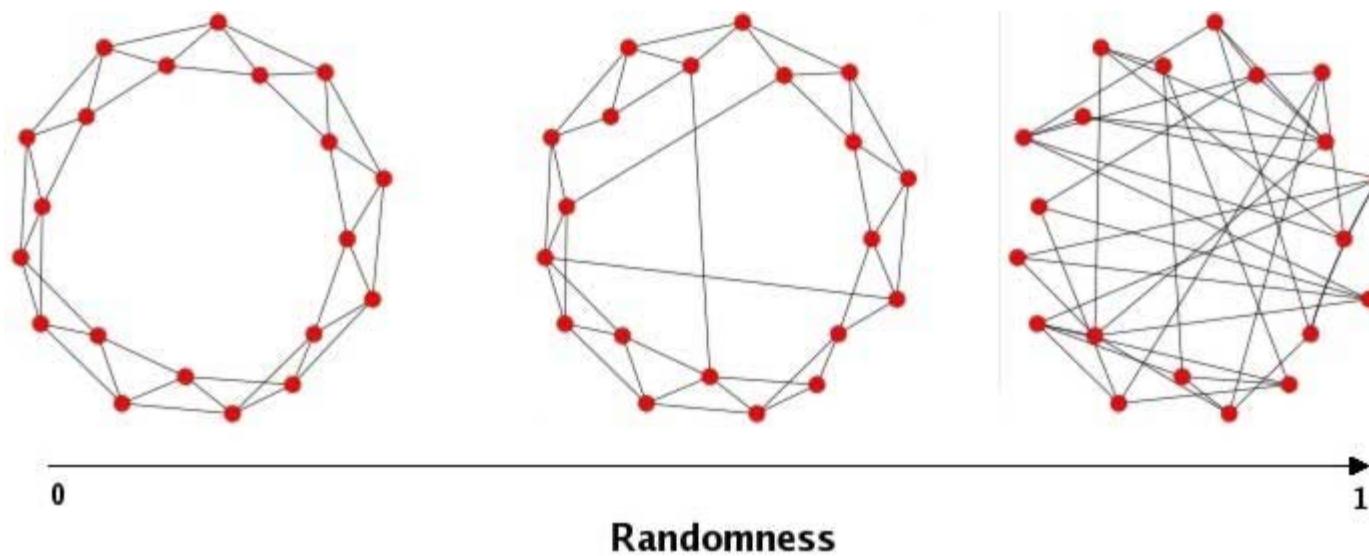
Gyenge kapcsolatok általános modell

- Két rész:
 - Körönön elosztva csomópontok, mindenkinél k távolságig minden szomszéddal kapcsolat: rövidtávú kapcsolat – klaszterezettség
 - Véletlenszerű távoli kapcsolatok: kis átmérő

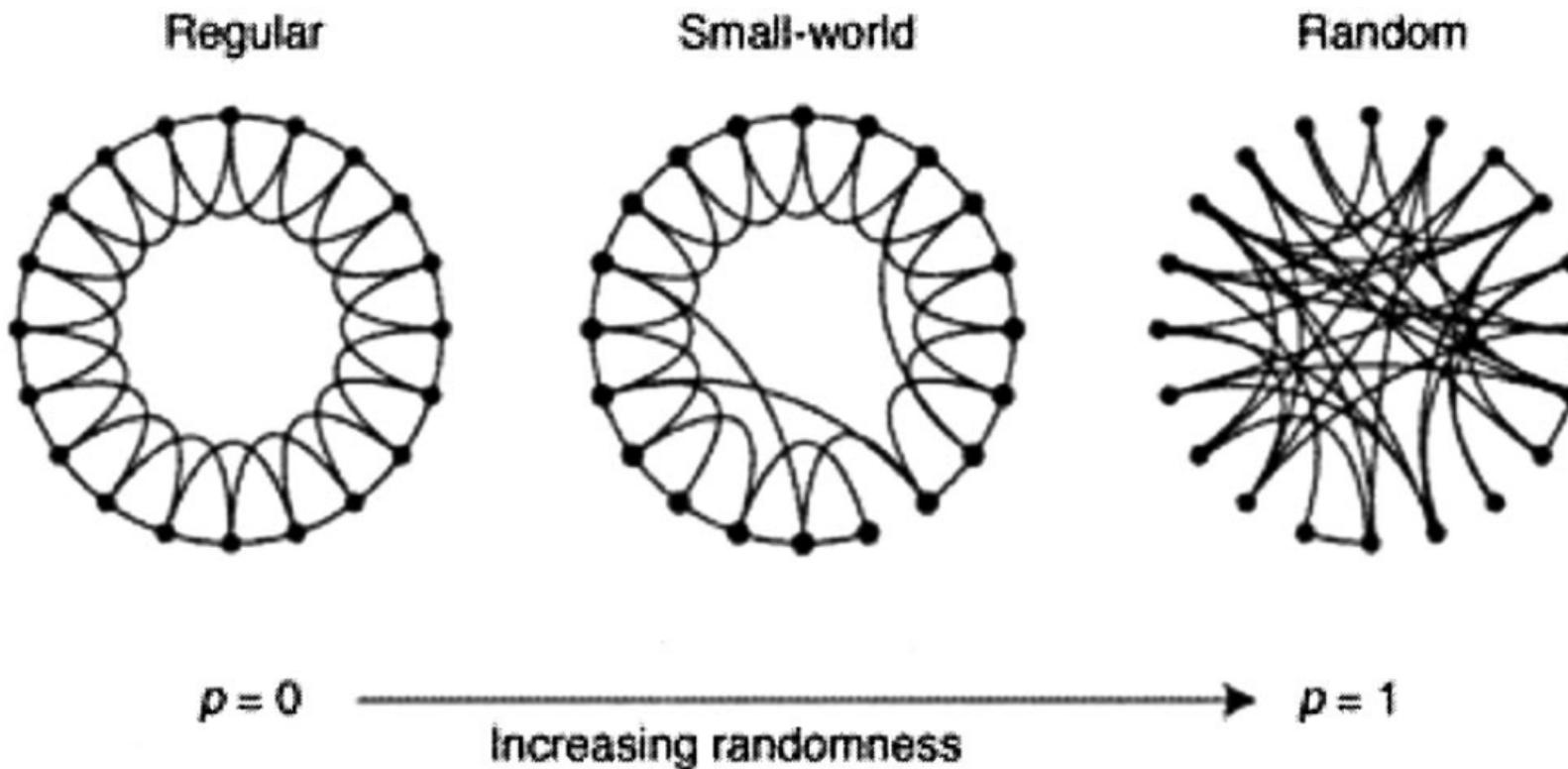

Véletlen kapcsolatok aránya

- A véletlen kapcsoltok növelésével lassan visszakapjuk az Erdős féle véletlen gráfokat

Kisvilág modell – Watts an Strogatz

Kisvilág modell paraméterei

- Klaszterezettség: két távolságban levő szomszédok esetén (előző fólia esete):

$$C=4/6$$

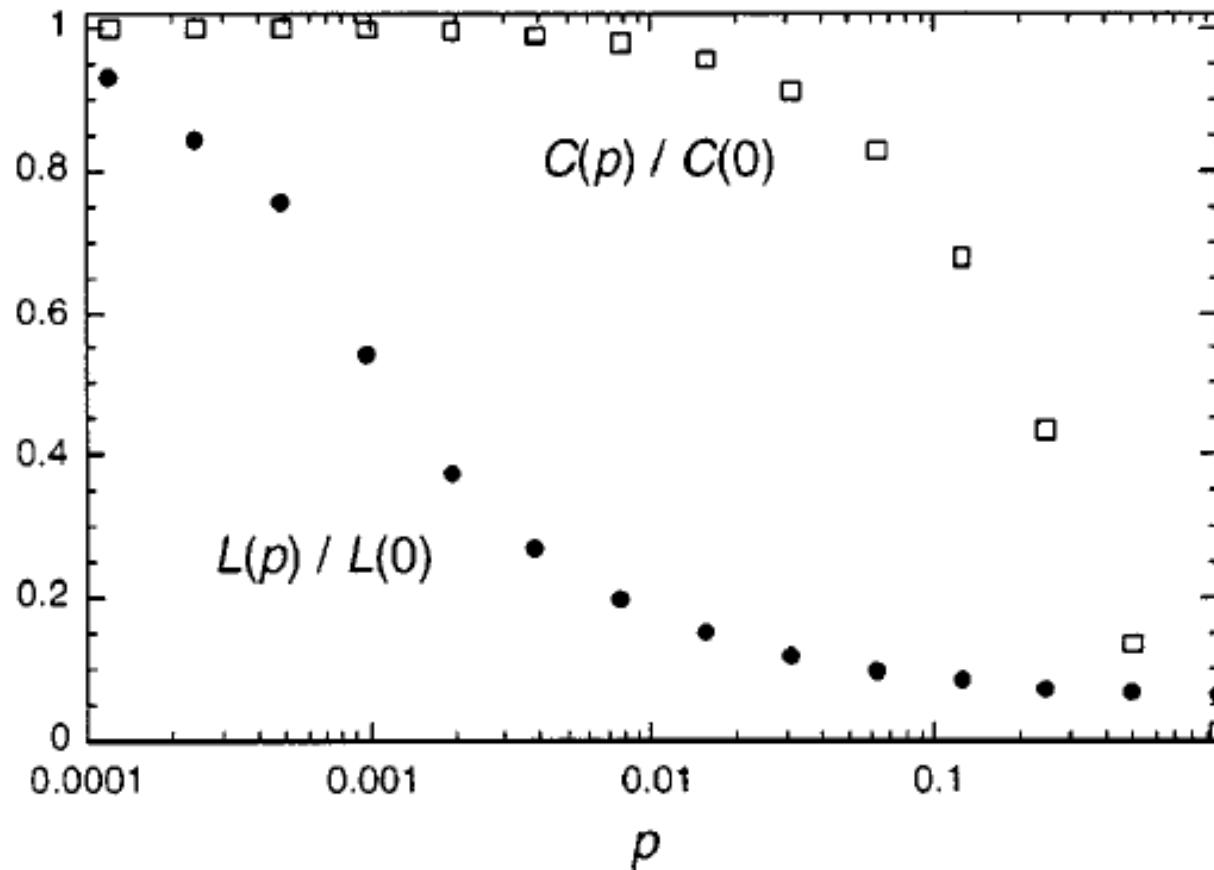
- Ha K legközelebbi szomszéddal van kapcsolatban akkor:

$$C=\frac{3(K-2)}{4(K-1)}$$

- $K \rightarrow$ végtelenben a $C \rightarrow 0.75$

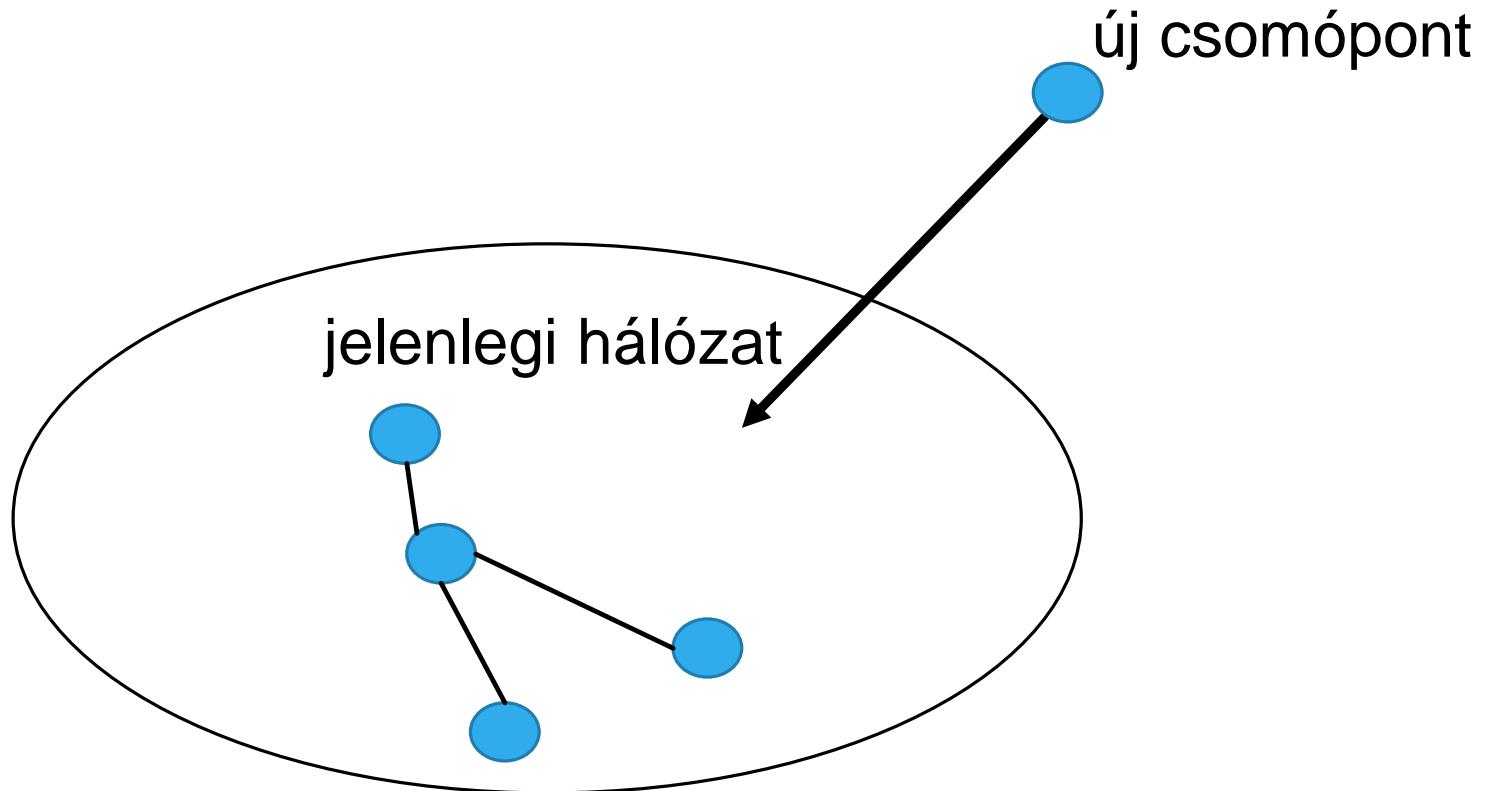
Watts-Strogatz modell – általános észrevétel

- minden csomópont $K/2$ szomszéddal minden oldalról, mondjuk:
 $N \gg K \gg \ln(N) \gg 1$
- Húzzunk újra p valószínűsséggel néhány élet: $pN K/2$ él

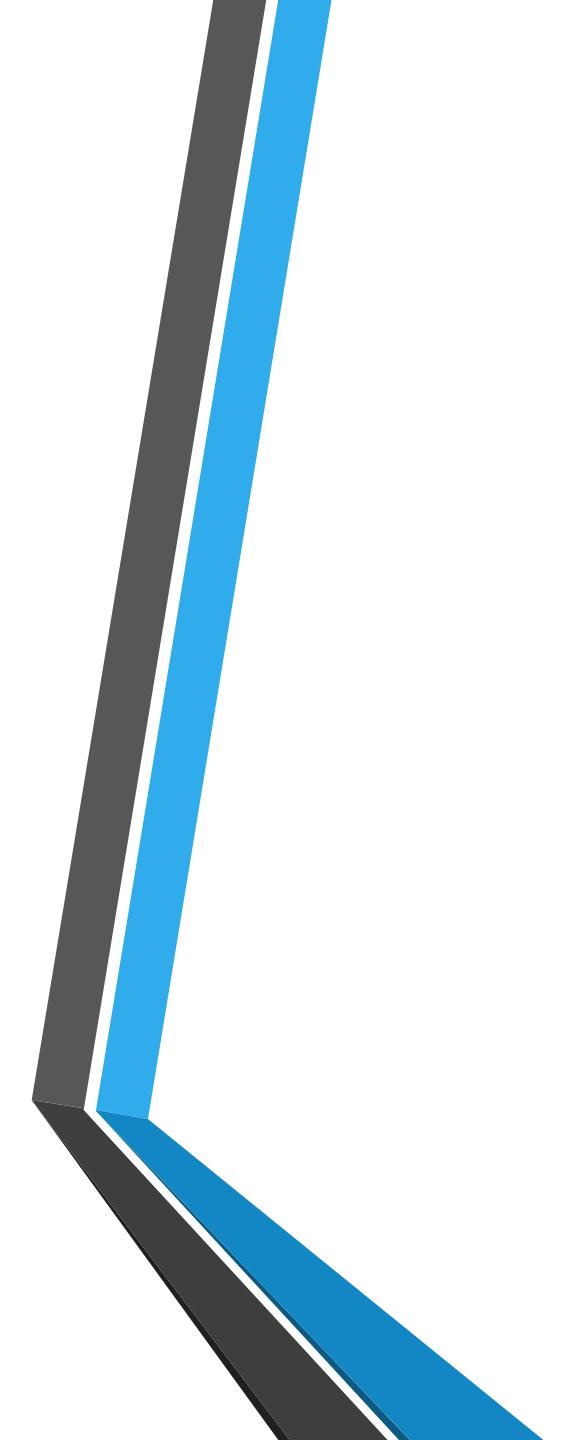

B-A modell

- Barabási-Albert modell
- Megoldás: hálózatevolúció, azaz a hálózat lépésenként alakul

Az új csomópont a legnagyobbhoz csatlakozik a legvalószínűbben:
A gazdag csomópont még gazdagabb lesz!

Folyamatok nagy hálózatokon

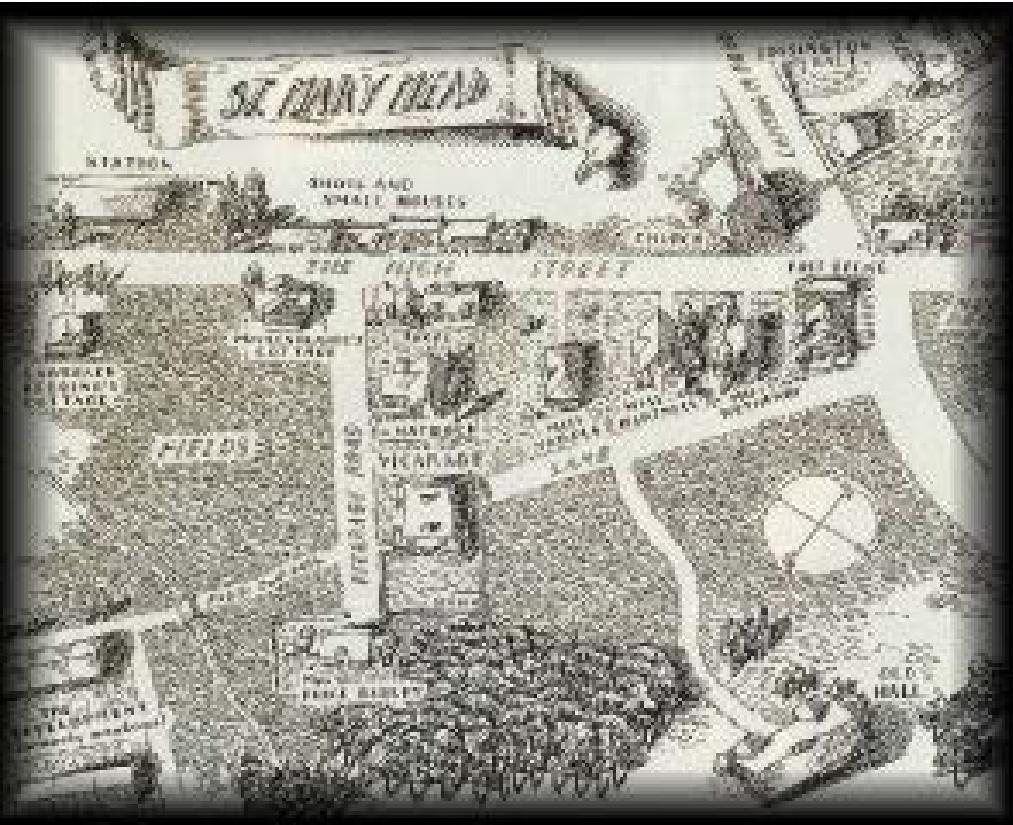
Keresés az Interneten

Mi a közös?

Mi köze a Miss Marple-nek a hálózattudományhoz?

- Marple kis faluja: St. Mary Mead

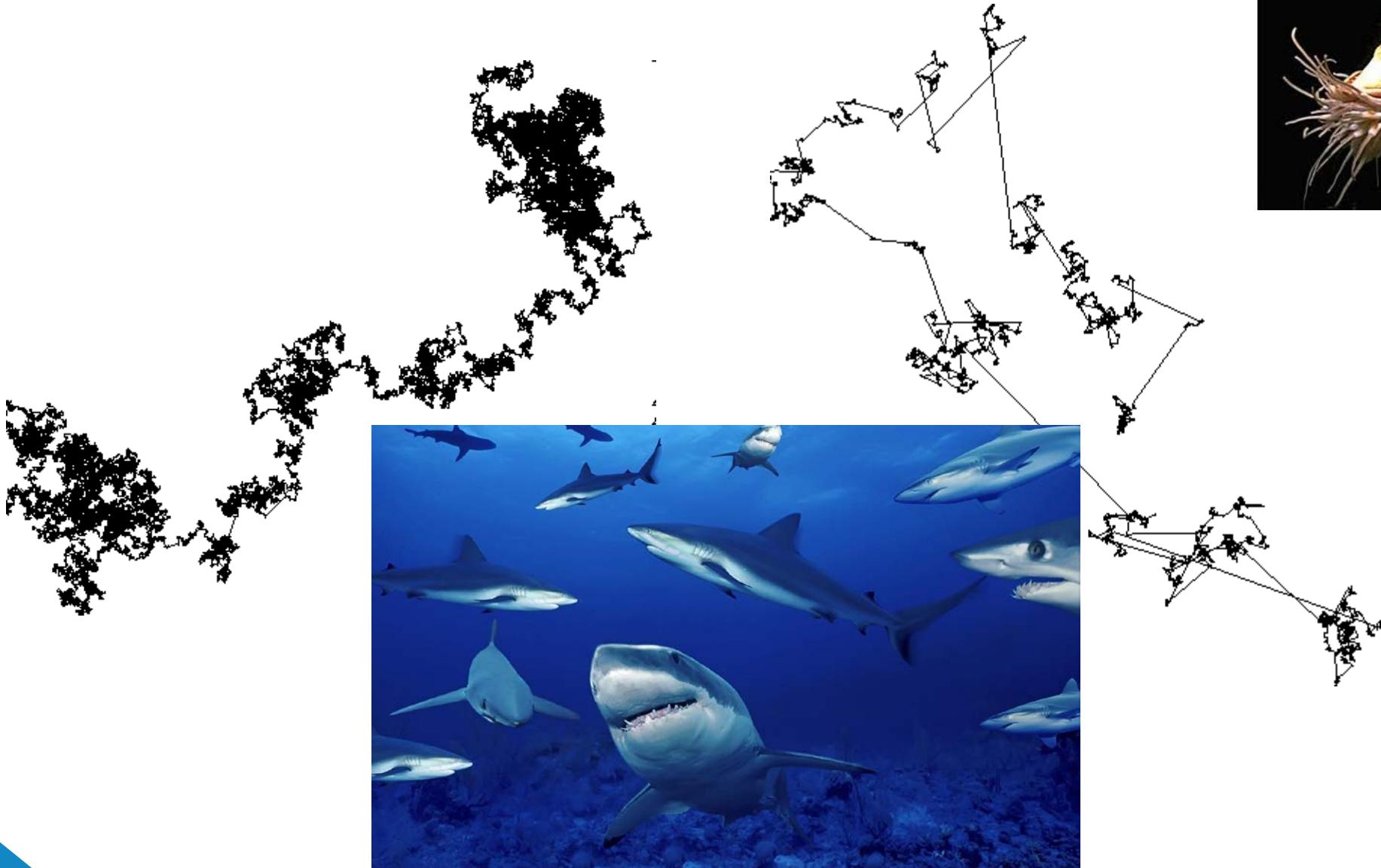

Keresés

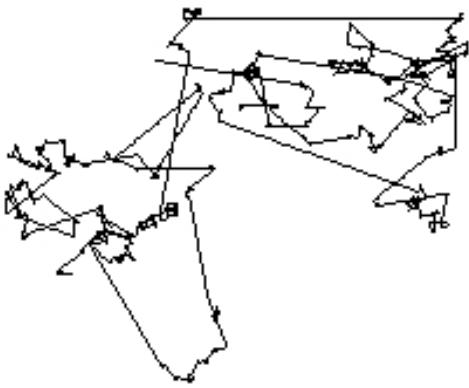
- Az élet egy nagy keresés ☺
 - kaját
 - megoldást
 - választ
 - erőforrást
 - Lehetőséget
- Általában térkép nélkül
- Teljes/elárasztott keresés vagy
- Irányított keresés

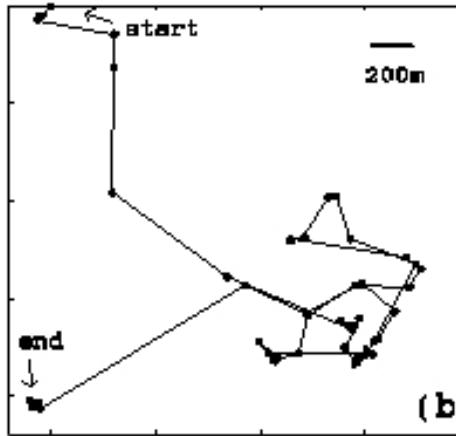
Keresési stratégiák és az evolúció

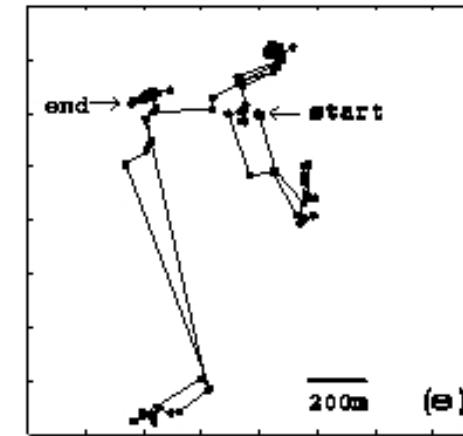
Emberek téblábolnak a vidámparkokban...

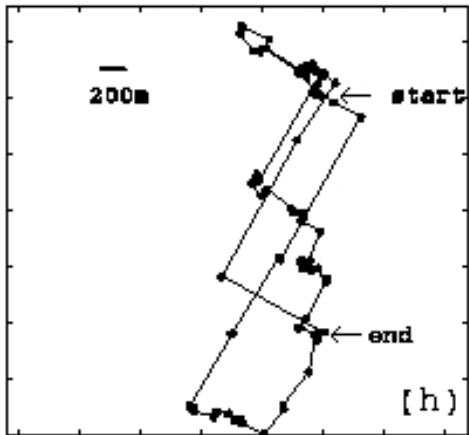
Levy Walks
(randomly generate)

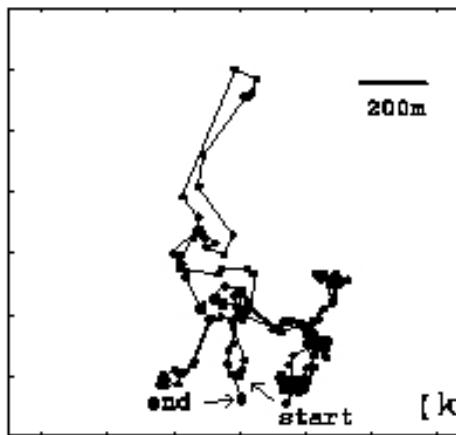
NCSU

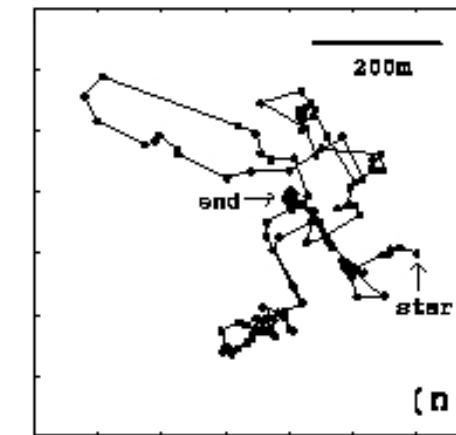
KAIST

NYC (Manhattan)

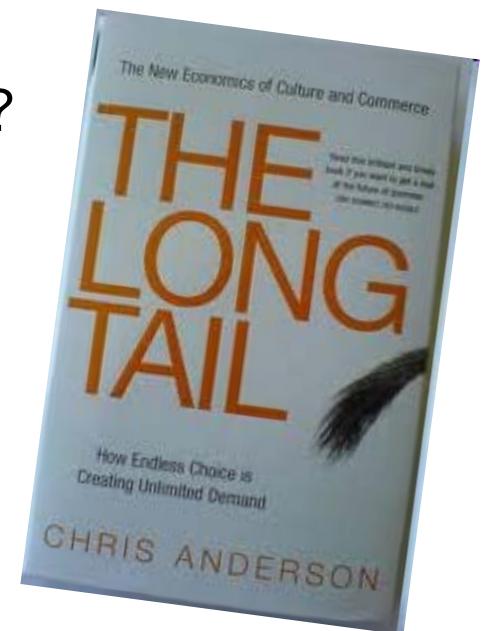
Disney World

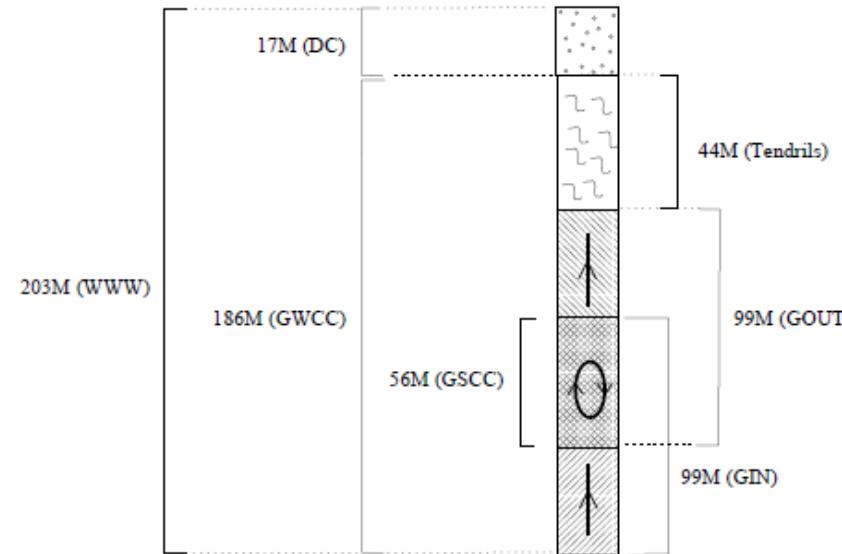
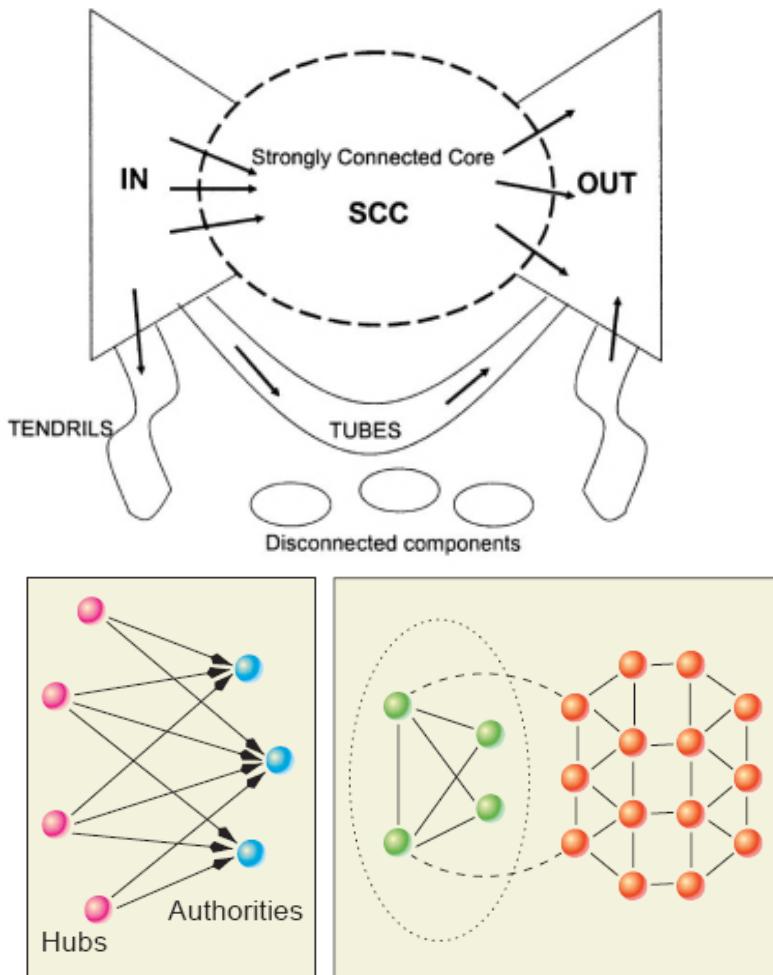
State Fair

Keresés a weben

- Szörfölés
- Levy utak mentén
- Robotokkal (szélességi bejárás)
 - crawler, spider
 - Indexelés
 - Találatok rangsorolása
- A nagy keresők vajon hány százalékát ismerik a webnek?
- Milyen a web szerkezete?
- A “long tail modell” a weben...
 - web 2.0?
- Web 3.0??
 - Geoweb?

A web szerkezete

Kereshető web kevesebb mint 50%

Irányított út valószínűsége <25%

Keresők kapacitása nő

De a Web gyorsabban

Keresők evolúciója

- Vizsgálat célja a pusztá információ elérésén kívül:
Társadalom, tartalom tanulmányozása, reklámozás, stb.

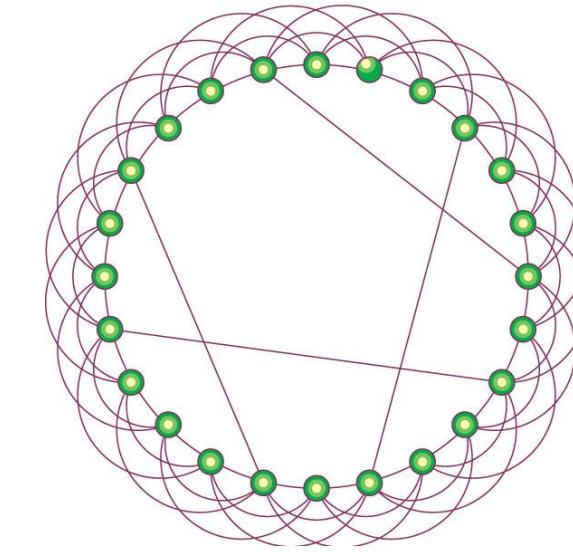
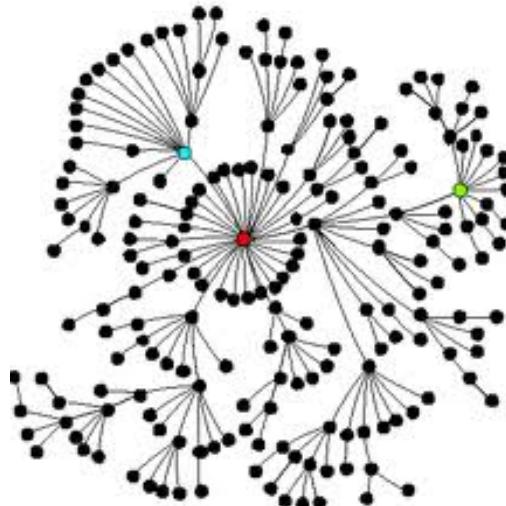
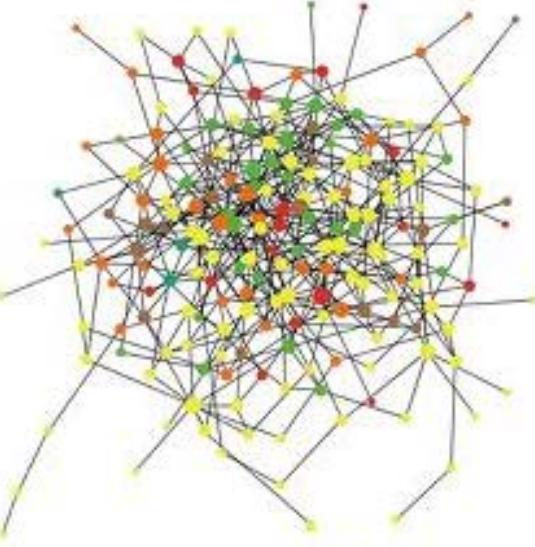
Keresés, kereshető hálózatok

- Már megint Milgram
- Lehetne kicsi a világ a kísérlet sikertelensége ellenére is
- Rövid utak, és meg is találjuk őket térkép nélkül
- Elárasztásos keresés
- Erdős szám meghatározása gép nélkül
- Véletlen bejárás, DS bejárás mint a Gnutellánál
- De ahoz erős hubok kellenek
- Irányított keresés:
 - Legjobb szándék szerint elindítjuk (De mi alapján?)
 - De biztosan jó irányba megy?
- Irányított keresés példák:
 - Szörfölés, p2p filekeresés, üzleti kapcsolat keresés, erőforrás keresés, megoldás keresése a problémánakra

Kereshető hálózatok

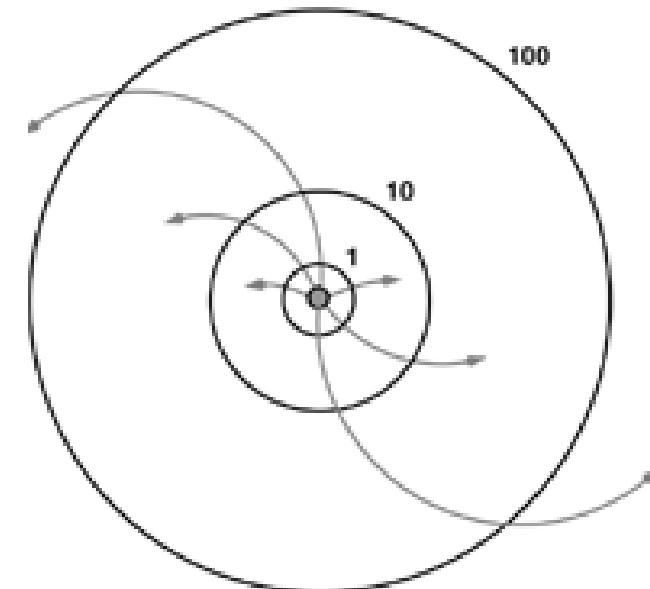
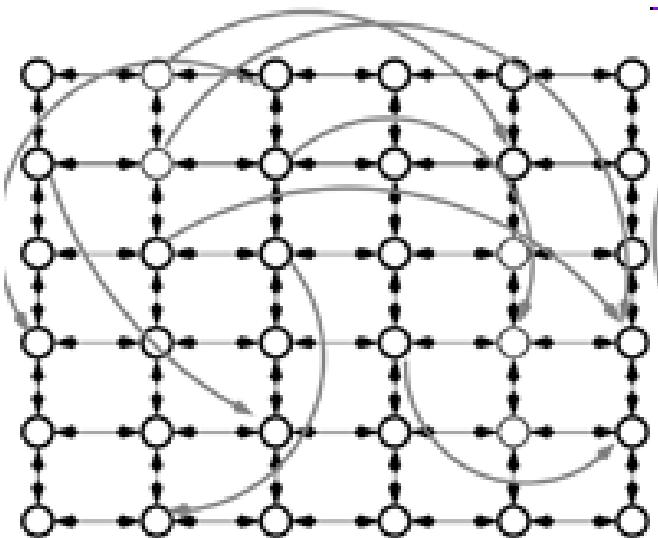
- Véletlen gráf kereshető?
- B-A modell kereshető?
- W-S modell kereshető?

- Mi hiányzik?

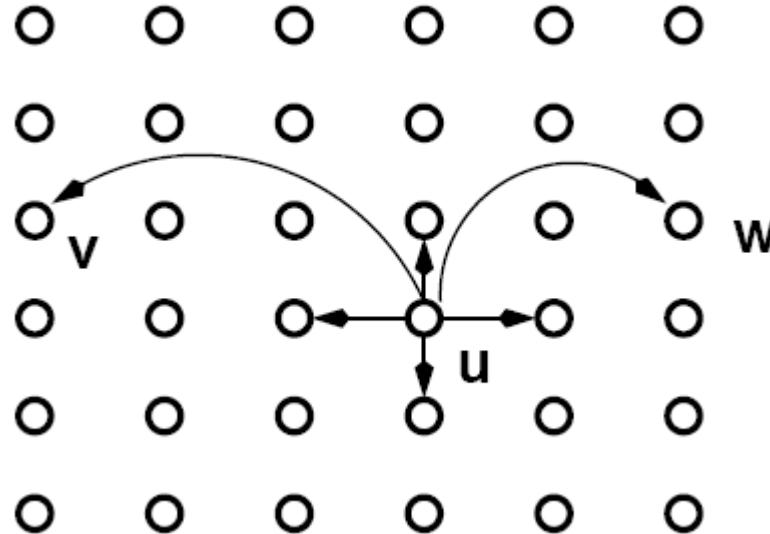
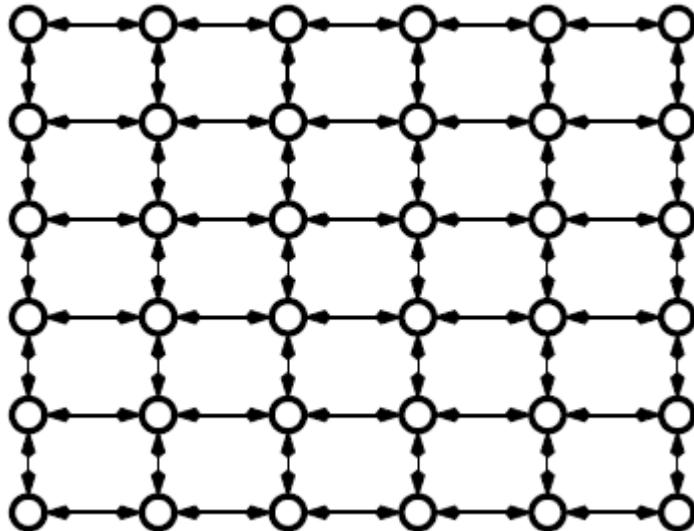
A távolságfogalom

- Kleinberg modellje
 - Hosszútávú kapcsolat valószínűsége a távolságtól függően

A célkeresési algoritmus

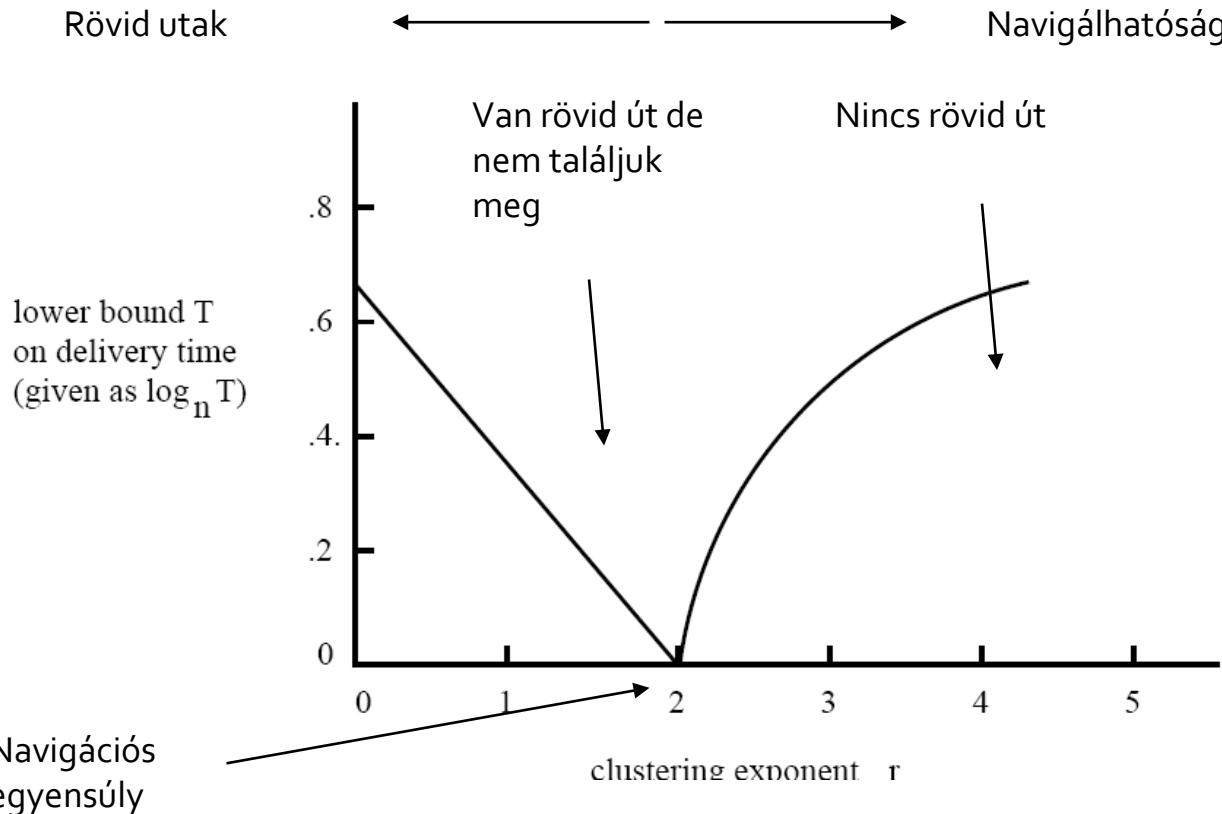
- Jon Kleinberg: Nem csak a topológia érdekes, hanem hogy gyorsan meg is lehet találni a célt, térkép nélkül
- Az optimális modell kereséshez

- Távolság: $d(u,v) \rightarrow$ lépkedések száma a szomszédokon
- A rácson két pont között az kapcsolat valószínűsége $\sim d(u,v)^{-r}$
- Mohó keresési algoritmus

Az optimiális topológia

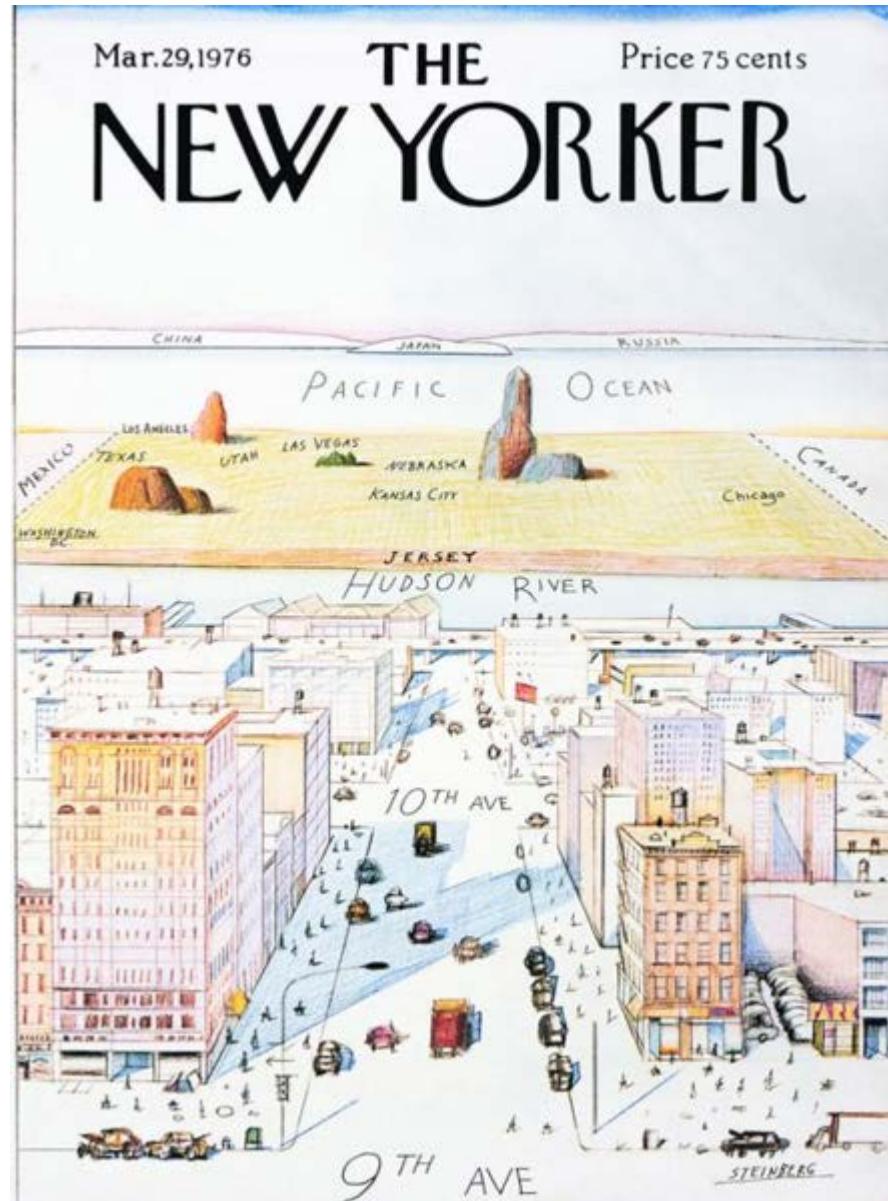
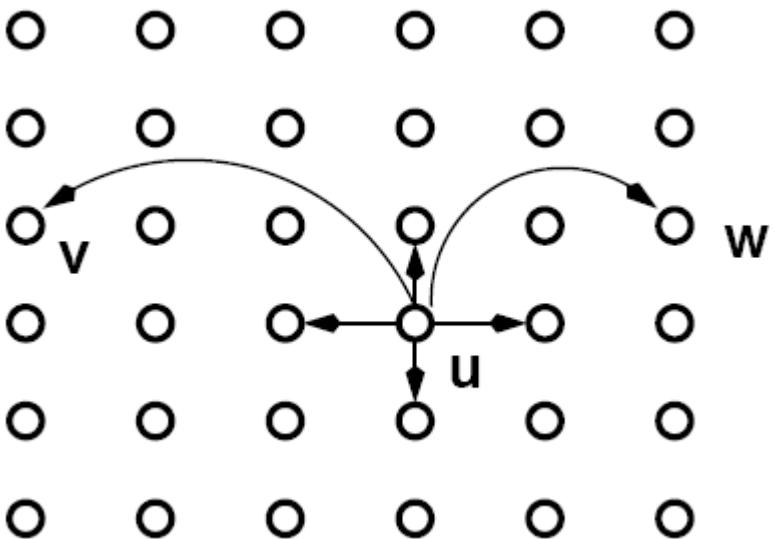
- A rácson két pont között az kapcsolat valószínűsége $\sim d(u,v)^{-r}$

- Így vagy összevissza ugrálunk, vagy lassan haladunk a „rövid” kapcsolatok mentén

Konцепció

- minden skálán ugyanannyi kapcsolat van
- a rácson két pont között az kapcsolat valószínűsége ~ $d(u,v)^{-r}$

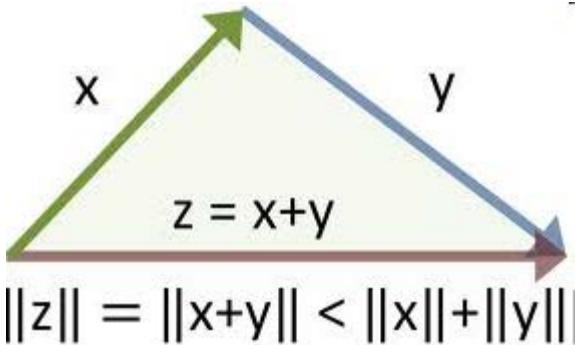
A Kleinberg modell értékelése (Kleinberg 2002)

- Nemcsak léteznek az utak
- De könnyen megtalálhatók
 - Csak továbbítani kell annak aki a legközelebbinek látszik
 - (Először a megfelelő kontinensre, országba, aztán megyébe stb.)
 - Az Ő nézőpontjából a hálózat pontosan ugyanúgy néz ki
 - De Ő több információval rendelkezik azon a „környéken”
- A kereséshez nem elég csupán a véletlen shortcut
- Ahhoz, hogy használni lehessen őket, információt kell kódolniuk az adott struktúráról (p2p finger tábla)
- Klaszterezettség kell
- De hogyan lesz ilyen speciális a világ?

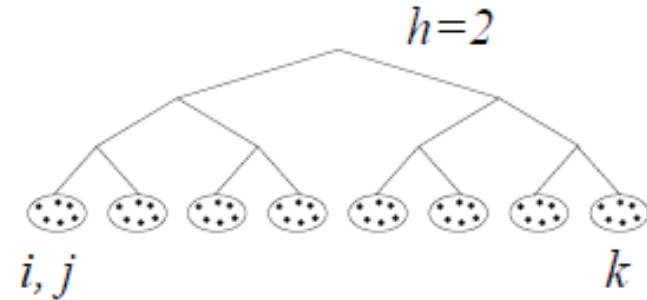
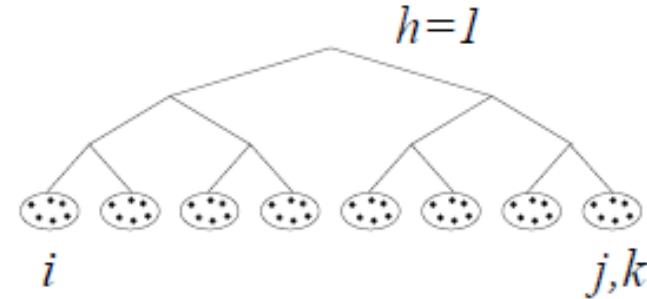
Magyarázza ez a Milgram kísérletet?

Szociális távolság alapú navigálás (Watts 2003)

- Hogy lesz két kis ugrásból egy nagy?

- Csoportosítjuk a többieket
 - A szociális térben elrendezzük őket
egy távolság alapján
 - Legrövidebb távolság a dimenziók között
- Távolság a legkisebb közös ős szintje
a hierarchiában
 - Minél távolabb vannak, annál kisebb az esély,
hogy ismerjük (homofília) mint Kleinbergnél
- Több szociális dimenzió
(faj, szakma, vallás, nyelv, kor, külső stb.)

$$y_{ik} = 4 > y_{ij} + y_{jk} = 1 + 1 = 2.$$

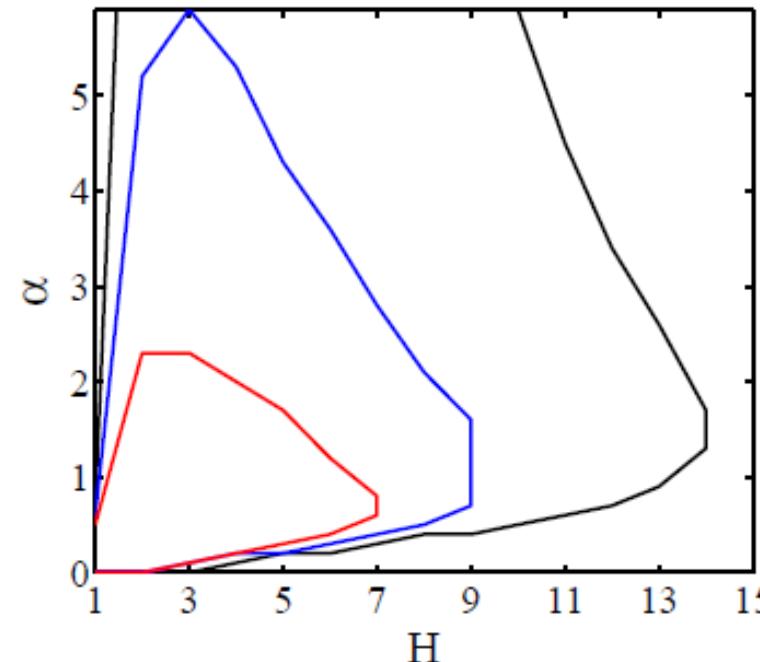
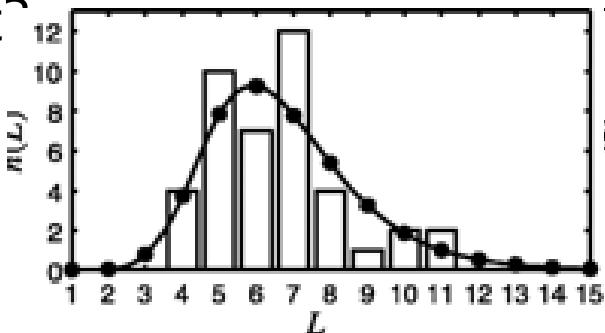
Szociális dimenziók

- Vajon hány ilyen dimenzió mentén gondolkodunk?
 - Szociológusok szerint max. 5-6
 - Emberre jellemző kognitív határ → Növekvő hálózat miatt átrendeződés

Szociális távolság alapú navigálás értékelés

- Kereshető hálózatok
- Mohó keresési algoritmus
- Kell hozzá homofília és több mint egy dimenzió
- Eredmények azt mutatják, hogy általában csak 2-3-at célszerű használunk a lehetséges kb. 6-ból)
 - Földrajzi távolság
 - Szakma
- Miért?

Keresés (Simsek és Jensen 2008)

- Azt választjuk ahol minimális a várható úthossz:

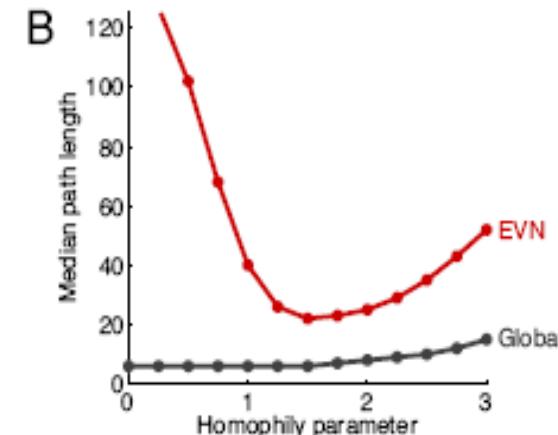
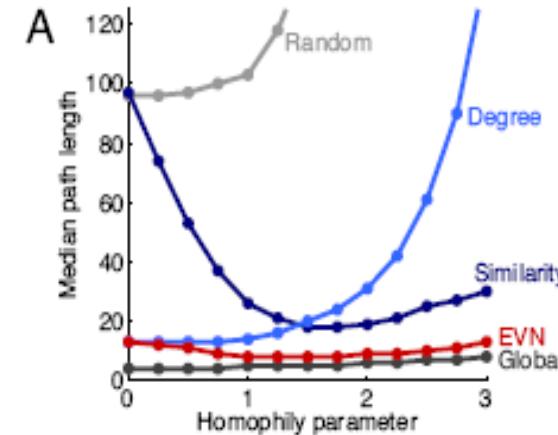
$$E(d_{st}) = \sum_{i \geq 1} i \cdot P(d_{st} = i).$$

- Ehhez maximalizáljuk $k_s f_{s,t}$ -t ahol

$$f_{s,t} = (x_s - x_t)^{-\alpha}$$

- Hát nem szép ez?

- Véletlenség → rövid utak
 - Homofília ← → klaszterezettség
 - Skálafüggetlenség
-
- A: Skálafüggetlen gráf 1.5 paramétrerrel
 - B: Véletleg gráf 3.5 átlagos kapcsolattal

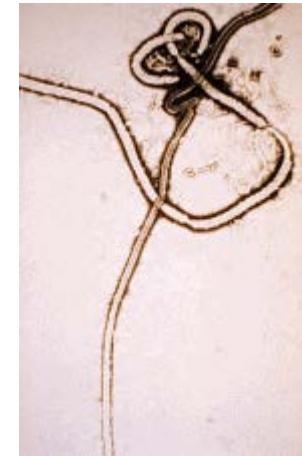
P2P keresési technikák

- Problémák:
 - Olcsó megoldás
 - Támadhatóság
 - Sebesség
 - Menedzselhetőség
 - Folyamatosan fejlődő technikák
 - Napster
 - BitTorrent
 - Reverse sharing
 - Vajon alkalmazható ebben a világban amit a társadalni hálókról megtudtunk?
 - Metrikus tér keresése
 - Mesterséges beágyazás
-
- The slide features three logos: BitTorrent (green logo with a white 'B' and the word 'BitTorrent'), Napster (blue logo featuring a white cat head with green eyes), and eMule (blue logo with a cartoon donkey wearing sunglasses). Below the logos is a small image of a jar labeled 'gnutella' with several small human figures standing around it.

Vírusok és egyebek

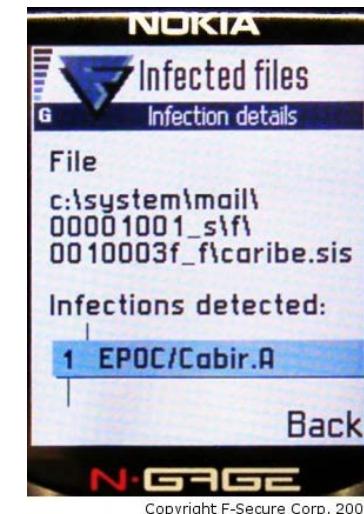
- HIV, Ebola, Influenza

- Fertőzési tulajdonságok+hálózat
- Afrikai esőerdők, kis mozgástér (lappangási idő alatt)
- De ma szinte korlátlanok az utazási lehetőségek
- Ebből a szempontból:
 - Kisvilág ☺
 - Skálafüggetlenség ☺ (Gaetan Dugas)
 - Klaszterezettség: ☺

- Számítógép vírusok

- Internet előtt (floppy-n)
- Az Internet elterjedésével nulla energiával
- Broadcast keresés (mindegy kit)
- Exponenciális növekedés
- Melissa, Klez, Bugbear, Sobig, Mydoom, Netsky, Bagle
- Ma már inkább észrevétlenség, adatszerzés, kapacitás
- Cabir 2004 (mobil bluetooth)

Vírusok jellegzetességei

- Vírus
 - utasításhalmaz ami elsősorban önmaga sokszorosításáról szól
- Mennyire fertőző
- Mennyi ideig tartja a gázdát fertőző állapotban

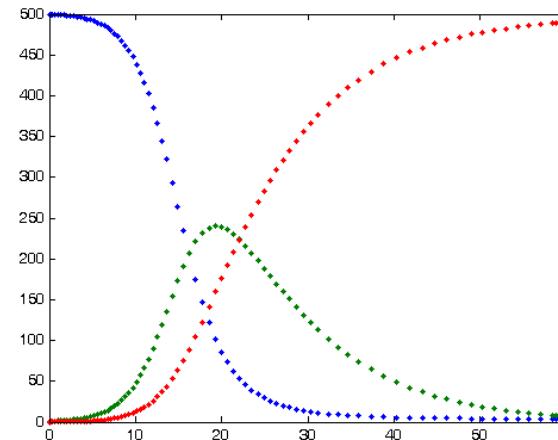
- Vírusterjedés vizsgálata
- SIR modell
- Természetesen tudni kell, hogy ki kivel érintkezik
- Legegyszerűbb a véletlen gráf

$$\frac{dS}{dt} = -\beta IS$$

$$\frac{dI}{dt} = \beta IS - \nu I \quad R_0 = \frac{\beta S}{\gamma}$$

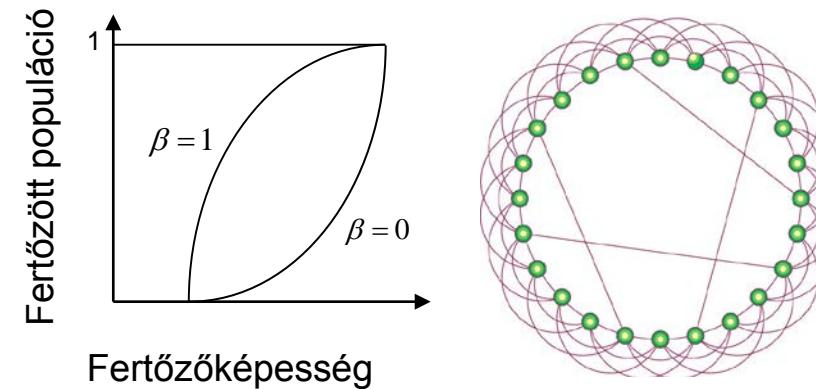
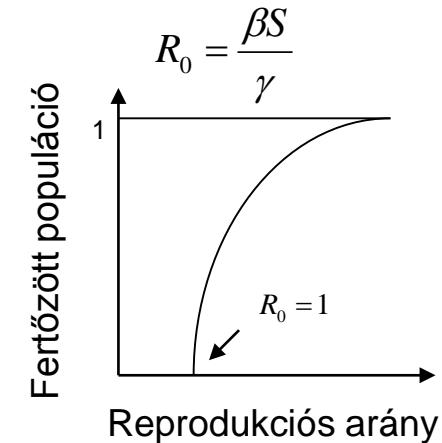
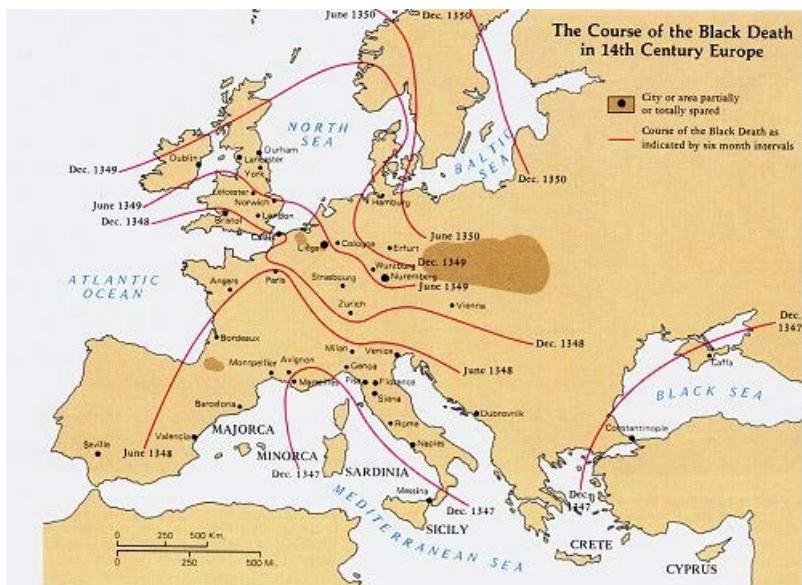
$$\frac{dR}{dt} = \nu I$$

Lassú, robbanás, lecsengés

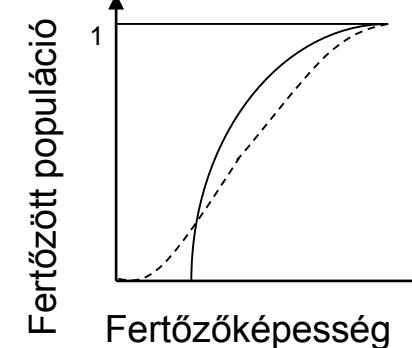
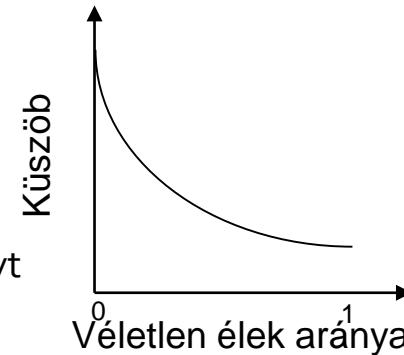
Vírusterjedés modellekben

- Véletlen gráf esetén a reprodukciós arány teljesen meghatározza a lefolyást
 - Biztonságos szex
 - Állatok kivégzése (száj és körömfájás)
- Mi történik a W-S modellben
 - Véletlen gráf illetve rács esetén
 - Rács esetén csak az igazán durva betegség teljes el

Vírusterjedés modellekben

- W-S modell esetén tehát
 - A shortcutokon keresztül gyorsan terjed a vírus
 - Új közösségeket megfertőzve (száj és körömfájás)
 - A kisvilágsgágot figyelmen kívül hagyva, az emberek nem érzik a veszélyt
 - Viszont van esély fellépni a kezdeti szakaszban
 - Modularitás mesterséges növelése
 - Reprodukciós arány csökkentése, immunizálás
 - Egy védekezési stratégia: a shortcutok elvágása
 - Tűcsere program
- Virus bulletin
 - A legtöbb számítógép vírus hosszan képes rejtőzködni a hálózatban
 - Hogy lehetséges ez? (SIR modellben nem lehet)
- Skálafüggetlen modell
 - Eltűnik a küszöb
 - Kegyetlen védekezési stratégia:
 - Hubok immunizálása
 - De hogy találjuk meg őket?

Mit tehetünk még?

- Véletlen alany véletlen ismerősét immunizáljuk
- Számítógép vírusok
 - Microsoft minden kompatibilis mindenkel
 - „*When you are dealing with rootkits and some advanced spyware programs, the only solution is to rebuild from scratch. In some cases, there really is no way to recover without nuking the systems from orbit*” Mike Danseglio, program manager in the Security Solutions group at Microsoft 2006
 - “*Detection is difficult, and remediation is often impossible,*” Danseglio declared. “*If it doesn't crash your system or cause your system to freeze, how do you know its there?*”
 - Degenerált nem teljesen kompatibilis megoldások
 - Heterogenitás

Ajánlott szakirodalom

- **Evolution of Networks** – Dorogovtsev-Mendes
- **Statistical Mechanics of Complex Networks**
Albert-Barabasi
- **The Structure and Function of Complex Networks**
Mark Newman
- **És sok-sok cikk**

További ajánlott irodalom

- Barabási Albert László – **Behálózva**
- Csermely Péter – **Rejtett hálózatok ereje**
- Duncan J. Watts - **Six degrees**